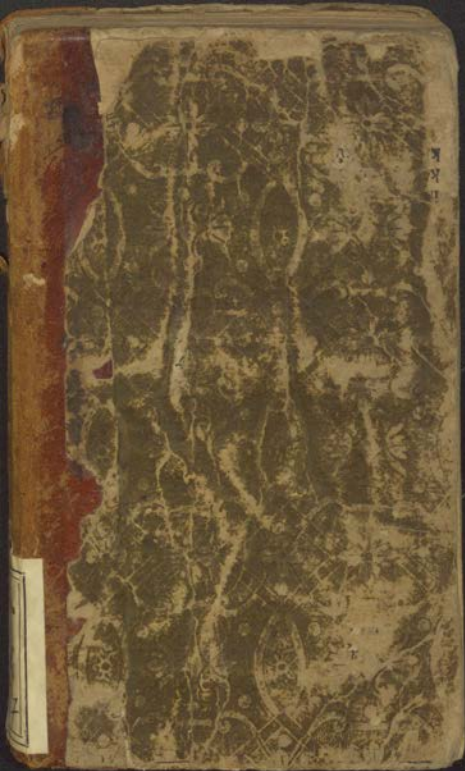

SYNTAGMA
JURIS UNGARICI,
PARS PRIMA.

Laureatis Honoribus

Illustrissimi Domini Comitis,
D. STEPHANI PETKI

de Király-Halma: libris

Dum

In Alma, ac Regio - Principali.

Francisci Societatis JESU *Nagyb.*
UNIVERSITATE CLAUDIOPOLITANA,

Anno Salutis MDCC. XLI. *Lib.*

Mense Majo die 30.

Primâ AA. LL. & Philosophiâ lau-
reâ ornaretur;

P R O M O T O R E

R. P. LADISLAO REPSZELI,

è Soc. JESU. AA. LL. & Philosoph.

Doctore, ejusdémque in Physicis

Professore Ordinario,

^A
NEO - BACCALAUREIS

Condiscipulis dicatum.

CLAUDIOPOLI.

Typis Academicis Soc. JESU per Michaëlem Becskerehd,

2807 48

ILLUSTRISIME

AC

MAGNIFICE

DOMINE COMES

NEO-BACCALAUREE !

Politicum prorsus inventum honorem credidissim; nisi ab honesto & laudabili esse, illud cumprimis confirmaret; quod aliorum heroicarum & praeclare gestorum pretium sit, bonae existimationis stimulus, virtutum custodia & honesta fax mentis. Equidem

ardorem nostris quoque animis iniecit, ut hodie Lauream Philosophia, Te agmen ducente, consequi appetereamus; non quò inanem illam existimationem & gloriam, quæ solâ hominum opinione, non solidis nititur meritis, consequeremur; sed ut publicis testimoniis labores nostros pro Philosophia studio confirmaremus. Quippe sine stimulo studia languescunt, cum ipso vigent, & successus efficiunt gloriosos. Atq; adeò imprimis nobis latandum jure esse videtur; quòd Tu Laurorum nostrarum Laurea, & pars nostri maxima, honores nostros nominis Tui gloriâ reddas illustriores, & Majestate è natalibus haustâ, studiorum socios efficias celebriores. Et verò fierine ullo unquam tempore potest, Illustrissime Domine Neo-Baccelauree, quin avida posteritas Majorum Tuorum recolens facinora, non continuò in nostri, Tuique memoriam deducatur. Eritne verò tempus, quò Avorum Tuorum decora obliviscatur? quorum tanta, tamque singularia sunt pace & bello in Patriam merita, & ex meritis nomina, ut faciliùs mihi sit principium de iis differendi, quàm exitum invenire.

Enimverò si Rempublicam vel leviter intuear; illico sese animo objicient ex Illustrissima Prosapia Petkiana Heroës Clarissimi, qui Reipublicæ molem justitiæ legibus, prudentiâ, consiliò, gubernarunt, ac velut Columna fortissima sustentarunt. Ejus rei argumento est Laurentius Petki, cujus ea fuit apud Principem, omnésque

Trau,

*Transilvania Proceres existimatio ; ut communi
omnium consensu principis in Transilvania Comi-
tatús Albenfis supremus Comes Salutaretur ; quod
munus magnâ omnium approbatione , & volun-
tate administravit. Nam in eo dignitatis cul-
mine locatus , ita se gessit , ut potestatem semper
erga subditos misceret humanitate , nè hac in
ostentationem ; illa in ambitionem prodiret ; quò
ita animos eorum sibi devinxit : ut plus ii de
tali Domino , ac Laurentius de dignitatis am-
plitudine , gratularentur. Quantum verò vir-
tute bellica valeret ; illud imprimis comprobatur
quòd Siculis genti pugnacissima , (quibus &
nomen Daci à Deis , hoc est pugna , adhaesit ,)
summa cum potestate armorum Praefectus da-
tus sit. Néque verò ea gens erat , quae ma-
gni nominis umbrâ oculis perstricta ; alterum ,
ac magnanimum Bellatorem sibi imponi pate-
retur ; neque ea temporum occasio , ut ignavum
Ducem admitteret.*

*At nè quis hunc solùm Praesapie Illustrissi-
mae splendorem , Civium incolumitatem , & Pa-
triae Columnam fuisse suspicetur ; nemo nescit ,
Illustrissime Domine Neo Baccalauree , Avum
Tuum Joannem Petki Sedium Siculicalium :
Csik & Gyergyó supremum Judicem Regium
extitisse ; cujus in Patriam Studium , in Re-
ligionem Orthodoxam venerationem , in equita-
te prudentiam , supremi aequi , ac infimi susce-
perunt.*

Nihil hic loquar de Mihăele & Volffgingo, quorum nomina & merita sunt notissima Transilvania: venio ad Proavum Tuum Stephanum Petkî, Virum utique summum, tantisque animi ornamenti instructissimum; ut in Consiliarium Principis Rakoczi cum singularis benevolentie, amorisque precipui significatione adlegi meruerit. Et verò quicquid Dignitatum Patria in sinu habebat, in eum plenis, ut ajunt, manibus profudisset, nî festivis ille Civium acclamationibus Heroâ mente restitisset. Quod tunc maxime patuit, cûm summa omnium Ordinum gratulatione ad Dignitatem Principis Transilvania vocaretur; cum enim animus ejus omnis terrena felicitatis fastigiò scilicet, maluit mentis excelsæ decora, & indolem ad summa natam in Pago ignobili tantisper veste rustica occultare, quàm supremum in Transilvania Dignitatis splendorem admittere. Quem majoremne honore abdicato futurum fuisse, an tanti honoris abdicatione dixerim, nequeo satis definire. Utrobique certè maximum sentio: tum tanta Dignitate omnium dignissimum tum Heroica Magnanimitate supremum.

Neque ea cogitatio ab humilitate animi oriebatur: Stephanum quippe & magnanimum & fortem fuisse, & ex eo constituere possumus; quòd rei militaris scientiâ, & virtute bellica præstantissimus, militaribus siccis Propositis sit.

fit. Quo in munere eum se gessit, ut nunquam avaritiâ ad infidelitatem, formidine ad fugiendum, imprudentiâ ad errorem traductus sit.

Fuit hoc fuit Prosapie Tux Illustrissima proprium, ut Heroës fortissimos in pugnas & praelia laboranti Patria submitteret. Testes sunt Paulus & Franciscus Petki, quorum robori & facinori cùm Transilvania limites nimis arcti viderentur, mortem gloriosissimam in Ungaria campis oppetiverunt.

Nunc ad Illustrissimum D. Genitorem Tuum, Davidem Petki; Excelsi Gubernii Consiliarium intimum devolvimur, cujus tam eximia sunt decora, ut si singula adducere animus esset, utramque explere paginam oporteret. Nam vel initio ea Illustrissimi D. Genitoris Tui magnitudo fuit, in qua si ceteris desisse contingat, tum denique supremum humanæ felicitatis apicem se consecutos arbitrantur. Quippe annô ætatis decimô septimô, legationi ad summum Europa Monarcham decreta incredibili omnium ordinu consensu, Interpres datus, Juvenis adhuc quidem vix dum ex Ephæbis eluctatus, maximis tamen jam tum Reipublicæ negotiis nulli non visus par futurus. Siquidem maturitas animi, ætatis tarditatem anteverterat, & quem cordatum ab ortu natura ediderat, annis minimè egebat ad experientiam, quam innata sagacitas ita supplebat;

habet, ut juvenili voce cana mens in Legatione
ne pronunciare audiretur.

At id erat solum Honorum rudimentum,
non magnitudinis complementum. Nam ubi
cum aetate crevit Jurisprudencia, Comitatus
Kolosiensi Supremus Comes praesse jussus est:
quo in officio tanta equitate & regendi dex-
teritate operam suis probavit, ut cum singu-
laria ejusdem merita & summa apud Impera-
torem existimatio illum in Camerarium primò,
tum Supremum Excelsi Gubernii Senatum pro-
moverent, summè populares dolerent Dominum
sibi utilem & Comitatus pernecessarium eripi.
In Magistratu porro supremi per Transilvani-
am Tribunalis positus, cum se exhibere pergit,
ut nō mortalitas obsisteret, immortalem esse cu-
peremus.

Cum verò, hac in eo ornamenta suspicimus,
venit in mentem pietatis ejus, quam qui hoc
loco pratermitteret, faceret non ingrati modò,
sed & impiè, neque solum religionem ejus, sed
etiam Dignitatem injuriosè tractaret. Est e-
nim hac summorum Virorum, princepsque Vir-
tutum: quae cum rerum omnium optima sit,
nequit nisi ab optimo coli. Hanc autem Illu-
strissimus Tuus Genitor, cum saepe alias, tum
verò insigni monimento posteris imitandam exhi-
buit, cum pendenti è Cruce Salvatori affabrè e-
laboratum Domicilium posuit, cujus lapides, e-
tiam

tiam venientibus annis, ejus in Deum pietatem
loquentur: loquetur singularis ejus in egenos
profusio, erga Deo famulantes Ordines libera-
litas, in sacras ades munificentia: loquentur,
quibus cum eo agere concessum est.

Denique si omnia, quæ ad Magnitudinem &
Gloriam faciunt, excutias; ea tam grandia in
Illustrissimo D. Progenitore Tuo deprehendes, ut
vel singula ad immortalitatem Herois omnibus
numeris absoluti abunde sufficiant.

Illustrissimam quoque Dominam Genitricem
habes clarissimorum Procerum feraci Domo ori-
undam, cujus etiamnum Frater Excellent. D.C.
Carolus Zichi Sacra Corona Ungariæ Custos, Gen-
tis suæ gloriam totâ Ungariâ diffundit.

At verò Majorum Tuorum hæc est laus, quo-
rum ne solâ, id est alienâ gloriâ fulgere videaris
habes & Tu ea decora, quæ spem nobis faciunt,
ut inchoatam eorum in Te imaginem perficias
aliquando, nec mutilam, aut imperfectam in Te
manere patiaris. Jam pridem notum est, quod
summâ familiâ prognatis, decorem adferat laus
ingenii, cujus insigni commendatione versaris in
sublimioribus scientiis.

Neque tamen magis scientia, quàm virtutibus
natus videris, ad quarum amorem arcana quadam ra-
paciitate incumbis. Quem enim lateat modestia,
comitatusque Tua singularis ad omnium affatus sese
demittens, & animus vitiorum imperiosus domi-
ter t

tor? qui non haberet parem suæ magnitudini potestatem, nisi & Tibi imperaret. Non audeamus ampliùs mentis Tuæ arcanas dotes perscrutari, ne suspicionem assentationis aliis præbeamus: illud tamen affirmare audemus, in Te Nobilitatem, ingenii, & in virtutem Proclivis animi dotibus nobiliorem effici: quantòque longius à vulgari hominum conditione recedis; tanto ingenio & virtute reliquis superemines.

Vive igitur, qui cùm Deo vivis, Patriæ salutis vivis. Vive Illustrissima Prosapia splendori. Vive, cuius vita publicum patriæ emolumentum est. Et hoc erat in causa: quòd Honori Tuo, Illustrissime Domine Comes Neo-Baccalaureæ Syntagma Juris Ungarici inscriberemus, utpote cuius vita Patria incolumitati, & administrandis Reipublica negotiis debetur. uti ex antiquo vovemus

Illustrissimo nomini Tuo

Devotissimi

Condiscipuli Physici.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

S*ntagma* Universi Juris Ungarici, summâ quâ
licuit, brevitate concinnatum, Tibi offerimus
lector benevole, sin minùs Novitate sua; at
publica eertè, ac privata, quam continet, utilitate
suscipere placitum. Ordinem duntaxat *Decreti*
Tripartiti, non item sanctiones commutavimus.
In id scilicet eumprimis intenti eramus: non
modò brevitatis nihil ut officeret claritatì, quin po-
tius ea, quæ ibidem, totòque *Juris Corpore*, per
ambages, essent quærenda, eadem in paucos col-
lecta *Titulos*, uno quæsi intuitu conspicienda pro-
ponerentur. Duo nos inde effecturos rati; alie-
rum: quò angustæ quorundam Domi supellectili
consultum iremus; alterum: ut tædium illud,
quod prægrandia Jurium nostrorum volumina le-
gentibus vel invicti facillè obrepit, brevitate libe-
li hujus si non tolleretur penitùs, at magnam
partem levaretur. Ex quibus illud sponte existet,
ut neque inopiâ quissquam librorum, neque pro-
lixæ nimium lectionis horror, & pulcherrimo,
utillissimòque legum studio arceatur.

Duabus Partibus materiam Universam complexi
sumus: quarum alteram, mole quidem sua atque fru-
ctu

Et *huic* parem ; verum cognitione Jurium, ad usum
penè quotidianum facientium, longè Jucundissi-
mam, hoc Anno dare sumptibus prohibiti, fu-
turo reservamus. Tamen verò nihil serè totò
hoc opusculo positum sit, quod non antè suis
cum Fontibus sedulò fuerit collatum ; illud ta-
men fatemur libenter, non exiguo nobis, *Tri-
partitum Juris Ungarici Tyrocinium* ; tum *Illustra-
sum* recens *Verboceium* fuisse adjumento. Ex qui-
bus, quid quid lege firmatum, quid quid è re
lectoris futurum videretur, apum more solerter
collectum, huc transtulimus.

Et quoniam *lex posterior derogat priori* ; id eti-
am erat nobis curæ, ut leges partim ex integro
antiquatæ, partim verò, vicissitudine temporum sic
postulante, in quibusdam immutatæ, fideliter no-
tarentur. Ne autem, *Novellis* duntaxat *Constitu-
tionibus* recensitis, *Veteres* omnino taceremus ;
ad nobis incitamento fuit, quod magistrâ rerum
doceremur experienciâ, variatis per sæpe legibus
posterioribus, complures iterum Causas, ad pri-
stina statuta revocari, qua in te securum Te esse
se jubemus, siquidem primis *Titulorum* versiculis,
diligenter cum consequentibus collatis, cunctâ
ad incudem revocaveris. Habes jam propositum
nobis finem lector benevole ; tenes clausam in
nuce Iliadem ; duo bene grandia Juris Ungarici
volumina, in exiguo hoc libello habes. Quò, Tu
is consulturus commodis, & quando lubet, us-
tere, & vale.

SYNTAGMA JURIS UNGARICI.

PARS PRIMA.

TITULUS PRIMUS.

De Actibus Potentiariis, eo- rumque Poena.

Num. 1. **P**raeter quinque Casus *P. 2. Ju-
ris Tripartiti, T. 42.* declara-
tos, plerique (saltem olim)
Actus Potentiarum; ut illationes damnorum,
documentorum, & injuriarum, vocantur mi-
ores actus potentiarum. Poena eorundem flo-
reni 100. (in Transylvania floreni 50. *P. 3.*
3.) quorum medietas una actori, altera
Judici cedit: insuper damnorum, & ex-
pensarum refusio Actori adjudicanda. *P. 2.*
67.

2. Poena autem illorum quinque casuum,
seu

seu majorum actuum ; uti invasionis domorum, ac interemptionis, verberationis, vulnerationis, & sine justa causa, detentionis Nobilium : item occupationis quorumlibet jurium possessionariorum, & eorundem pertinentiarum, quocunque nomine censeantur ; est *Capitalis*, seu amissio capitis, & omnium bonorum mobilium, & immobilium ad portionem sententiati cedentium ; jure tamen *redemptibili*. *P. 1. T. 16. & P. 2. T. 43.* confer hæc cum paulò post dicendis.

3. In minori actu potentiario convictus, & pœnam 100. flo. solvere, ac damna rependere, ob defectum bonorum, non valens ; non obstante prærogativa Nobilitari, captivari, ac detineri potest. Qui apud Judicem 15. diebus, ut in facto debitorum, causâ concordie detineatur ; & si non concordat cum adversario, traditur ad manus ejusdem, detinendi, & non puniendi gratiâ, quoadusque judicatu servitiis suis, vel aliter quomodocunque non satisfecerit. *P. 1. T. 68.*

4. Hostiliter turbantes communem inquisitionem, & oculatam revisionem, in facto majoris Potentiæ convincantur. *Uladis. Decreto 5. 1504. Articulo 5.* Exercitantes item, si Regnicolas deprædati fuerint, instar aliorum patratorum actuum Potentiariorum,

per Judices Regni ordinarios judicentur. Uladis. D. 1. 1492. A. 17.

5. Castellani, Officiales, Familiares, & Jobagiones Dominorum, si deliquerint; Domini ipsorum pœnam non incurrant; sed super innocentia, quòd scilicet non de eorum voluntate illud sit patratum, se purgare juramento debebunt. *Matth. D. 6. 1486. A. 15.* Item violentiæ contra privatas personas patratæ, coram ordinariis Judicibus jure requirantur. 1546. A. 26.

6. Tyrannides, prædas, & spolia exercentes Rex intra, & extra Regnum poniendi habet facultatem. *Ibidem A. 27.* De actibus potentiariis per civitates, & oppida privilegiata, in causis criminalibus, etiam in Comitatu convinci possunt. 1647. A. 81.

7. Præter quinque casus, aliòsque suprà allatos: sunt præterea non pauci, qui pœnâ actûs majoris potentiæ plectuntur; etsi antea sub titulo *Notæ infidelitatis* continerentur; sunt autem sequentes: 1^{mò}. Violentè detinere, arrestare, verberare, vulnerare Judicem Regni ordinariû, ejûsque Vices Gerentem, vel Magistrum Protonotariû, septemviralis, Regiæ Judiciariæ, Districtualis, aut Comitatus *Tabula* Judicem. Item Capitularem, Conventualem, Regium, Palatinalem, aut

Banalem Hominem : Baronem Regni, aut supremum Comitem : nec non Camera Regiæ Confiliarium, supremum, vel Vice-Directorem ; in officiorum suorum functione actuliter, & legitimè procedentes. 2dò. Litteras salvi conductûs, à Rege datas violare. 3tò. Repulsionem secundariò facere. 4tò. Verberare, vulnerare, per se, vel per alium, extra Dietam, conquerentes in Dieta, propter hujusmodi querelas ; aut ad Dietam, judicia, vel congregationes, & sedes judiciarias Comitatum, prout & ad inquisitiones de repetendis, ac restituendis fugitivis colonis, & servitoribus, & Militiæ excessibus, pergentes, easque peragentes ; & ad ineundos cum eadem Militia computus venientes, inque computu, & peragendis præmissis inquisitionibus commorantes, & redeuntes.

8. Quintò. Vulnerare Fratres, & Consanguineos. 6to. mutilare membra, & eruere oculos alterius : extra scilicet Magistratualo officium. Hi itaque omnes, & singuli incurrunct poenam actûs majoris Potentiæ : juxta A. 10. 1723. His adde eos, qui sensu A. 34. 1729. adversus judiciarias sententias secundariò se opponunt, vel bona judicialiter executâ, reoccupant. Personæ tamen Religiosæ, & Ecclesiasticæ, nec non Mulieres in præmissis ca-

lis casibus, poenæ Emendæ Capitis solent subiacere. *A. 10. 1723. in fin.*

9. Qui verò ad Diætam convocatos, aut eorum Familiares, vel in Diætâ conquerentes, in loco diætali, aut publici confessûs, contumeliis aut manuum injectione lædunt; ad tertium diem citati, coram judiciaria tabula Regia iudicium recipiunt; & calumniatores quidem, ac Diffamatores, toties, quoties in poena 200. flor. parti læsæ applicanda: Verberatores verò, vel Vulneratores, poenâ actûs majoris Potentiæ castigantur. Præmissorum autem malitiosi sub Diætâ occisores, aut occidi procurantes, prævia ad *tertium* citatione, poenâ Mortis, cum exasperatione, condemnantur. *A. 7. 1723.*

10. Erat autem olim poena actûs majoris potentie; amissio Capitis, & simul Bonorum universorum. Ut patet ex legibus hîc num. 2dò. *citt.* Nunc verò jure novissimo *A. 34. 1729. circa medium*: est amissio capitis, vel Bonorum *disjunctivè*: immobilium quidem; communi æstimatione mediante, redemptibiliter. Mobilium verò simpliciter, sive irredeemptibiliter. De processu quinque casuum seu actûs majoris Potentiæ vide verbo: *Capitalis sententia.* Potest quis ejusmodi casus judicialiter prosequi, etiam per *Articulos*

culos brevis processus, seu *viâ querulosâ* coram Vice-Comite ejus Comitatus, in quo actus commissus est: non tamen *criminaliter*, id est: ad pœnam capitalis sententiæ; sed violentiæ duntaxat, seu actus minoris Potentiæ; puta sub pœna 100. flor. adeoque *civiliter*, excepto casu homicidii.

11. Actus *minoris Potentiæ*, hodie communiter violentiæ vocantur. Actio super violentia seu actu minoris Potentiæ suscitata, & Vice-Comiti illius Comitatus, in quo violentiæ patrator, adeoque Incattus residet, aut bona habet, exhiberi solita, vocatur *Querulosa*, processusque ipse *Querulosus*: qui describitur A. 4. 1608. *Ita*.

12. Deinceps autem, si & desuper occupationibus, & reoccupationibus, nec non aliis violentiis, captivationibus, verberationibus, & rerum Mobilium, aliorumque jurium, sub quovis prætextu occupatorum, factis, aut fiendis, causæ aliquæ per quoscunque movebuntur, illæ etiam eodem brevi processu terminentur; non obstantibus annuallis revolutionis prætensionibus. Nimirum ut ad partis querulantis instantiam, Vice-Comes, præhabita legitima certificatione ex sede Judiciaria, vel Congregatione Comitatus, imò etiam de Domo habitationis suæ fienda

(Adde

(Adde ex *A.* 23. 1613. in certificatione eum modum esse servandum, ut personaliter, aut de habitatione, vel Bonis, cum assignatione parium, vel copiarum acquisitionis, medio Judice Nobilium certificetur. In remotioribus terminis, non *quindena*, sed terminus competens assignetur) ad faciem Bonorum occupatorum, observatâ quindenâ, exire, ibique comperta rei veritate, iudicium facere ac partem succumbentem in pœna violentiæ, refusionéque damnorum convincere possit, ac debeat. A cujus iudicio pars convicta potest appellare ad sedem Judiciariam Comitatus, vel ea non existente, ad congregationem Comitatus primitus celebrandam. Ubi si iterum succubuerit, iudiciúmque prius latum approbatum fuerit, ex tunc Vice-Comes statim ad executionem procedat. Salvis manentibus parti succumbenti omnibus juridicis remediis, sed *extra dominium* duntaxat. *vid.* verbo *Appell.* Confirmantur hæc per *A.* 29. 1609. Et 23. 1613. ubi etiam causæ violentiarum ex parte Rusticorum servitorum, Colonorumque ignobilium quorumvis, modúsque in iisdem procedendi subnotatur. De quibus vide verbo: *Sedes Dominalis.*

13. Iudices violentiarum, juxta *A.* 35. 1729. cum desumenda pœna violentiæ, sunt

foli Vice-Comites. Pari processu etiam violentiæ officialium Camerae Regiæ, sensu *A.* 149. 1647. & 39. 1681. discutuntur: item reoccupationes Bonorum executorum, per *A.* 29. 1662. & 33. 1681. Excessus item Tricesimatorum, & Teloniatorum, exactiones violentas, & iniquas perpetrantium; juxta *A.* 48. & 51. 1659. & 20. 1681. ut & alii plures Casus, quos videre est *A.* 31. 1655. & pluribus 1659. *AA.* quos hic referre non est operæ pretium

14. Excipiuntur autem specialiter ab hoc processu queruloso, casus sequentes; nempe: *Successionum, Divisionum, Quartalitorum, Dotum, Rerum Paraphernalium, Testamentariarum dispositionum, concambiorum, Furium Pignoratitiorum, debitorum*: nec possunt penes hos Articulos brevis processus Bonorum proprietates acquiri, ac judicari. Et si quis in his casibus processu queruloso causam suam moveret, ipso facto, in pœna *indebite actionis*, 100. flor. faciente, contra singulos Incatos Nobiles divisos, in actione denominatos, convinceretur. *A.* 29. 1609. Et 23. 1613. Atque hoc etiam ad liberar Civitates extenditur. juxta *A.* 16. 1635.

15. Neque à pœna violentiæ excusabitur, si quis Titium putans, percutiat Cajum: quia
præva-

prævalet id, quod est principale; nempe, quod injuriam facere voluerit, & reipsa fecerit; licet erraverit in Persona. Exemplum hujus casûs, ut notat *Tyro. Jur. Hung.* ver-tebatur in tabula Regia; sed amica compo-sitione deliberatio præventa est. Virum sci-licet Nobilem in Via Regia, Comes aliquis scuticâ cecidit, putans, ut affirmabat, eum non esse Nobilem. Imò nec tunc est excusatio-ni locus, quando Te alter injustè aggreditur, & verberat, aut quoquomodo lædit; tamen si Tu eundem, cum moderamine inculpatæ tute-læ repercutias. Hæc enim percussio, in fla-granti facta, utpote jure naturæ licita, actio-nem tibi contra iniquum aggressorem non e-lidit, si tamen Domino non mandante, imò rei ignarò, Famuli ejus sylvas alienas, pariter ex ignorantia cæderent, aut prata falcarent; à poena esset immunis, & Dominus, & Fa-muli; non tamen à Damni refusione. Cæ-terùm id factum fuisse ex ignorantia, Incattis probare incumberet. Argum. *A. 15. 1486. v. 5. cit.* Causæ porrò, ratione Actuum potentiario-rum motæ, ac intra spatium 32. Annorū non prosecutæ, præscribitur. *p. 1. T. 78.*

TITU-

TITULUS II.

De Adoptione.

Num. 1. **A**doptio in Filium, & successor-
rem, Hæredemque Bonorum
suorum, à Persona Nobili,
eum consensu Regio facta, Nobilitat adopta-
tum, omnesque ab eo descendentes. *P. 1. T. 8.*
Eandem vim nobilitandi videtur habere ad-
optio in Fratrem; teste *Comm. Syst. & argu-
mento P. 1. T. 66. Ibi*, interim autem pars
supervenienti, vigore juris successorii ex hu-
jusmodi contractu, vel Fraternali adoptione
sibi attributi, Dominium Bonorum partis de-
ficientis, tanquam scilicet Fratris sui *condi-
visionalis*, simpliciter pro se vendicandi (mo-
dò legitimum non obstat impedimentum)
habet auctoritatem.

2. Adoptatus, intra annualem revolutio-
nem, à tempore defectûs seminis ipsius Ad-
optantis computando (& non, ut in aliis,
à tempore emanationis literarum consensuali-
um) statui in bonis Adoptantis debet. *P. 1.*
T. 63. Et 66. vide hîc Kitt. D. 9. & 31.

3. Quantumvis alterum, cum consensu
Regio, in Fratrem adoptaveris; si tamen
postea *Notam Infidelitatis* incurristi: non ob-
stante

stante gratiâ Regis, quam pro capite tuo, & Bonis impetrâsti; tamen Bona tua in adoptatum non devolvuntur. *P. 1. T. 49.* Nisi de novo post gratiam, confirmetur à Rege adoptio. *Argum. T. 16. P. 1.* Ibi: Filios tamen intellige jam natos, & non nascituros. Hi enim post Paternam condemnationem, si Pater gratiam Regiam, & Dominium bonorum suorum Paternorum consecutus fuerit, merito, ritèque in juribus Paternis succedent.

4. Adoptatus, obligata jure redemptibili Bona adoptantis, ante alios vicinos redimendi habet facultatem. *P. 1. T. 27.* Adoptio autem locum non habet hæredibus, aut successoribus legitimis extantibus: verùm illis deficientibus; adoptatus ipse Frater, vel Filius, successionis hujusmodi virtutem, & facultatem, in Bonorum ipsorum devolutione fortietur. *P. 1. T. 66.*

5. Adoptatus fit successor legitimus adoptantis: unde adoptante mortuo, si jam prius consensus Regius, statutióque requisita præcessit, immediatè, ac sine ulla nova statutione juridica, ac processu, bona pro se, Hæredibusque suis apprehendit. *P. 1. T. 67.*

TITU.

TITULUS III.

De Admonitionibus.

Num. 1. **A**dmonitiones , ad tollendam ; seu levandam pecuniam in Bonis hærentem , & remittenda bona ipsa impignorata , seu dotes , & res paraphernales , jurâque quartalitia , personaliter fieri possunt ; si admonendi , vel admonendæ præsentia haberi possit : alioquin fiunt de domo solitæ ejusdem residentix. *Evocatio* tamen post admonitionem non *personaliter* , sed de juribus possessionariis fieri debet. Quibus si careat , etiam de curia ejusdem nobilitari fieri possit. Nam si Jobagyones habuerit , & Personaliter , aut de domo habitationis suæ , & non de Bonis , ac juribus hæreditariis fuerit evocatus (exceptis tamen impignoratitiis , ubi etiam Personaliter , vel de Bonis impignoratitiis admonitio , cum evocatione facta , valere videtur ; uti judicatum est in *octavis* Posonii 1650.) evocans in *homagio* evocati convincetur , & aggravabitur. *P. 2. T. 24.*

2. Admoniti autem , si pecuniam non levaverint , Bonâque non remiserint , ac superinde provocati , in termino non compa-
suerint,

ruerint, ex tunc statim Bona ipsi Actori, sine ulla solutione pecuniaria, restituantur: & evocatus, vel evocata, jura sua, *extra dominium* ipsorum Bonorum, requirere, & persequi teneatur. Insuper Fænerator ille, in summa impignorationis, contra partem adversam de facto vincetur. Si tamen admonitio, & evocatio per impignorantem, vel ejus filium, aut Fratrem, quos prædictorum Bonorum successio manifestè respicit, facta fuerit. Ad instantiam enim vicinorum, & commetaneorum, præmissa pœna non sequitur. *Ibidem.*

3. Mulierum aliqua admonita, & evocata, ratione Dotis, aut rei paraphernalis, licet compareat; tamen si exquisitis, ac frivolis subterfugiis causam prorogari fecerit, ut interea fructus bonorum percipere possit, ipsaque tandem termino, responsionem suam bono modo probare non poterit: tunc ob ejusmodi fraudem, & dotem, & res Paraphernales amittit, & Bona ipso facto; Actorique, sine quavis solutione Dotalitii, per Judicem restituentur. *P. 2. T. 24.* Vide hac de re plura verbo: *Æstimatio Bonorum.*

4. Sententia Capitali convictus (cùm præter trium dierum spatium inducias ad concordandum cum adversa parte non habeat) vel
in hoc

in hostium captivitate constitutus, pro redemptione sui, potest Bona sua quomodocunque vendere, vel impignorare, quibus, & in quanta summa voluerit, etiam sine admonitione consagvineorum suorum, & aliorum quorumvis. *AA. 1. T. 60.*

5. Filiæ, ac Mulieres, in venditionibus & impignorationibus Bonorum, solum illæ sunt admonendæ, quas Bona venditioni, aut impignorationi exposita, cum sexu Masculino, æquali jure concernunt: nam aliæ pro extraneis deputantur, & non secus, quàm vicini, & commetanei, agere permittuntur: hoc excepto; quod si voluerint, ante hos Bona ad se recipere possint. *Ibidem circa fin.*

6. Si admonitus, vel admonita, talia bona ad se recipere voluerit, tunc de bonis in uno, eodémque Comitatu existentibus, intra duas *quindenas* seu 30. dies: si autem Bona sint in diversis Comitatibus, ad summum intra tres *quindenas* cum venditore accordare debet. Intra quem terminum à Judice assignatum, si pretium juxta Judicis deliberationem, & communem Bonorum æstimationem, admonitus deponere recusaverit, aut non poterit; tunc liberè Bona vendi possunt. *P. 1. T. 60.*

7. Si ejusmodi admonitio, & rationum, ob quas

ob quas quis vendere sua Bona vult, legitimatio non præcessit, tunc possunt condictionales, & alii *jus proximitatis habentes* (quales sunt vicini, & Commetanei) venditorem ad tabulam Regiam; Impignoratorem autem ad Comitatum (qui jam per *A. 35. 1729.* in Causis pignorum ad quantamcunque summam indefinitè procedit) evocare. Ubi abscissis omnibus juridicis remediis, causæ jurium impignoratorum in unico termino executioni mandantur. *A. 62. 1618.*

8. Et *Hereditaria* quidem, sepositis omnibus conditionibus veluti nullis, Actor solum juxta communem æstimationem pro se recuperabit, in quantacunque demum summa fuissent vendita: *Hypothecaria* verò Bona, non communi æstimatione mediante, verum deposita integrè, in litteris fassionalibus specificatâ summâ redimet. *A. 125. 1647. & P. 1. T. 60.* Vicini tamen, & Commetanei, non communi æstimatione, ut fratres, vel sorores, sed totius semper summæ fassionalis depositione, ejusmodi Bona sibi vindicare possunt *P. 1. T. 60. sub fin.*

Admonitio hæc fieri potest in sede Judiciaria, vel Congregatione Comitatus illius, in quo bona adjacent: aut alibi per Judicem Nobilium, quomodocunque Notitiam abaliena-

alienationis, facientem. Quo casu etiam conditiones declarandæ sunt ipsis Admonendis, sub quibus Possessor bona abalienare cupit; ut rationes ejus ab Admonitis probari, vel improbari queant: necesse enim est, ut si Admoniti conditiones improbent, illæ in eodem judicio legitimentur: secus sine periculo summæ capitalis amittendæ, non possunt bona liberè abalienari. sensu Titulorum §8. & §9. P. 1.

9. Hactenus de Admonitione, quæ in Bonorum venditione ut plurimum præmitti debet, pleraque sunt dicta. Nunc de ea, quæ in *restitutione* Bonorum pignoratitiorum, ad levandam pecuniam requiritur, specialius quædam afferenda. Alia est *Admonitio*, quæ olim ad mandatum Regium, vel alicujus Judicis ordinarii per Hominem Capitularem, vel Conventualem; juxta hodiernam verò praxim, penes solius D. Personalis, nomine Regio extradatum mandatum Admonitorio-Evocatorium, per Juratum Tabulæ Regiæ executioni datur. Hanc Admonitionem sequitur evocatio in Curiam, si quando admonitus non pareat admonitioni, nec summam pecuniariam in bonis hærentem levet.

10. *Alia Admonitio est*, quæ peragitur à Judice Comitatenſi, Et quidem Judex Nobili-
lium

lium (si causa summam 3000. flore. purè in Capitali intelligendam, non excedat) vigore A. 35. 1729. procedere potest penes commissionem non verbalem, sed literatoriam Vice-Comitis, adhibito ad latus suum uno ex Juratis Assessoribus ejusdem Comitatus. Peracta verò admonitione, si Admonitus pecuniam non recipit, nec Bona remittit; idem Judex Nobilium ipsum ad dandam rationem non levationis, citat in sui præsentiam. si verò summa Bonis inhærens, ejus activitatem excedat, citatio fieri debet ad sedem judiciariam Comitatus proximè celebrandam.

11. Admonitio *Judicialis* fit ex mandato, & speciali commissione Judicis competentis: quam subsequitur citatio ejusdem Judicis, pœnæque, hac in materia admonitis non obtemperantibus decretæ; nisi rationibus sese legitimis tueantur. Admonitio *extra-judicialis* fit medio ut plurimum duorum Nobilium, aut Civium inter Cives, idque solum amicabiliter, ac sine Authoritate Judicis. cui licet admonitus non obtemperet, nulli eam ob rem pœnæ legali subiacere: cum hæc pœna solum Judiciariam admonitionem sequatur.

12. Admonitio interdum fit cum *majori*
B *summa:*

summa : ut quando reluens Bona in - Hypothecata , cum integrali *summa* Hypothecarium admoneri curat. Admonitio cum *minori summa* fit; dum Bona Pignoratitia redimere cupiens, cum *tribus* duntaxat, aut 6. *florinis* Hypothecarium admoneri curat: forte, quia summam in Bonis hærentem, quanta pro certo sit, ignorat. Hanc minorem summam potest quidem Hypothecarius non levare, nec Bona remittere (idque sine pœna amittendæ summæ investitæ , *A.* 29. 1638. expressa) donec summa integralis deponatur : ubi tamen summa bonis inhærens liquidatur, & eidem ex integro deponitur; sine ulla nova admonitione, bona Actori sunt remittenda , & adjudicanda. *A.* 52. 1655. Nisi conditiones literis impignoratitiis insertæ locum facerent exceptioni.

13. Pœnam *Dupli*, contra Foeneratores, & malitiosos Bonorum Detentores *Ulad. D.* 1. *A.* 65. statutam (nempe ut præterea tantam summam pecuniariam Actori dare teneantur, in quanta , Bona erant oppignorata) iidem tunc solum incurrunt, quando ad octavas , seu forum Regium causæ decisionem differunt, ibique ab Actore, seu pignorante, Pœna eadem infligi petitur. Ut patet ex citato *Ulad. Decreto* ; & *parte 2. T.* 24. item

item *P. 2. 7. 71.* observa etiam *A. 29. 1638.* *Ibi*: porro si qui legitimè admoniti pecuniam suam ad se levare, Bonaque hujusmodi usque ad 600. duntaxat *ster.* Impignorata remittere recusaverint, & tandem in sedibus Comitatum juris ordine conventi, sufficientem rationem, non levationis pecuniae assignare nequiverint, Hujusmodi pecuniam amittant, soli Actori cedentē. Cæterum in Foro Tabulari sic convictis, datur remedium *novi iudicii. h. t.* aut ex Comitatu *Appellationis. A. 53. 1625.*

14. Judex accuratè servare debet conditiones literis Impignoratitiis insertas, non modò de *summa Capitali*, sed & alias legitimas, & justas. *A. 90. 1635. A. 52. 1655.* ubi statuitur literis pignoratitiis, etiam sub privatis sigillis, confectis, locum in Judicio dandum esse. Quare si in literis illis conditio fuerit apposita: *dum*, & *quando*, vel si terminus aliquis v. g. *dies festus* fuerit præfixus pro Bonorum relevatione, cum clausula: *abscissis omnibus juridicis remediis.* tunc admonitione præmissa, depositaque ad manus judiciarias summâ bonis investitâ, admonens etiam sinè evocatione, & certificatione, Bona apprehendere posse videtur: quia hanc legem sibi contrahentes fecerunt. *Contractus nam-*

que ex *mutuo contrahentium consensu legem accipiunt*. Unde si tali casu Judex non procederet immediatè ad apprehensionem Bonorum, non censeretur servare conditiones, literis Pignoratitiis insertas. Ad quod tamen *citt. legibus* obligatur.

15. In arendationibus Educillorum, vicini Domini terrestres, seu compossessores, non admoniti, depositis apud Vice-Comites deponendis, prævia sola admonitione judicaria, talia Educilla de manibus Externorum Arendantium pro se arendare possunt. sic statuitur *A. 31. 1655.*

16. Cum Articulus 90. 1635. justas condiciones in *restitutione Bonorum* servandas esse præcipiat, nec tamen eas, quæ sint, specificet; hinc *Com. syst.* censet sequentes condiciones esse justas. 1^{mò.} ut qualitas, & quantitas aureæ, argenteæque monetæ (nulla cussionis, aut annorum habita ratione) etiam quoad *ligam*, tempore redemptionis, talis deponatur, qualis levata fuit, nisi in literis eatenus emanatis, talis summa in florenos resoluta esset: quo casu, moneta quidem eadem in specie; at in quantitate, nunc *currenti* numeranda erit. 2^{dò.} ædificiorum, & id genus meliorationum compensationes juxta sensum literarum *fassionalium* accipiantur, ubi de eo est con-

est conventum. Ubi verò nulla compensa-
tionis modalitas, sed sola æstimationis ratio
generaliter apposita fuerit, talis æstimatio
juxta T. 41. P. 1. per opifices nempe, &
alios peritos & conscientiosos viros fiat :
compensatióque in condigno valore præstetur.
3^{tiò}. Damna tempore possessionis Hypothe-
caræ, Bello, Igne, & per alios casus fortui-
tos, citra omnem, vel saltem *gravem* Posses-
soris *culpam*, in ædificiis apprehensis causata,
Fundi Domino, ejúsque Hæredibus, & suc-
cessoribus : in extructis verò per Hypothe-
carium ; ipsi imputanda, ac toleranda. Hoc
addito : quòd prædicta ædificia sic ruïnata,
Possessori meliorare, ac reædificare semper li-
cebit. De quorum pretio tempore redem-
ptionis eundem Possessorem contentari, jus,
& æquitas postulant. *Vide plura verbo: Im-
pignoratio.*

TITULUS IV.

De Æqualibus spiritualium, & sæcularium libertatibus.

Num. 1. **P**ersonæ Spirituales cum Sæcu-
laribus, quoad Bona tempo-
ralia, Juræque possessionaria,
B 3 eadem

eadem libertate, & prærogativa gaudent, eodémque processu in Judiciis utuntur. *P. 1. T. 2. & 3.* Porro per Nobiles generaliter intelliguntur universi Domini Prælati, Barones, Magnates, & alii Regni Proceres, qui ejusdem libertatis prærogativâ semper muniantur. *Ibidem.* vide verbo: *Libertas Nobilium.*

2. Personæ tamen Ecclesiasticæ, sive Spirituales Sæcularibus censentur esse digniores: utpote quarum medio, salutem Humanam Salvator noster administrari voluit. Unde ad Tabulam Regni, dextrum Regis latus Prælati obsident: uti statuit etiam S. Stephanus *L. 1. Cap. 3.* ordinem Pontificum, ante Principes, Barones, & Comites, juxta folium Regis ex merito collocans. Inter se verò Domini Prælati hunc in congressibus publicis ordinem sessionis servant. *1mò.* sedet Dominus Archi-Episcopus *Strigon.* quâ Regni Primas, *2dò.* D. Archi-Episcopus *Colocensis*, *3tiò.* DD. Episcopi Consecrati, juxta Senium consecrationis acceptæ: ut observatum est in novissimis Diætiis: unde etiam hoc ordine, ante Barones Regni, eorum nomina confirmationi *AA.* Diætaliū subjiciuntur. Et quamvis Episcopo Agriensi, licet consecratione esset cæteris junior, proximum ab Archi-Episcopo Colocensi locum ad Tabulam Regni

Regni competere, ex antiquissima observatione, ac Ecclesiæ illius inter Episcopales Præminencia, evincere quidam vellent; occasione tamen Diætæ anni 1712. quæstio de ordine sessionis Episcoporum ita conclusa est, ut non attenta antiquitate, aliisque prærogativis Ecclesiarum, quas Præsules Amplissimi gubernant, eo in Congressibus publicis ordine considerent, quo consecrationem Episcopalem singuli adepti fuerunt.

3. Et quamvis, ut dictum est, omnes Prælati, Barones, Magnates, & Nobiles, quantum ad Nobilitatem, & Bona, iisdem Privilegiis, & immunitatibus gaudeant: differunt tamen in Homagiis: nam Prælati, & Barones 100. Nobiles verò 50. *Marcas gravis ponderis*, pro Homagiis suis acquirunt. Facit autem *Marca gravis ponderis* florenos quatuor. *P. 2. T. 32. Marca verò levis ponderis* facit florenum unum. *A. 57. 1723.* & hæc quidem sunt *Marcæ Judiciales*. Quibus accenseri possunt *Marcæ Homagiales*. De quibus hic solum nota, quod valor earum sic idem, qui *Marcarum gravis ponderis*: faciunt enim *Marcæ Homagiales* 50. florenos 200. quod est *Homagium* Nobilis in Hungaria. Cætera de Homagiis vide *Verba: Homagium*.

4. Circa sessionem autem Baronum, & Magnatum in publicis Regni Conventibus observandam, ita statuitur *A.* 10. 1687. ut 1. sedeat D. Palatinus, quā locumtenens Regius. 2. D. Judex Curiae Regiae. 3. D. Banus Croatiae. 4. D. Tavernicorum Regalium Magister. 5. Cæteri Barones Regni, juxta prioritatem Collationis Regiae: quia hi censentur æqualis omnino esse authoritatis. 6. Comes Posoniensis. 7. Duo custodes S. Coronæ. 8. Hæreditarii supremi Comites Comitatum: juxta prioritatem installationis suæ. 9. Supremi Comites Comitatum non hæreditarii: juxta senium suæ installationis. 10. Consiliarii Regii: juxta senium sui Consiliariatus. Hos excipiunt cæteri Magnates *promiscue*.

TITULUS V.

De Æstimationibus Bonorum Mobilium, & Im- mobiliū.

Num. 1. **J**ura possessionaria supra valorem communis æstimationis, siue præcedat admonitio legitima, siue

sive non, in præjudiciū eorum, ad quos successio pertinet, nemini impignorari possunt *P. 1. T. 83.* vide *Kitt. Dub. 27.* ubi in Resolutione sua hæc habet: *Thesis quidem dicitur de ordinaria lege, & statuto Regni. Antithesis autem (nempe quòd bona longe majori summa, quàm qua esset communis estimationis, jam communiter involvantur) per abusum intrevenit, & adeò jam inolevit, quòd planè scripta legi prevalere videatur.* Illa tamen æstimatio, non solum Domos, & Curias Nobilitares, sessiones Jobagyonales, Populosas, ac desertas, vel Prædiales; sed etiam terras, sylvas, Prata, Piscinas, & Molendina, prout in quartalicioꝝ solutione, per omnia includit.

2. Quælibet igitur Possessionaria venditio, imò, & impignoratio legitimam semper requirit eorum, ad quos pertinet, quique eadem Bona ad se recipiendi habent potestatem, admonitionem. dempto casu, quo quis capitali sententiâ damnatus, aut in captivitate apud hostes detentus, pro sui redemptione Bona qualiacunque abalienare vellet. De quibus plura, verbo: *Admonitio. P. 1. T. 60.*

3. Æstimatio perennalis, quæ in Juribus duntaxat possessionariis fit, decies tantum facit, quantum Communis: Quæ perennalis æ-

stimatio, paucis in rebus committitur; neque usus admittitur facile, nisi in passionibus clarè exprimatur. *P. 1. T. 133.* sed ejus loco universus ferè cœtus Nobilium æstimatione communi utitur. *Ibidem.*

4. Si Dominus Terrestris Rusticum, vel etiam Nobilem in Territorio suo (jure nempe rusticano, adeoque censuales, erga Jus Montanum scilicet, quod Domino pendere deberet, & non per ipsum Dominum Terrestrum, vel ejus Prædecessores oppignoratas, inscriptas, vel quomodocunque eliberatas) vineas habentem, inde ejicere voluerit, id potest quidem facere, attamen non æstimatione illa communi, quæ de Virgulto, & Rubeto notatur, sed valorem condignum pro vineis præstando *P. 1. T. 133.* Non quidem quanti Rusticus ille, aut Nobilis Vineam, vel Vineas ejusmodi emit; sed juxta taxationem Judicis, ac Juratorum illius loci, ad quem promontorium pertinet. Potest autem Dominus Terrestris illud facere in sede sua Dominali juxta Processum *A. 58. 1625.* declaratum. Hæc autem æstimatio Vinearum post Festum S. Georgii non habet locum, sed solum antè, idque debito tempore certificata parte interessata. Præterea, ad æstimationem ejusmodi, etiam Judex Nobilium cum suo Assessore, vicinique, & com-

& commetanei convocandi, ubi loci consuetudo sic exigit sensu *A.* §8. 1625. confer hæc cum *T.* 30. *P.* 3. in fine.

5. *Æstimatio* præmissa 1^{mò}. fit in solutione Birsagiorum; & tunc tam jumenta, quàm etiam Terra, & Jura possessionaria æstimantur communi æstimatione. 2^{dò}. In quartaliorum, & Jurium Impignoratitiorum solutione, ac bonorum per *sententiam Capitalem*, vel *emenda* Capituli occupatorum redemptione. In qua (jumentis exclusis) omnia Jura possessionaria, & earum pertinentiæ æstimandæ. Terræ tamen arabiles, & præta, ad sessiones Jobagyionales Populosas spectantes (demptis Terris, & prætis extirpatis, quæ Colonos propriè concernunt, & non ad sessiones pertinent) non æstimantur. Et tandem juxta præmissam æstimationem fit solutio. Et hoc idem est etiam de Juribus possessionariis in præjudicium Fratrum, vel aliter indebitè venditis, intelligendum, atque tenendum. *P.* 1. *T.* 134.

6. *Tertiò* in Dotalitiorum restitutione; in qua solummodo Curia Nobilitares, sessiones Jobagionales Populosæ, & desertæ, atque prædiales æstimantur: extra corpus autem possessionis, nulla in hac parte æstimatio admittitur. Fitque tandem solutio, partim
pecu-

pecuniis paratis ; partim verò rebus mobili-
bus , juxta verum illarum pretium , quo in
foro vendi possunt. *Ibidem.* si verò Mulier
quæpiam, titulum, & nomen Mariti sui por-
tando, in bonis defuncti manere voluerit ,
tunc si, ad quæ suecessio hujusmodi Bonorū per-
tinet, juxta valorem Dotalitii, eidem Mu-
lieri Bona exscindere, & dare voluerit; non
solum Curia Nobilitares, sessionesque Joba-
gyionales populosæ, & desertæ, sed etiam
extra Villam Terræ, Sylvæ, &c. quæ Mu-
lieri dabuntur, prout in quartalictorum solu-
tione æstimabuntur, ipsique Viduæ res æ-
qualis valoris cum Dotalitio, deputantur. *I-
bidem.*

7. *Quarto* in solutione debitorum, resu-
sione damnorum, depositione oneris facti ca-
lumniæ, emendæ lingvæ, ac violationis sedis
Judiciariæ Regiæ Majestatis, ac Comitum
Parochialium quorumlibet Comitatum, &
aliis ejusmodi causis, atque casibus. Et tunc
similiter res Mobiles, & Venales juxta verum
valorem earum, & non secundum limitatio-
nem T. 133. P. 1. expressam, acceptantur
P. 1. T. 134. *sub fin. sro.* in Metarum *re-
ambulationibus*, & rectificationibus, dicta
communis æstimatio fieri solet, eo solum re-
spectu, ut Terræ, Sylvæ, & Virgulta, Pro-
monto-

montoriâque, de quibus controvertitur, ad quot Marcas se extendere videbuntur, cum tot Nobilibus jurans, sibi vindicare possit. *Ibidem.*

8. Si quis occasione occupationis Jurium possessionariorum, vel aliorum negotiorum, factum majoris Potentiæ tangentium, in Curiam Regiam fuerit evocatus, & ante decisionem causæ, ex hac luce decesserit, tunc successores ejus ratione præmissæ potentiæ, in æstimatione duntaxat jurium possessionariorum defuncti, extra portiones Filiorum, convincuntur; insuper Bona occupata restituent, damnaque illata refundent, & residua jura possessionaria, si inveniantur extra illa, quæ æstimationi suberant, inter Actorem, & Judicem dividantur. Et hoc fit per sententiam, ob non venientiam, latam: nam in sententia ex responsionibus partium lata, damna juramento mediante recuperantur *P. 2. T. 61.* Unde patet Filios ob delicta Paterna, sententiæ Capitali, vel emendæ Capitæ gravamini in Persona non subiacere; sed solum in æstimatione Jurium Possessionariorum convinci. Vineæ æstimantur, ut Rubeta, & Virgulta, eò, quòd ubi cultores defecerint, facilè iterum in Rubeta, & vepres degenerent *P. 1. T. 133.*

9. *Æstimatio est competentis valoris limitata quadam, & statuta taxatio.* Ea duplex est: *perennalis*, quæ in solis juribus possessionariis fit: *Communis*, quæ, ut dictum est, decies minùs facit, quàm *perennalis*. Sic in *æstimatione communi*, una sessio *Jobagyionalis* populosa, valet 1. *Marcam* (per *Marcam* hoc *Tit.* intellige *Marcam* gravis ponderis, 4. nempe flor. facientem) *Perennali* verò *æstimatur* ad 10. *Marcas*.

Cæterùm *Præmissa communis æstimatio respectu Bonorum impignoratitiorum* per novellas leges expressè, & ex integro: in aliis verò casibus, continuo usu, per totum Regnum majori ex parte sublata est, ejusque loco successit *æstimatio condigna*, prout scilicet res vendi, vel emi solent. Ubi quoad immobilia communiter fieri solet reflexio ad 6. flor. pro 100.

10. Juvat hic quarundam rerum *æstimationes Communes* ex *Verböczio* adnotare; ultra quas bonorum involutio olim erat lege prohibita. *Castrum Lapideum æstimatur* ad *Marcas* 100. sessio, seu *Curia Nobilitaris* populosa ad *M.* 3. sessio *Jobagyionalis* populosa, ad *M.* 1. *Pomarium Nobilium*, adultis fructiferis arboribus constitum, in uno jugere *Terræ*, *Regalis mensura* adjacens, ad *M.* 3.

conti

continet autem *ulna*, sive *mensura Regalis* 17. circiter (pitamas) unum jugerum *Regalis mensura* continet in sua longitudine 72. *ulnas Regales. unum aratrum Regalis mensuræ*, continet in se 150. jugera ejusdem mensuræ, in rerum æstimatione. Molendum subtus, vel desuper currens, & tempore æstus non deficiens, ad *M.* 10. duæ Vaccæ sine vitulis, ad *M.* 1. una vacca cum vitulo, ad *M.* 1. Caballa cum Poledro, seu hinnulo masculo, ad *M.* 1. sed de his satis. Qui plura volet, legat, *T.* 133. *P.* 1.

TITULUS VI.

De Ætatibus Puerorum , & Puellarum.

Num. 1. **P**erfecta ætas in Pueris est 24. annorum: his juniores imperfectam ætatem agunt. Ætas legitima est 12. annorum, quæ etiam dicitur *pubertatis*. Ætas hæc inferior, est *illegitima & impubertatis*. Vocatur autem legitima ætas eo, quod lites jam cum alio agere, & instituere possint. Annô quidem 12. Procuratores constituere: annô 16. de debitis,

bitis, ac pignoris titulo : anno 18. de Auro, & Argento, cæterisque rebus suis Mobilibus, fassiones facere possunt. Annò decimum ætatis 24. omnia Bona sua Mobilia, & immobilia, vendendi, permutandi, & quocunque Titulo abalienandi plenariam habent potestatem. Conditionibus tamen super venditione, & alienatione Bonorum, & Jurium possessionariorum conscriptis, per omnia semper observatis. P. 1. T. 111.

2. Puellæ similiter censentur esse Ætatis legitima, cùm annum 12. *perfectæ* verò ; cùm 16. consecutæ fuerint. Unde annò ætatis similiter 12. Procuratores constituere : annò 14. de debitis, ac juribus impignoratiis, Auróque, & Argento, cæterisque rebus Mobilibus : at verò anno 16. de quartalitiis, dotibus, & cunctis aliis suis juribus, fassiones sub prædeclaratis conditionibus facere, ac de iisdem, prout libuerit, disponere possunt. Dummodo Puellæ in Capillis existentes, & præsertim sub tutela aliorum constitutæ, ad fassionem aliquam 16. ætatis anno, vel etiam post, peragendam, violenta coactione non inducantur. Nam tunc, postquam sui juris, ac Maritatæ fuerint, fassionem ejusmodi simpliciter revocare possunt. *Ibidem.*

3. Si

3. Si in *Processibus* causarum, juramentum forte per aliquem Pupillorum præstandum judicaretur; depositio ejusdem juramenti, ad primum annum legitimæ ætatis ipsius Pupilli prorogabitur. *P. 1. T. 130.* Et quia Pupilli usque ad ætatem legitimam, nec cum scitu, nec sine scitu Tutorum aliquid facere possunt, cum sui juris non sint; ideo si quis tales occasione actuum potentiariorum (asserendo per ipsos, aut de eorum commissione ejusmodi actus potentiarios fuisse patratos) in jus vocaverit; mox in *homagio* illorum convincetur. *P. 1. T. 132. & P. 2. T. 23.*

TITULUS VII.

De Agnatione, & Cognatione.

Num. 1. **F**Ratres per lineam virilis sexûs descendentes, *Agnati* nominantur: per lineam verò Muliebris sexûs descendentes, *Cognati* dicuntur: & in administranda tutela, Agnati semper præferuntur Cognatis. *P. 1. T. 116.* vide ejusdem *Partis Tit. 117. & 118.* Tholosanus

¶

Agnati

Agnatos docet, qui per virilem sexum, nobis conjunguntur, veluti Frater eodem Patre genitus, & Liberi, ac Nepotes ejus: item Soror eodem Patre genita; tum Patruus, & Liberi ejus: item Matertera ac liberi ejus: item Amita, liberique ejus. L. 12. Cap. 1. n. 6.

2. Quamvis igitur *Cognatio* sit nomen generale, significans conjunctos tam per sexum scæmineum, quàm per Masculinum; hic tamen in jure nostro *Tò Cognatus* accipitur cum restrictione, pro solis conjunctis per sexum scæmineum; iisque solis Masculis, non verò etiam Fœmellis. Reliqua de Agnationis, & Cognationis juribus vide *Verbo: Tutela*.

TITULUS VIII.

De Appellationibus.

Num. 1. **A**ppellatio, est ab inferioribus Judicibus ad superiores, cum honestate causæ deductio. *P.*

3. *T. 3.* Causæ post finalem earum decisionem, in Civitatibus liberis ad Partis super Judicio Civium non contentæ *provocationem*, in sedem Judiciariam Magistri Tavernicorum Regalium, appellatione prævia transmittuntur.

tur. Illò autem peractò, si aliqua Pars non sit contenta, ad examen *Præsentia Regia* deducuntur; novis ibidem Partium allegationibus, & exceptionibus per omnia rejectis: nisi talia proponerentur, quæ meritò, & de necessitate ad clariorem informationem, & declarationem facerent; nam in tali casu quælibet Partium audienda erit. *P. 3. T. 100.*

2. Qui à sententia Magistratûs Civilis appellat ad sedem *Tavernicalem*, debet causam virtute literarum præceptorialium Magistrî Tavernicorum, senatui sonantium, intra 6. hebdomades expetere: depositis priùs in Senatu 10. flor. *A. 13. juris Tavernicalis.* secùs enim sententia transibit in rem judicatam; *A. 7. & 36. J. T.* Antequam autem literæ transmissionales extradentur, debet coram Senatu totus Processus per Notarium prælegi *A. 30. J. T.* Vir etiam Nobilis, si se sponte subjecit judicatu Civitatis, solùm ad Magistrum Tavernicorum, non item ad *Tabulam Regiam*, inde habet appellandi facultatem *A. 6. T. J.* Vide de his plura verbo: *Civitates libera*, & Verbo: *Transmissio Causarum.*

3. Quòd si contingat ab examine Personalis Præsentia, ratione incidentium, vel aliorum, causam rursus ad priorem Judicem remitti; tunc si qua Partium super nova hu-

jus-modi revisione non contentabitur; ulterius ipsa causa in Præsentiam *M. Taveraicorum* non transmittitur, sed directè in Præsentiam *Personalis Præsentia* erit deducenda. *P. 3. T. 11.* & etiam post secundam, vel tertiam sententiam, Pars non contenta poterit per gratiam, *novumque Judicium*, causam eandem coram primo Judice resuscitare: & si contra Partem toties convictam, novumque Judicium impetrantem, sententia lata fuerit, silentium eidem perpetuum imponitur. *Ibidem*

4. Si tamen Pars prius triumphans succubuerit; tunc illa quoque, ad instar alterius Partis, *novum Judicium* pro se impetrandi, & in eo pari modo procedendi habebit potestatem. At tunc, si contra ipsum quoque post novum judicium sententia dicta fuerit, ex parte etiam ipsius perpetuo silentio causa ipsa terminabitur: ac de cætero neutra partium, aut novum Judicium impetrare, aut causam ipsam ad aliud forum provocare poterit. *Ibidem.*

5. Appellationes verò in quibuscunque causis, post earum decisionem, fieri semper possunt: nam aliter denegata facultate appellandi, pauperes adversus potentes, vel alio modo *destituti*, juribus suis sæpe periclitarentur. secus est de causis *criminalibus* quæ ad pœ-

ad pœnam capitis, vel Mortis damnationem tendunt: Nam in illis appellatio locum non habet; nisi fortè Innocentem omnino, temerariò judiciò morti tradere conarentur: in quo casu possunt illicò Innocentis illius Fratres, aut Affines ad Regiam Majestatem solam confugere, pariter & in *Curiam Regiam* causam ipsam provocare. *P. 3. T. 11.*

6. Comites, & Vice-Comites, & Judices Nobilium, universas causas, sedem Judicariam ipsorum concernentes, absque speciali mandato Regiæ Majestatis, coram se discutere teneantur; & si non fuerit appellatum ab ipsorum sententia, eandem debitæ executioni demandent. si autem Appellatio intervenerit, in *Curiam Regiam*, more solito, transmittant sub pœna amissionis officiorum suorum. *Ulad. D. 3. 1498. A. 71.* Et si iidem Comites, & Vice-Comites, causas ex Curia Regia ad se remissas, favore Partis adversæ, vel alio aliquo respectu, infra diem 15. à die ipsius requisitionis, absque rationabili causa, executioni mandare neglexerint: ex tunc in 25. *Marcis gravibus* per Judicem, cujus mandatum executi non fuerint, indilatè exigendis convincantur eò ipsò factò *Ulad. D. 1. A. 73. 1492.*

7. Quando-quidem multi, appellando, *Pax*
C 3
tem

tem adversam graviter molestant; idcirco statutum est, ut, si quispiam de Præsentia cujuscunque Judicis, in Curiam Regiam appellaverit, ibique Judicium prius factum, approbatum fuerit, in *duplo* Birsagii, antea ipsi impositi, convinci debeat; & eo facto, & irremissibiliter, per Dominum Judicem ordinarium extorqueatur. *Ulad. D. 1. A. 72. Matt. D. 6. A. 53. vide infra n. 8.*

8. Et si cuiuspiam in Sedria Cottus iuramentum, sola sua in Persona sibi adjudicatum, ac deponendum fuerit, ex tunc Pars illa, à tali iudicio appellare non possit. *Ulad. D. 1. A. 72. in fine.* Idem intelligendum in Causa transmigrationis Colonorum; 1556. *A. 28. & 1625. A. 54.* Item super violentia Rusticorum; *A. 25. 1613.* vel ubi revocatio Procuratoris, post remissam ex Tabula Regia causam intervenit. *P. 3. T. 6.* Item in causis, quibus per concordiam sic conceditur; aut liquidorum debitorum. De causis non appellabilibus paulò post plura.

9. Liberæ Villæ, seu Civitates recenter creatæ, si de iudicatu Judicum, & juratorum suorum, noluerint contentari, ad illam Civitatem cujus libertate funguntur, aut ad Magistrum Tavernicorum valeant appellare; ita tamen, ut postquam Magistrum Tavernicorum

corum elegerint, ad Judices, & Juratos suos redire non valeant, nec è contrà, ad ul-
lum ulteriùs, nisi si opus fuerit, ad Præsenti-
am Personalem Regiam. *Sigism. D. 2. 1404. A. 12.*

10. Causa ex Cottu in Curiam Regiam provocata, facta ibidem approbatione, vel reprobatione sententiæ, si remittatur, & novum Judicium, aut revocatio Procuratoris subsequatur, de cætero non est appellationi locus, uti notatum est num. etiam 8. nisi pars antea triumphans succumberet: nam ei non denegatur instar alterius Partis, appellatio. *P. 3. T. 6.*

11. Si quis super judicio in sede Domini sui Terrestris, sibi impenso, contentari noluerit, causam ipsam in Præsentiam Judicis sui superioris, ad quem scilicet ejusdem causæ cognitio spectabit, maturioris discussionis, & revisionis gratiâ, provocare poterit: ita, ut si causa Forum Ecclesiasticum concernere videbitur, ad suum Dixeranum, vel ejus Vicarium: si autem ad sæculare spectet; ad Vice-Comitem, ac Judices Nobilium appellare queat. *P. 3. T. 25.* Tandem quoque alterâ forsitan Partium non contentâ, in ipsam Curiam Regiam causæ essent transmittendæ. *P. 3. T. 26.*

12. Pars appellans, cujuscunque occasione negotii, literas super causis in sedibus Judicariis Comitatum ventilatis, adjudicatorias, & transmissionales, in sede Judiciaria post ultimam adjudicationem primitus celebranda, si commodè fieri potest; aliter autem in sede secundariò celebranda excipere, & causam pro termino præfixo ad Curiam Regiam deducere tenetur; si enim id neglexerit, causa in rem judicatam transibit; & in tertia sede judiciaria, litteræ adjudicatoriæ, juxta latam sententiam, Parti victrici reddi, & executioni mandari debent. Et hoc quidem in casu, quo negligentia ex parte appellantis, non verò Notarii, vel Judicum admissa fuit *P. 3. T. 35.*

13. Quamvis *A. 28. 1715.* statutum inveniat, ut omnes causæ ad forum Proto-Notariale pertinentes, ibique & in generali Regni Decreto specificatæ; si summam duodecim mille florenorum excefferint, Appellationem *intra Dominium* admittant: quia tamen sensu *P. 2. T. 8. Decreta priora tolluntur per posteriora*, notanda est dispositio *Articuli 28. anni 1729.* vi cujus Appellatio ad *Tabulam Regiam* judiciariam in sequentibus causis non admittitur, nisi *extra Dominium* Partis appellantis.

14. Et

14. Et quidem 1^{mò} in causis *liquidorum debitorum*, ubi summa Capitalis non excedit duodecim millia florenorum. 2^{dò}. *Divisionum*, & earundem *Rectificationum*, nec non *successionum*: ubi successio non est tam antiqua, & obscura, ut solo quasi nomine Fratres con-divisionales appellentur. 3^{tiò}. *Reexecutionum* ubi vel *non citati*, vel *citati* quidem, sed talia Bona executi fuissent: ad quæ Judicis sententia semet non extendit. 4^{tiò}. in Causis contra *Officiales*, & *Servitores* reddendis rationibus obnoxios, & easdem reddere renuentes, aut sufficienter non reddentes; & propterea in sedibus Dominalibus, adhibitis cum voto præter alios Convocatos, ad minus uno Judice Nobilium, & Jurato Assessore Comitatus, convictos; juxta *A*, 65. 1622. præcisè ad executionem directis. 5^{tiò}. in causis, ad mentem *Articuli* 29. 1662. institutis, contra *Civiles Magistratus*, qui sententias Sacrarum sedium exequi negligerent, aut positivè nolent. 6^{tiò}. in Causis *Revindicationis* Bonorum, ad mentem *Articuli* 67. 1622. ubi ea cum, vel etiam absque literalibus Documentis, per simplices Dotalistas, à successione alienis tradita fuissent. 7^{mò}. *Pupillarum*, dum ii ad recipienda è manibus Tutorum, vel Curatorum sua Bona procedunt. 8^{vò}. *Revindicationis*

nis abalienatorum, vel inoneratorum *Bonorum Communium*, adhuc *Divisioni* obnoxiorum: 9no. *Pignorum* usque ad duodecim milia florenorum. 10. *Repetitionis litteralium instrumentorum*: ubi è manibus alienis, ad mentem *Articuli* 43. 1659. & 35. 1662. vel etiam à Consanguineis, per *Condivisionales*, & jus æqualitatis in Bonis habentes, ad communicandum desiderantur, aut repetuntur. 11. in *Causis*, motis ad *Redemptionem Bonorum*, à non *Indigenis*; juxta *A.* 23. 1715. 12. in *Causis*, ad *Ejiciendum donatarium*, qui contra contradictionem *statutioni*, per existentem in *Dominio*, oppositam, Bona apprehendit; suscitatis. Juxta *A.* 22. *Matc. Reg. D.* 6. & *A.* 59. *Ulad. D.* 1. 13^{tiò}. in *causis violentiarum*, & ex subditis, vel servitoribus *Impensionum*. 14. *Dotum*, *Paraphernorum*, Rerúmque aut Bonorum ex *Testamento*, in defectu legitimi successoris condito: quoad *Comitatenses* quidem *Causas*, summam florenorum mille ducentorum: quoad *causas Tabularum Districtualium*, summam duodecim millium florenorum non excedentium. 15. *Depositorum* tempus 32. annorum non excedentium, & in quibus non intervenisse casus fortuitos, clarè constat. 16. *Contractuum*, in quibus omnia juridica remedia,

dia, contractualiter præclusa habentur. 17. *De-honestationum*. 18. *Violata sedis judiciaria*. 19. *Denegationis Decimarum*. 20. *Interceptionis*, vel *violationis Missilium litterarum*. 21. in Causis merè Magistratualibus, seu erectis actoratu Fisci Comitatenfis. 22. in Causis *Mentalibus*, ex fundamento usûs suscitatis. 23. in Causis contra *Morosos Reparatores* communium ædificiorum, per viam *Articuli* 69. 1715. persecutis.

15. In his itaque prærecensitis Causis, Appellatio ad Tabulam Regiam, non *intra*, sed *extra Dominium* duntaxat admittitur. E contra verò aliæ Causæ appellabiles, quæ in præmissis non comprehenduntur; *intra Dominium* tantùm appellantur. Cit. *A.* 28. 1729. In Causis tamen, & casibus, in quibus justus subversaretur metus distractionis rerum mobilium, usque ad approbationem, vel reprobationem sententiæ in Foro super-Revisorio; & neutra Partium cautionem sufficientem de non distrahendo præstare posset, aut vellet; tunc Judex cujuscunque Fori, debet ejusmodi Res intereà in sequestrum accipere. *Ibidem*.

16. Porro quæcunque Causæ, modò suprà declaratò, ad Tabulam Regiam ex sede judiciaria Comitatum, non *extra*, sed *intra*
Dominium

Dominium appellabiles sunt; ad sedem quoque judicariam Comitatum, *ex Partibus*, seu à sententiis Vice-Comitum, aut Judicum Nobilium, non aliò modò appellari, ac transmitti possunt. *A.* 29. 1729.

17. Imò licèt ex sede judicaria Comitatus, ad Tabulam Regiam, inter Causas cæteras ibidem specificatas, causæ quoque contra *Donatarios*, post Contradictionem statutiioni oppositam, Bona ingredientes: Causæ *Revindicationis* Bonorum, per simplices Dotalistas, à successione alienis traditorum: Causæ contra *Officiales*, & *Servitores*, reddendis rationibus obnoxios: causæ *violentiarum*, & *Impensionum*: Causæ *Dotum*, *Paraphernorum*, *Rerumque Legatarum*: *Denegationis decimarum*; *depositorum*; *Revindicationis* Bonorum Communium abalienatorum; *Redemptionis* à non Indigenis: Causæ *Repetitionis* literarum: Causæ contra nolentes exequi sententias sacræ sedis: demùm Causæ viâ *A.* 69. 1715. suscitatae; non nisi *extra Dominium* transmitti debeant; ad sedem judicariam tamen Comitatus à Vice-Comitibus, vel Judicibus Nobilium, in Partibus precedentibus, *intra Dominium* omninò transmittendæ sunt. Cit. *A.* 29. 1729. Causæ autem *Repetitionis* Colonorum, per privatos susci-

fufcitatae, ad fedem judiciariam quidem Comitatus, *intra Dominium*; ex hac autem ulterius, nullo modo appellabiles sunt. *Ibidem*.

18. Id observandum, quòd si in Causa, *extra Dominium* appellantis, transmissa, ille deinde in *Foro super-revisorio* triumphaverit; eidem fructus, medio tempore, ab Adversario precepti, Paritate quoque *Articuli 23. 1613.* cum annexis oneribus (si quæ fuerint) refarciri debeant. *A. 32. 1729.* E contra verò, in Causa appellans, eandemque ad Curiam Regiam *intra Dominium* deducens, si ibidem succumbat; ad refusionem æquè fructuum, per triumphantem percipi neglectorum, imò, & sumptuum eidem causatorum, obligatur. Ea tamen cum restrictione; ut si in casibus, *intra, vel extra Dominium* admittendarum appellationum, is qui in *Foro super-revisorio* (*Tabula nempe septem-Viralis*) succubuit, priusquam Causa eò per gradus devenisset, ad minus unius Fori sententiam sibi favorem consecutus fuerat; pro temerariè, & indebitè appellante censeri non debeat. Ac per consequens, neque ad sumptuum (nisi fortè causa eisdem refundi ex natura sua exigat) neque ad Fructuum Refusionem adstringatur. *Cit. A. 32. 1729.*

19. Cæterum iidem *sumptus, & Fructus,*
à die

à die interpositæ Appellationis, usque ad diem executionis peragenda computantur: & judicialiter, vel statim in Curia Regia, aut si illa ita deliberet, per Judicem executorem, præmissa sufficienti liquidatione, limitantur. *Ibidem.* Respectu verò Causarum Comitatus, tempus appellationis, quantum ad refusionem prædictam sumptuum, & Fructuum, non in *Partibus* coram Vice-Comite, aut Judice Nobilium factæ; sed ejus primum, quæ post *revisionem*, in sede Judiciaria Comitatus interposita est, intelligitur. *Ibidem.*

20. Præter denegatas *legibus* suprà citatis Appellationes; sunt præterea aliæ quoque *Causæ*, in quibus sensu *Articuli* 30. 1729. Appellatio ad *Curiam Regiam* non admittitur. Et quidem 1^{mò}. in causis Criminalibus, publicorum, & manifestorum Malefactorum. 2^{dò}. in Causis ex Curia Regia, ad *exequendum duntaxat* licet cum annexis Birsagialibus pœnis, ad Partes remissis. 3^{tiò}. in Causis, ubi pœna ex attestari nolentibus ad mentem *Articuli* 49. 1635. desumitur. 4to. in Causis *Compromissoriis*, ubi Partes in compromissò scriptis comprehensò, de admittenda sibi Appellatione per expressum non caverunt. 5to. in Causis, juramento alterutrius Partis, sola sua in Persona deposito, terminatis;

natis; quoad ea, quæ juramento tali includuntur. His adde 6to. Causas in contractu, vel obligatione fundatas, ubi Appellationis remedium expressè præcluditur. 7mo. si per mandatum præceptorium, & commissionem ita præcipiatur, ex speciali, atque legali quapiam ratione. 8vo. denique, Causæ Repetitionis Colonorum, per privatos suscitatae, ex Parribus quidem ad sedem Judiciariam Comitatus; inde tamen ad Curiam Regiam non sunt appellabiles. A. 29. 1729. sub finem.

TITULUS IX.

De Autoritate Regis, in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis, aliisque Bonis, & Honoribus.

Num. 1. **I**N Collationibus Beneficiorum Ecclesiasticorum, summus Pontifex in Hungaria nullam jurisdictionem exequitur, præter confirmationis Autoritatem. Et hoc quadruplici ratione. 1. ratione foundationis Ecclesiarum. 2. ratione susceptæ Christianitatis. 3. ob legitimam præscriptio-

scriptionem. 4. quia ista libertas Regni, in Concilio Constantiensi, tempore Sigismundi Imperatoris, confirmata extitit. *P. 1. T. 11.* Unde *Collationes Beneficiorum Ecclesiasticorum Majorum* (puta Archi-Episcopatum, Episcopatum, Abbatiarum, & Præpositurarum) simul cum Bonis, & juribus possessionariis, Ecclesias Dei concernentibus, ad Principem, & Regem spectant. *P. 1. T. 12.*

2. Tametsi olim Rex, Bona etiam Indigenis bene meritis, ultra 100. Colonos, *sine consilio* Prælatorum, & Baronum conferre juxta *A. 9. 1492. Ulad. Regis* non posset; sensu tamen *A. 26. 1498.* tota hæc limitatio Authoritatis sublata est. Statuitur tamen *A. 15. & 16. 1439.* ut tametsi Rex honores sæculares, absque quolibet Consilio, *Indigenis* pro arbitrio conferendi, ab iisdemque auferendi haberet facultatem; possessiones tamen *Indigenis tantum*, iisque pro servitiis duntaxat, & non pro pecuniis conferret. *Electio* omnium *Officialium*, præter *Palatinum*, qui per Regem, & Regnicolas eligitur, ad Regem pertinet; potestque Officiales modernos, vel retinere, vel pro arbitrio constituere. *Ludo. 1526. A. 2.* Vide verbo: *Donatio Regia:*

TITU-

TITULUS X.

De Birsagiis , seu Mulctis.

Num. 1. **B**irsagium (ex Ungarico *Birság*) est onus, seu Mulcta, ex *Juridicis*, & sæpe aliis gravaminibus, à jure tamen determinatis, exorta. Finitis Causis, *longa die*, seu *processu* terminari solitis, universa judiciorum onera, seu Birsagia, in Processibus earundem Causarum accumulata, exigi solent. *P. 2. T. 86.* licet *hodie*, non expectata accumulatione, statim, ubi emergunt, exigantur.

2. Quæ, si in Causam attractus, mox finitâ causâ, coram suo Judice, paratis in pecuniis persolvere, ac deponere voluerit; tunc quamlibet Marcam uno floreno redimere poterit: quarum duæ partes semper Judici cedunt, tertia verò Actori. Si verò coram suo Judice, illa in instanti deponere noluerit, aut non poterit; Judicem tamen super eo postulaverit, eumque monuerit, ut hominem suum exmittat, cui per assignationem certæ partis Bonorum pro oneribus illis satisfactionem impendere possit; tunc singulas Marcas binis florenis exolvere valebit, si demùm his neglectis, necesse fuerit Judici

ad executionem, desumptionemque Birsagiorum ad Partes procedere; tunc *quævis* Marca quaternis florenis compensabitur. *Ibidem.* & P. 2. T. 69.

3. Observandum hic 1^{mò}. quòd in exacti-
one, aut depositione Birsagiorum, quilibet flo-
renus 100. denarios, sive 60. cruciferos ef-
ficere debeat. §. *pennult. h. t.* & *Ulad. D. 1. A. 99.* 2^{dò}. quòd universa Birsagia judicia-
ria tam simplicia, quàm cumulativa, in dua-
bus Judici, in tertia verò partibus, adver-
sæ parti obveniant. *h. t.* & in sedibus qui-
dem judiciariis Comitatum, Portionem ju-
diciariam supremus, aut Vice-Comes æqua-
liter dividere debet cum Judicibus Nobilium.
Sigif. D. 6. A. 3. 3^{tiò}. quòd in executione
Birsagiorum, primò res mobiles convicti,
facile in pecuniam convertibiles, etiam pe-
cora, si reperiantur; alioquin jura ejusdem
possessoria occupari; & ex iis satisfactio
impendi debeat. Ex quibus præprimis
Partem Adversam Judex contentare tenetur.
P. 2. T. 86. Et *Matt. Regis D. 6. A. 52.* &
69. *Ulad. D. 1. A. 66.* Judices Comitaten-
ses debent convicto post admonitionem, quin-
denam unam relinquere, antequam ad exe-
cutionem Birsagiorum, quæ in sedibus judi-
cariis intervenerunt, procedere possint. *Matt.*
Regis

Regis D. 6. A. 52. Cit. vide Verbo: Capitalis ſent.

4. Univerſæ Cauſæ in quatuor terminis *Oſtavaliſ* decidi, & finiri debent, in quibus juridica gravamina ſimplo duntaxat modo cumulantur; & non niſi in tertia evocatione, quæ ex ſimplici admonitione proceſſura eſt, duplentur (ſed hæc *duplatio* jam reſceſſit ab uſu; ut notat *Kitt. Dub. 87.*) in primo namque oſtavali termino, dum Inſcriptus non comparuerit, in iudicio trium marcarum convincetur per Actorem, & tam ad earundem Marcarum reſtitutionem, quàm etiam ipſius Cauſæ proſecutionem iterum evocabitur; & hæc evocatio *ſecunda* appellatur: Unde ſi nec ad ſecundam evocationem iudicio ſe liſtat; iterum in tribus Marcis: vel ſi priores tres Marcas non depoſuit; in duplo, ſive 6. Marcis convincitur, & aggrava-
tur: & hoc tam in longis, quàm brevibus Cauſarum proceſſibus. Si verò *Pars J. Jobagyon*es, vel *Familiares* ſuos ignobiles, *iuri ſtatui* petitos, non *ſtatuerit*; reſpectu ſingulorum non ſtatutorum, in ſingulis Marcis convincitur. Et ſi demum Actor, in termino iudiciorum non comparuerit; in *Judicio Regali*, ſeu in 6. *Marcis levis ponderis*, totidem florenos facientibus, condemnatur. *P. 2. T. 86. & P. 1. T. 134.*

5. In *Sedriis* Comitatum, ratione Violentiarum, & actuum potentiariorum, pœna ultra 100. florenos decerni non potest. *P. 3. T. 26.* Ubi tamen ante executionem, Partes concordaverint, Birsagium per Judices nullum exigi potest; secûs tenendum, si primò post executionem pœnæ, concordia ineatur. *Ulad. D. 2. 1495. A. 13.* si quis Colonorum pro aliquibus delictis jure condemnatus fuerit; talis, & pœnam jure sibi decretam, & Birsagia jure pronunciata, Domino suo Terrestris, vel ejus officialibus persolvat. *A. 4. 1548.*

6. Rex ordinariâ suâ Potestate, Birsagia per quosunque Judices (*prater Palatinum*) convictis imposita, relaxare potest. *A. 9. 1485. de ante Palatini.* Juvat hîc adducere *Articulum 55. 1625.* ubi sic statuitur: *inconveniens est*, quod status, & ordines in processibus Causarum, penes Articulos, de violentiis novissimè editos, motarum, non absque notabili abusu irrepisse intelligunt; dum in nonnullis Comitatibus pœna violentiæ, aliàs de jure Regni, centum florenos *Hungaricos* faciens (hinc patet, quo genere, Monetæ, seu qualibus *florenis* Birsagia, aliâque onera judicialia persolvi debeant) 25. *florenis* duntaxat deponi consuevit: quare statuitur,

tuitur, ut impoſterum *Pars* convicta, ob pœnam Potentiæ, non in paucioribus, quàm *centum florenis Hungaricalibus* convinci debeat; in *una* Judici, in *altera* autem *medietate* Actori cedendis. Ita ibi. Conſer diſpoſitionem hujus *Articuli* cum illis legibus, quæ *Birſagia* in *duabus* Judici; *Parti* verò *adverſæ* ſolùm in *tertia* parte adjudicant: unde erues, malè confundi *Birſagia* cum *violentis*, aut pœnis earum.

7. Hujusmodi Porro *Birſagia* interveniunt præſertim in *Tabula Regia*, ex *Violatione* ſedis, ex *Emenda linguæ*, & *Prohibitis*, ex *Inhibitione* tempore proclamationis, & cauſæ *depoſitione*, *Procuratoria revocatione*, *Indebitata Actione*, & non obtemperacione *Compulſoriis*. *A. 49. 1635. & 1613. A. 23.* Caſus prætereà varii ſunt jure paſſim expreſſi, ſic imò, incurritur *Birſagium* hujusmodi, cùm quis malefactorem quempiam ex captivitate voluntariè dimittit; nam homagium dimiſſi, & *Damoa* læſis perſolvere tenetur. *Ulad. D. 1. A. 8. 2dò.* quicumque in Comitatu pro Judicibus Nobilium eliguntur, & onus aſſumere recuſant, in *50. Marcis* immediatè per Comitem exigendis, convincuntur eò ſactò. *Matt. D. 6. A. 9. 1486. 3tiò.* In iis, qui decimas *Eccleſiaſticas* præſtare recuſant, ſu-

premus , vel Vice-Comes à Decimatoribus requisitus, habet jus non solum eas; sed etiam tres Marcas gravis ponderis pro se indilatè desumendi. *Sigif. D. 6. A. 7.* Turbans verò Decimationem, aut violenter decimas auferens; in duplo convincitur. *A. 95. 1647. 4to.* si Prælatus alteri, quàm Domino Terrestri decimas elocârit; illius anni decimas amittit, Domino Terrestri sine solutione, attribuendas. *A. 61. 1548. vide tamen de his verbo: Decime. 5to.* non obtemperantes Regiis mandatis, præter alias pœnas *A. 78. 1563.* expressas, etiam ad florenos 200. Birsagiantur. Ubi observandum ex *cit. Articulo*, triplex esse *mandatum Regium*; primi generis sunt illa mandata, quæ dantur ad Judices, & negotiis exequendis Præfectos: Cujus generis mandatum si quod non observetur; tunc non observans citatur in sedem Regiam, ubi excusatione non subsistente, condemnatur in 200. *flororis* & privatione officii, ratione cujus mandatum exequi debebat. Mandata verò *secundi*, & *tertii generis*, non sunt hujus loci, *Artic. 79. & 80.* ejusdem anni 1563. 6to. incurritur onus Birsagiale ab eo, qui mortuum, vel Puerum evocavit, aut Nobilem statuendum commisit: quo casu convincitur in pœna homagiali 50. *Marcas*

Marcarum gravis ponderis. *P. 2. T. 23. & 70. 7mò.* ſi homo Regius, vel Palatinus in poſſeſſionariis ſtatutionibus, metarum Reambulationibus, Reviſionibus, Inquiſitionibus falſè proceſſerit, in factò perjurii, pœnâ capitis, ac amiſſionis omnium bonorum convincetur. *Ulad. D. 1. A. 43.* Quæ lex, utpote poſterior, videtur derogâſſe *Articulo 8. D. 6. Matt. Regis*: à quo præter amiſſionem honoris ſolius; 25. *Marcæ* hujusmodi delinquentibus imponuntur. Alia Birſagia vide ſuis locis: præſertim verbo: *Pœna, Damnum, Violatio ſedis judiciariæ, Calumnia, Emenda lingua. &c.*

TITULUS XI.

De Bonis Furum, & Homicidarum.

Num. 1. **E**X præmiſſis itaque, & infra adducendis Caſibus, maniſeſtum fit, quòd extra *Crimen laſe Majeſtatis*, ac *Notam Infidelitatis*; *Bona delinquentium*, ſive in *Actibus majoris potentie*, ſive in *minoris potentie*, ceteriſque *maleficiis convictorum*, in *Fiſcum Regium* non devol-

devolvantur. Quare Furum, ac Latronum, seu Prædonum, & aliorum ejuscemodî spoliatorum: Item Homicidarum, & *aliò modò* (id est: extra *circumstantias* illas, in quibus *verberare*, aut *occidere* Nobilem, *olim* fuit casus *Notorius*: uti occidere, aut vulnerare hominem Regium *in suo officio procedentem*) Nobiles vulnerantium, seu verberantium, Domosque eorum violenter invadentium: nec non Possessiones, Territoriæque aliorum deprædantium, vel occupantium, Bona, & jura possessionaria in Fiscum minimè devolvuntur, neque collationi Regiæ subjacent. sed tales ultimò duntaxat supplicio, juxta eorundem merita, feriendi. *P. 1. T. 15.*

2. Bona verò, & jura possessionaria ipsorum (si morte damnati fuerint) in Filios; & illis non existentibus, in Fratres eorum *Generationales*, aliòsque legitimos successores derivantur. *Ibidem*, & *A. 55. 1486. Ibi* quòd si quis *Nobilium* ordine judicio, siue in facto potenti si succubitus Duelli, siue in poena Calumniæ, siue detentionis, exhibitionisque falsarum Litterarum, aut sententiæ Capitalis, siue alio quocunque facto, in Præsentia cujuscunque Judicis convictus fuerit; Judex Causæ, talem convictum captivare, & tribus diebus causâ pacis, & concordie detine-

detinere debeat. Et siquidem concordare nequiverit, ex tunc ad manus Adversarii, ad infligendam poenam à jure statutam, assignetur. Qui, si hujusmodi convicto mortem, vel aliam poenam à jure statutam intulerit; à Judice, & Parte Adversa, sine solutione alicujus pecuniæ, vel gravaminis, absolutus habeatur. Quodque Filii, Fratres, Proximi, sorores, Uxores, & Consanguinei, ejusmodi Convictorum, & Condemnatorum, non debeant aggravari. Ita quod neque propriæ Possessiones, & Portiones illius, neque alia Bona per Judicem tollantur; demptis dumtaxat illis rebus, quæ apud ipsum, tempore captivationis, reperirentur, quæ per Judicem auferuntur, eique cedunt: sed omnino in Filios, & Hæredes, five *Generaciones suas* (en explicationem verborum: *in generando efficaces, & sufficientes; Partis 1. Titulo 15. infectorum*) condescendant. *Idem* habetur *A. 9. & 10. 1351.* assignatio tamen *Rei* in manus Adversarii, hodie non est in usu.

Res tamen alienæ, tempore captivationis apud Furem, vel Prædonem repertæ, propriis Dominis restitui debent: prout jam communis Judicium usus obtinet. Secus enim gravis injuria fieret damnificato. Præterea licet *Reus* poenam à lege statutam subeat,

damna tamen, per ipsum causata (contra sensum *Articuli* 55. 1486. immediatè citati) refundi debere ex ejus Bonis, si quæ habet, tenent *Canonista*, & cum his *Kitt. cap. 9. Q. 8. & 30.*

3. Ubi autem Malefactores hujusmodi, gratiam vitæ à Rege impetraverint, & sententia nihilominus (scilicet *Capitalis*, vel *Emende* Capitis) in Bonis eorum executioni data fuerit; tunc jura possessionaria ipsorum, è manibus Judicis, & Adversæ Partis, quibus *juxta T. 60. P. 2.* obvenerunt, per successores legitimos æstimatione communi mediante, redimi possunt. *P. 1. T. 15.* prout hæc habentur clariùs *P. 2. T. 56. & 57.* Ubi additur; quòd successoribus legitimis non existentibus, etiam Vicini, & Commetanei ejusmodi Bona (non tamen communi, sed condigna æstimatione, *argum. P. 1. T. 60.*) ad se redimere possint: modò terminum à Judice assignatum non transcendant. Ubi notat *Kitt. Cap. 9. Q. 9.* quòd Pater, amissa semel hòc modò per sententiam *Capitalem*, aut *emende* capitis Bona, & per Filium, licèt adhuc indivisum, redempta, etiamsi secundo in eandem sententiam inciderit, iterum amittere non poterit; cùm post talem redemptionem, non sint ampliùs Patris, sed Filii.

Quæ

Quer. utrum verberare hominem v. gr. *Regium*, extra functionem sui officii; sit actus *majoris*, an verò *minoris* solum potentia? ratio dubitandi; quia lex casum restringit ad actualem functionem officii. R. esse actum *majoris* potentia. Non quidem quia verberatur homo *Regius*; sed quòd verberatur *Nobilis*; cujus verberatio, sine ulla restrictione, *salvâ* duntaxat *justâ defensâ*; ad actum *majoris* potentiaë reducitur.

TITULUS XII.

De Bonis, in Lite existentibus.

Num. 1. **S**I quispiam prætextu Hæreditatis, aliquorum jurium Possessionariorum, causam, litemque suscitât, & ante finem litis, sine semine decederet; tunc ejusmodi bona à Principe impetrari non possunt. Cùm Princeps non sit successor, ac Hæres eorum, quæ decedens ipse nondum juris sui fecerat, sed in dubio adhuc litis illa se consecuturum sperabat. Aliud sentiendum de Bonis, quæ decedens præ manibus alienis pignoris, vel aliò, quòvis

titulò redemptibiliter habuit obligata: hæc enim impetrari, à Rege, vel etiam cui is contulerit, redimi possunt semper per eundem. P. 1. T. 27.

2. Hinc prodiit tritum illud: *quòd lites venundari, & coëmi non possint.* Quod quidem dictum non est sic intelligendum, quòd quis Bona sua sub lite existentia, non possit vendere, aut alteri cedere, & litis prosecutionem justò titulò in eum transferre: sed ita *proverbium* hoc accipiendum; quòd Emptor Bonorum sub lite existentium, si ante sententiam definitivam, mori venditorem contingat; oleum, & operam, Processui per venditorem inuito impensam, sit perditurus: utpote cùm talis processus unà cum Patrono suo mortificetur, & annulletur, novusque ad acquisitionem eorundem Bonorum sit instituendus. Imò nec vivente tali venditore, Emptor nomine suo in eadem causa agere potest, sed nomine duntaxat venditoris; quandoquidem propter dubium litis eventum, nondum talia Bona possit affirmare sua. Ex quibus adhuc verum manet, Bona litigiosa non posse pretiò comparari. P. 1. T. 27.

TITU-

TITULUS XIII.

De Bonis Jus Fæmineum non concernentibus, vel con- cernentibus.

Num. 1. **B**ona Donatione Regia, per defectum seminis, sive Notam Infidelitatis, Crimen læsæ Majestatis, aut etiam Juris Regii acquisita titulo, etiamsi pecuniaria summa contradictoribus in statutione obvenientibus solvatur, Jus Fæmineum non concernunt: nam jurium possessionariorum proprietas ad radicem, atque originem acquisitionis, quæ est *Donatio*, semper est referenda. *P. 1. T. 28. & 21.* Nisi tamen Impetrator aliter disponat; tunc enim de tali pecunia, quæ tempore statutionis pro Hæreditate contradictoribus data est, modalitate *tituli 17. & 19. P. 1.* Filix quoque legitimam Portionem habere debebunt: Eademque habenda ratio de Donationibus, per Palatinum factis: qui licet jam Bona, per Fiscum possessa, conferre per *Art. 4. 1723.* non possit, veteres tamen Donationes per eum legaliter factæ subsistunt.

2. Jura possessionaria, aut Maternis emptæ pecuniis; vel Paternis comparata: item in Homagium interempti alicujus data, & obligata: item pro Jure Quartalitia, seu in sortem refusionis, & restitutionis *Quarta Puellaris* perpetuè collata, & inscripta: Item ea, in quibus aliquæ Puellæ, vel Fœminæ in veros successores, per suam Majestatem præficiuntur quoad utrumque sexum (modò dicta inscriptio perennalis Quartalitii, aut *Præfectio* non sit in præjudicium Fratrum generationalium) Jus Fœmineum æquè, ac Masculinum perinde sequuntur *P. 1. T. 17. & 6. fin.* Ubi rectè notatur, quòd Quartalitia non nisi de juribus possessionariis *acquisitis* solvantur: de juribus autem *emptitiis*, non Quartalitia, sed portiones congruentes Puellis, & Filiabus Nobilium dentur.

Dicitur notanter: *pecuniis Paternis*, vel *Maternis emptæ*. quoniam in juribus Possessionariis, pecuniis aliquorum Fratrum comparatis, Puellæ, Sorores videlicet eorum nihil juris habent: nisi fortè titulò Quartalitii, iisdem Bonis inscripti. Dicitur *secundò*, *quoad utrumque sexum*; nam si Mulier aliqua in juribus Paternis in verum hæredem Masculinum simpliciter præficiatur, non inferendo *utrumque sexum*; tunc talia jura solùm in Filios,

Filios, si habuerit; aliter autem rursus in Fiscum Regium devolvuntur: solo jure quartalicio de iisdem Bonis, Filiabus relicto *P. 1. T. 17. sub fin.*

3. Bona tamen stabilia sive à Rege, sive à quocunque alio: sive perennali, sive inscriptio jure: ob servitia simul, & pecunias acquisita, hodie contra antiquam juris *P. 1. T. 21. dispositionem*, concernunt utrumque sexum; sive pecunia superaddita fuerit grandior, sive minor. Teste *Com. Syst. & argum. Articuli 26. 1715. Ibi sub medium*: in cujus præjudicium (*Fisci Regii*) non solum de quibuslibet caducis hujusmodi Bonis Titulo perennali; sed inscriptio *purè*, & non *mixtè*, propter *fidelia servitia*, per collationem Regiam acquisitis, ultimus deficiens non secus, quàm beneficio liberæ dispositionis, à Regia Majestate obtentæ, testari poterit.

4. Ad exclusionem Fœminei sexûs hominem ex aliquibus Bonis, nec Litteræ novæ *Donationis*, imò etiam litteræ *divisionales* inter Fratres masculini sexûs; sed nec *expeditoria* super Quartalitorum solutione confectæ, sufficientes habentur; sed originales litteræ acquisitionis hujusmodi Bonorum requiruntur. *P. 1. T. 37.* Quod si originales perivissent, tunc in causam attractus debet ju-
rare

rare cum 49. Nobilibus. Quò præstito; non ad dandas Fœminis ex Bonis ejusmodi Portionis congruas, sed ad solvendum duntaxat Quartalitiū compellitur; nisi *quietantia*, seu *recognitio* super soluto jam Quartalitiō habeatur. *Ibidem.*

TITULUS XIV.

De Bonis Aviticis non abalienandis.

Num. 1. **N**emo jura possessionaria Avitæ, aut Paterna in præjudicium eorum, ad quos successio pertinet, alienare potest, nec ullam sine consensu eorum, quoad venditionem eorundem, passionem facere potest: quæ etiam fieret, nullius censeretur esse vigoris. *P. 1. T. 58.* secus tamen est, dum Bona aliqua possessionaria præ manibus alienis Pignoris Titulo habita redimeret; vel Dotem, & Res Paraphernales, atque Jus Quartalitiū quispiam solveret; si inquam tali casu, unam portionem, aut particulam venderet, ut residuas Bonorum hac ratione, ab onere necessario ariperetur. *Item* si quid abalienaret de Bonis

nis Aviticis liscinas, Molencina, Domosque, & Curias ex necessitate construendo; vel Portionem aliam, & forsitan venditâ meliorem, emendo, aut concambium Possessionarium faciendo: quæ cum Hæredi, aut successori in lucrum Hæreditatis cedant, revocari non possunt. *P. 1. T. 59.* Huc refert casum, quo quis se ex Hostium captivitatē, aut à morte redimetet. *Ibidem. & P. 2. T. 57. P. 1. T. 60.*

2. Fassio igitur Patris, aut Fratris, super abalienatione Bonorum, Filium aut Fratrem (idem intellige de Filiabus, aut Sororibus, si Bona utrumque sexum sequantur) jure successionis Avicæ concernentium, nullius est firmitatis. *Ibidem.* imò nec propriam quidem Portionem quis abalienare ex Bonis Aviticis, sine evidenti, ac rationabili Causa, in præjudicium legitimorum successorum permittitur. Quod si verò rationabilis sit abalienatio, & nomina Filiorum, vel aliorum in serie fassionis, in assumptione oneris specificata fuerint; tunc vivente Patre, aut Fratre abalienatore, fassio ejusmodi cum homagio, & Comuni æstimatione omnium Bonorum; mortuo verò *Abalienatore*, solummodò communi æstimatione ipsorum jurium Paternorum, retractari poterit. *P. 1. T. 59.*

si verò assumptio oneris generaliter facta fuerit, & nomina Filiorum, vel Fratrum in fassionis serie expressa non fuerint, tunc ejusmodi oneris assumptio nihil tenebit, sed simpliciter invalidari poterit. *Ibidem.* sed hæc magis ad *Titulum* de Oneribus assumendis, pertinent.

3. Unde sciendum; quòd si aliquando ejusmodi venditio, *simplici modo*, seu sinè rationabili causa (qua de re agitur *verbo* : *de oneribus assum.*) per quempiam committeretur, vel etiam eadem Bona puræ impignorationi exponerentur; tunc fassio ejusdem vendentis, aut exponentis simpliciter invalidaretur, & Portio Filiorum sine omni prorsus solutione; Portio verò Patris, communi æstimatione mediante, iisdem Filiis reddi deberet. *P. 1. T. 61.*

4. Notandum ulteriùs; quòd si quando Fratres natu majores, & interdum etiam minores, absentibus Fratribus natu majoribus, jura possessionaria eorum Paterna, & Avita, nondum divisa, oneribus cæterorum Fratrum in se assumptis, impignorent, aut perpetuò vendant; pèrque hoc *Emptores*, non solum Portionem vendentis, sed etiam Fratrum Cæterorum pro se vendicent: quòd inquam tunc Portiones; cæterorum Fratrum sine omni

mini prorsus solutione Actori, vel Actoribus, in primis *ostensis* reddi debeant: Portio autem Fratris vendentis æstimabitur, & valor tantum *Communis æstimationis*, in pecunia Emptori restituetur; siquidem abalienatio dicta, fuerit sine rationabili causa. *P. 1. T. 61.* Pro residuitate autem summæ in *passionali* bus denotatæ, reliqua Bona vendentis æstimabuntur per eundem Judicem: & Emptori in compensationem dabuntur. Quod si venditor nec Bona mobilia, nec immobilia, extra Portionem condivisionalem, tanta habuerit, ut ex eis Emptor contentari valeat: damnum sibi metipsum incautus Emptor imputet. *Ibidem.*

5. Porro *Articulo 47. 1723.* hæc statuuntur: Quandoquidem nonnunquam Fratres Uterini, & Carnales, aut etiam tantum Carnales, vel Uterini indivisi, ex fiducia *Tituli 43. P. 1. & Articuli 54. 1655.* ad dilapidationem Bonorum Paternorum, Maternorumque provocarentur, hinc statuitur; quatenus hic, aut ille Fratrum, qui priori legi inhærere noluerit, non nisi talia Bona, quæ ex fructibus Bonorum Aviticorum, Paternorum, vel Maternorum acquisita fuissent; communi (Bonis utrumque sexum concernentibus) etiam inter Sorores, divisioni sub-

mittere teneatur. Reliqua verò aliis viis parta, penes Portionem ex præmissis Avitiis, eorundemque fructibus, eidem obvenientem, pro se, & successoribus suis retinere possit. Mutua, hoc non obstante, in præmissis Bonis legali successione, in defectu feminis, pro reliquis Fratribus, vel Sororibus, aut eorundem Hæredibus, in salvo permanente.

6. Præterea quævis Bonorum communium, & adhuc divisioni obnoxiorum, aut Bonorum Fratris, vel Sororis abalienationes, vel etiam præjudiciosæ inonerationes, sepositis quibusvis conditionibus, & passionibus, deinceps ineundis, tanquam ipso jure nullis cassantur. Ac Fratres, vel Sorores, aut eorum successores, & quidem Bonis, in pluribus Comitatibus, sitis; coram Tabulis Districtualibus: in uno verò Comitatu adjacentibus, coram Judicibus Comitatus judicialiter vindicare possint. *Ibidem.*

7. Insuper qui propriam suam portionem sine legitima ratione, vel legali admonitione, penes passiones *Authenticas* distraxit; coram Tabula Regia, vel Banali in unico termino: si verò sub *privato sigillo* contractum celebravit; etiam coram Comitatibus: per alios Fratres condivisionales convinci, Portionemque abalie-

abalienata ab Actore recuperari valebit. *Ibidem*. Demum utroque hoc casu, venditori (si exinde dilapidator comperiat) sequentium imponitur. *A.* 48. 1723. legitimis nihilominus, & necessariis, justisque, & rationabilibus inhypothecationibus, earumque conditionibus juxta *Tit.* 59. & 60. *P.* 1. & ad mentem *Articuli* 29. 1638. ac 52. 1655. in suo esse permanentibus. *Ibidem in fin.* vide plura verbo: *de Oneribus assumendis.*

TITULUS XV.

De Calumnia.

Num. 1. **C**alumnia, est litis contra quempiam, duplici sub colore, vel diverso tramite fraudulenta motio, atque suscitatio. *P.* 2. *T.* 70. potest tamen etiam extra motionem litis, calumniosè quis agere: ut videre est; *Matt.* *D.* 6. *A.* 36 & in casibus paulò post adducendis. Tribus tamen præcipuè modis committi solet: imò. dum quispiam unam, & eandem rem, vel actionem duplici sub colore, aut via persequitur: coram diversis nempe judiciis, vel sub duplici titulo: v. gr. perennali, & pignoratitio, rem eandem sibi vindicare conando.

2dò. Calumniosè procedit, qui alterum contra suam expeditionem, vel Quietantiam, super quocunque negotio, jure impetit: aut eo decedente, ipsius legitimi successores talis modi Absolutum in litem trahunt. 3tiò. qui causam ordine judiciario finitam, & sopitam, sinè gratia Principis, & collatione novi judicii resuscitat. *P. 2. T. 70.* Quo casu *principalis causa*, hoc est, res illa, quæ judicio quærebatur, sive sit castrum, aut aliud jus possessionarium, sive pecunia, aut dotalicium; in perpetuum amittitur eò factò, & insuper calumniator ille in 50. *Marcis Homagialibus* 200. *florenos* Auri facientibus, in duabus Judici, in tertia verò partibus in causam attracto solvendis, convincitur. *Ibidem*, consonat his *Titulus* 72. *P. 2.* Item *Kitt. C. 9. Q. 19.* Unde patet, Calumniam esse exceptionem peremptoriam litis.

2. Sunt præterea & alii casus, qui pœnam Calumniæ secum trahunt. 1mò. quidem ubi Actor universas litteras jurium aliquorum possessionariorum præ alienis manibus esse asseruerit; & postea aliquas, factum talium Bonorum tangentes produxerit, vel exhibuerit; mox in factò Calumniæ convincetur. *P. 2. T. 34.* 2dò. qui novum judicium cum inhibitione impetrat, sive à Rege, sive ab aliquo
Judic.

Judice Regni ordinario ; litteras tamen relationis, infra terminum reportationis hujusmodi novi judicii, extrahere negligit, sicque Partem adversam ab executione litterarum suarum adjudicatoriarum inhibendo perturbat. *Ulad. D. 5. Artic. 11. & Kitt. C. 5. Q. 3. 310.* Qui rem quâcunq; ab alio judicialiter quærit, & produci, aut restitui petit, quam tamen præ manibus suis habet. *Kitt. C. 9. Q. 17. 410.* qui binariam Citationem, Certificationem, aut Evocationem, respectu unius, ejusdemque causæ scienter adhibet. *Kitt. C. 4. Q. 10. Idem Cit. C. Q. 26.* asserit eum, qui Calumniam allegavit, nisi illam intervenisse probaverit, de plano, & de simplici, causâ cadere suâ.

Non videtur autem esse dubium, quin etiam in causam attractus calumniatur, poenamque proinde Calumniæ incurrat, si se dolosè defendat; ut patet ex generalitate textûs *Tit. 70. P. 2. Item 25. ac P. 1. T. 82.* Ad hanc Calumniæ speciem revocat *Kitt. C. 9. Q. 17.* illam, dum quis litigantium, duobus juridicis remediis, ejusdem vel diversi generis simul, seu alterò prius non depositò, vel judicialiter non cassatò, utitur.

3. Poena verò Calumniæ, de jure municipali Hungariæ, est perpetua amissio causæ;

& insuper calumniator ipse in 50. *Marcis Homagialibus*, 200. *florenos* facientibus, in duabus *Judici*, in tertia verò parte in causam attracto persolvendis, convincitur ipso factò *P. 2. T. 70. & 72. & praxis hodierna.* coram *Judicibus* tamen *Comitatensibus*, sive in sede *judiciaria*, sive in *partibus* procedentibus, non ut *Calumnie*, sed ut *Emendæ* linguæ, pœna hæc pecuniaria pronuncietur; ac proinde præter amissionem causæ, 100. duntaxat *florenis* Calumniator castigatur. *Kitt. C. 9. Q. 19.* si tamen Causa Calumniosè mota, per viam appellationis in Curiam Regiam deducatur, & illic *judicium Comitatus* approbetur; 200. *floreni* solvendi erunt: quorum duæ partes non jam *Comitatensibus* *Judicibus*, verùm *Tabularibus* cedent. *Idem Ibidem.* Hujus autem sententiæ executio, solvitur de rebus mobilibus, juxta verum earundem valorem. *P. 1. T. 134.*

4. Ad hoc autem, ut quis in pœna Calumniæ judicialiter convincatur; demonstrari prius debet, cum dolo, & fraude egisse: cum hæc pœna sine dolo nunquam incurritur. Hinc si quis Bona quæpiam processu mediante, *perpetuatis* titulo quærat; deinde deposita illa actione, jure pignoris actionem moveat; *Calumniosus* dici non poterit: uti

nec ille qui penes literalia sua instrumenta *bona fide* ob rehabendum suum Quartaliciū, vel quodvis debitum, litem suscitāt; licet deinde expeditoria absolutio, vel Quietantia adversus eundem producat: fors quia Quietantiam illam adhuc Parens, vel Avus moderni Actoris extradedit, de quo huic non constabat, nec pars I. hoc ei prius notificavit. Si enim quacunque ratione notificasset, & hoc non obstante, litem ei Actor intentasset; Calumniosus omnino fuisset. Idem faciendum de aliis casibus, in quibus Calumnia pronunciari solet, sæpe enim Hæredibus non constat de actibus Paternis, ac proinde agentes bona fide, à pœna immunes esse debent *argum. P. 2. T. 71.* Unde clarè constat bona fide agentem, Calumniatorem non esse; nec Calumniam adversus malæ fidei possessorem committi posse.

5. Calumnia in iudicio probari debet literali documentò *argum. P. 2. T. 70. & 71. & Kitt. C. 9. Q. 19.* Quamvis etiam per humana testimonia, de iure sufficientia, probari possit: ut si creditori tuo solvisti, nec tamen syngrapham tuam, aut Quietantiam ab eo excepisti, tunc si penes tuam Syngrapham te Creditor secundò molester dolose, tuque testes habeas debiti, persoluti; merito

E. §

Actor

Actor ejusmodi in pœna Calumniæ condemnabitur. Postremò is, qui Calumniam exceptivè *allegare* vult, advertat oportet, illà post omnes alias exceptiones allegandam esse: cùm enim sit *exceptio meritoria*, non dabitur ab ea regressus ad simplices exceptiones, & responsiones, debétque cautus esse, ne in proba deficiat, sed eam in promptu habeat: secùs enim de plano, causa illi abjudicabitur. *Kitt. C. 4. Q. 25. & sequentibus.* Pœnam tamen 200. florenorum non incurrit, licèt in proba deficiat objectæ Calumniæ, sed causam duntaxat amittit. Unde *Brocardicon* illud: *Calumniam allegans, & non probans, talione punitur*, est verum duntaxat in sensu accommodo, seu quoad amissionem Causæ. Nisi fortè in Tabula Regia, in Causa aliqua ardua, ob specialem dolositatem, secùs pronunciaretur.

TITULUS XVI.

De Capitali sententia, & Bonis sententionati.

Num. 1. **S**ciendum ante omnia, sententiam capitalem *generalissimè* sumptam, accipi pro supplicio ultima

mo hominis, in aliquo Climine convicti : quo sensu omnes illi dicuntur *Capitali sententia* damnari, quicunque morti adjudicantur. Et hoc sensu dicuntur *P. 1. T. 15. & 16.* etiam Prædones, aliique Malefactores sententiæ Capitali subijci. Alio modò, & juri nostro *municipali* propriò, per *sententiam Capitalem* significatur plerumque eorum pœna, qui in actibus *majoris potentia* convincuntur, & ad mortem damnantur ; ut patet ex *P. 2. T. 42.* ubi Capitalis sententia non nisi propter quinque *Casus*, seu actus majoris potentia ferri dicitur, licet nonnunquam cum pœna *Notæ infidelitatis* ; aliàs cum extremo cujusvis Malefactoris supplicio confundatur. Quare ad evitandam confusionem ; pœnam eorum, qui ob actus *majoris potentia* ad mortem sententiantur, meritò vocabis *sententiam Capitalem municipalem*, eorum verò, qui propter Crimina extra Classẽ *quinque Casuum* seu majorum actuum posita, morti adjudicantur ; dices *sententiam Capitalem Criminalem*.

2. Sententiam Capitalem, propter actus majores decerni solitam, describit Kitt. *C. 9. Q. 5.* conformiter ad *Titulum 42. P. 2.* quòd sit illa, quæ inter, & contra Nobiles, latò modò sumptos, seculares duntaxat, alienos à sanguine, Virilis sexus, in Curia Regia

ratione quinque Casuum, puta; occupationis Bonorum, invasionis Domorum Nobilium, verberationis, sine justa causa detentionis, ac interemptionis Nobilium, sub amissione Capitis, & universorum Bonorum (jure novo; *vel* universorum Bonorum) modò tamen redemptibili ac etiam quorumlibet mobilium, ipsum solùm propriè sententionatum, & præcisè concernentium, pronuncjari solet. Ita ille. Et hæc erat olim sententia tantùm quinque casuum (eò quòd alii omnes, præter Notorios, eatenus revocarentur ad actus minoris potentia) at hodie longè plurium, ut patet ex dictis, ad *Titulum de Actibus potentiariis*.

3. Differt *sententia Emenda Capitis*, à *sententia Capitali*, quòd illa feratur intra, & contra Personas à jure determinatas, Puta; Ecclesiasticas, Religiosas, sexûs Muliebris, & Fratres generationales. *P. 2. T. 42. & A. 10. 1723.* hæc verò feratur inter, & contra personas Nobiles. Vide de hoc plura verba: *Emenda Capitis*. Qualis olim fuerit processus quinque Casuum, seu actuum majoris potentia; habetur *Matt. Regis D. 6. A. 16. & Ulad. D. 1. A. 56.* moderna Regni consuetudine omnes tales Casus uniformiter discutuntur: comparitio quoque *Partis 3.* sicut, & *Para-*

& *Partis A.* fieri potest etiam per Procuratorem: ut habet *praxis*.

4. Quamvis autem juxta *Titulum 42. P. 2.* propter actus potentiarios Personæ Ecclesiasticæ, & Fœminæ non sententiam Capitalem, sed solum emendam Capitis incurrant; secus tamen sentiendum de Fœminis, quæ Parentes, Maritos, aut liberos proprios malitiosè occiderint, aut occidi fecerint: tales enim sententia Capitali, veluti Personæ viriles, damnantur *P. 2. T. 43. (& A. 6. 1625.* vi cujus hæc pœna extenditur etiam ad eas, quæ plures simul habent Maritos) eò, quòd talis Casus *Notam Infidelitatis* respiciat: unde cum Maritidæ, Patricidæ, Infanticidæ, occisorésque Fratrum, vel Consanguineorum, per *Articulum 11. 1723. à Notariis* sint exempti, & solum morte castigandi; videntur Fœminæ, dictos Casus committentes, non amplius *sententiam Capitalement Municipalem* incurrere, sed *criminales*: consequenter etiam in *Bonis* pœnam, *Titulo de Bonis Eorum &c.* expressam.

5. Capitalis sententia, universa Bona Mobilia, & immobilia convicti hominis aufert; non tamen simul pœnam Capitalement, nisi *disjunctivè*, juxta leges novellas *Cir. infert.* Et ubicunque reperitur sententiatus ille, semper vi-
gore

gore literarum sententionalium, per Judicem suum ordinarium, vel ejus hominem (non tamen per Actorem propria Authoritate) detineri, captivari, & ad manus Judicis ad infligendam pœnam assignari valebit: modò id fiat post executionem *in Bonis*; nam ante executionem, non semper, sed infra anni duntaxat unius, à die emanationis ipsarum literarum sententionalium computandi revolutionem; in Persona sua detineri, & ad infligendam pœnam Judici consignari potest *P. 2. T. 55.* Qui si punitus fuerit, nulla postea Bonorum ipsius occupatio, per Judicem, vel Adversam Partem sequetur; sed ea omnia in legitimos ejus successores *simpliciter* devolvuntur, exceptis duntaxat rebus tempore captivationis apud ipsum repertis, quæ Judici manebunt. *Ibidem.*

6. Vigore sententiæ Capitalis, per *non venientiam*, seu non comparitionem latæ, nemo delinquentium ante literarum sententionalium emanationem, sigillationem, & manibus Actoris assignationem, in Persona sua detineri potest. Imò quamvis litteræ ipsæ præ manibus Judicis extiterint, *convictus* tamen ille tam Judicem ab extradatione, quàm etiam Capitulum, aut Conventum, cui sonabunt, ab executione earundem semper inhibendi habet

bet facultatem: verum facta inhibitione, statim onus hujusmodi sententiæ apud Judicem deponere, & ad quæsitæ Actoris respondere tenetur. *P. 2. T. 58.* in factæ Capitalis sententiæ, & processu juridico, ad responsiones, & allegationes partium latæ, convictus; mox, si personaliter adfuerit, absque literis sententionalibus, ad requisitionem Actoris, vel ejusdem Procuratoris, per Judicem captivari, & puniri potest; libertate Nobilitatis nihil obstante. *Ibidem.*

7. Tempore executionis latæ cujuslibet sententiæ, ante omnia Portiones Filiorum convicti hominis, ac aliorum, quorum interest, sequestrandæ sunt; ac portio solummodo ad Personam convicti cedens, inter Judicem & adversam partem erit dividenda: id quod fit tam de rebus mobilibus, quàm etiam juribus possessionariis. *P. 2. T. 60.*

8. Si quis Nobilium tam in *Hungaria*, v. gr. quàm *Dacia*, aut aliqua ex annexis Provinciis, alia Bona habens, in *oëstavis*, aut cæteris judiciis in *Hungaria* celebrandis, in factæ majoris potentiæ, & ex eo, in Capitali, aut emendæ Capitæ sententia convinceretur; tunc Bona solum in *Hungaria* possessa amitteret; non autem illa, quæ in *Dacia*, aut aliis Provinciis haberet: *quoniam auctoritas*
cujus

cujuslibet Judicis, solummodo ad loca jurisdictioni suæ subiecta, se extendit. P. 2. T. 65. Aliter sentiendum de casibus Notoriis (inter quos cum Werhōczius Crimen læsæ Majestatis primò locò ponat, proculdubio etiam de hoc exceptio intelligenda) in quibus omnia Bona ubilibet in Terris, S. Coronæ subiectis, amittuntur: executio tamen eorundem fieri debet per Judicem, cujus jurisdictioni subsunt. *Ibidem.*

9. Quamvis autem actus majoris potentiae, nisi interveniat homicidium, etiam *processu queruloso* requiri in Comitatu possint (uti notatum est Verbo: *Actus potentiarii N. 10.*) certum tamen est, quòd non solum pro peremptione, sed etiam pro sola *verberatione*, vel *vulneratione* Nobilium, Capitalis sententia jure decerni possit. *P. 3. T. 21.* idque tunc, quando Actor in Curia Regia *processu quinque Casuum* actionem intentat, & non *processu queruloso* meræ violentiæ: ac jure quidem novo *Articuli 34. 1729.* vel ad amissionem Capitis, vel omnium Bonorum sub disjunctione: modò sententia Capitalis infra unius anni revolutionem, à die extradati nis litterarum sententiarum, executioni mandetur: nam elapsò annò, convictus vigote earundem litterarum, nec in Persona, nec

in re-

in rebus suis turbari, aut detineri ab Actore potest. *P. 2. T. 55.* sed si voluerit ad onus sententiae deponendum contra se *peremptorie* & cum insinuatione evocari facere valebit. *P. 2. T. 57.*

10. Si convictus & condemnatus cum suo Adversario qualitercunque concordare poterit, id ei semper facere liceat: & pro hujusmodi concordia, Judex nullum *Birsagium*, seu solutionem ab alterutra Partium exigere possit. *Ulad. D. 1. A. 74. 1492.* Filius autem pro delictis, & excessibus Patris, & e converso; nec in Persona, nec in Possessionibus condemnatur, vel aliter puniatur. *Ibidem.*

11. Capitali sententia condemnatus, si manus judiciorum evaserit, Bona ejus occupantur; ex quibus ante omnia Actori homagium ejus persolvatur, & tertia pars Bonorum eidem assignetur, infra tempus redemptionis possidenda: demum gratia Regia non de homagio, & tertia parte Bonorum Actori cedente; sed tantum ut Capitaalem poenam Reus ipse non subeat, & de duabus Partibus Bonorum Judici cedentibus, suffragabitur. *P. 2. T. 43. & 57.* Addit hic *Com. Syst.* quod licet in hac capitali municipalis, interveniente accorda, cum laeso, Reus gratia Regia

Regiâ non iadigeat: in *Capitali* tamen *Criminali*, post, & penes *accordam*, ordinarii Magistratûs absolutio Reo necessaria sit, ne gratiâ Regiâ opus habeat.

TITULUS XVII.

De Casibus, in quibus Nobiles captivari possunt.

Num. 1. **Q**uamvis tanta sit *Nobilitatis Hungarica* prærogativa, ut eâ insigniti à nemine, ad ullius instantiam, aut preces, detineri, vel in Bonis damnificari possint; nisi consueti juris ordine procedatur: violatur tamen, & amittitur hæc libertas Nobilium in *Causis Criminalibus*, scilicet homicidio deliberato, villarum combustione, Furtô, Rapina, Latrocinio, & violento adulterio: & universim Factum aliquod, & *Causam Criminalem* committentes, si in *flagranti*, & in ipso loco delicti comprehendi possint; sine ulla citatione, per quemcunque liberè capi, ac de cætero in Foro competenti condemnari possunt. P. 1. T. 9. Item A. 7. 1715. A. 5. 1723. A. 6. 1435. &c. si tamen Malefactor Nobilis ex loco de-

co delicti aufugerit ; tunc non nisi citatus , & processu juris convictus , capi , ac puniri potest. *P. 3. T. 32. & A. 16. 1659.*

2. Si quis Nobilium in minori facto potentia, 100. florenos faciente, & damnorum illatorum refusione convictus, rebus mobilibus, ac possessionariis ad portionem suam cedentibus adeò destitutus sit, ut hujusmodi 100. florenos, damnâque irrogata refundere minimè possit; tunc præmissa citatione, & latâ ordine juris sententiâ, in Persona sua per Judicem, vel ejus hominem ad id specialiter deputatum, captivari potest. Quem Judex quindecim diebus (prout in facto debitorum fieri consuevit) concordia causâ conservabit: & si intra illum terminum cum Adversa Parte non concordaverit, manibus Adversarii sui assignabitur. Interim tamen Actor eundem in Persona sua perimere non poterit; attamen apud eundem detentus, instar aliorum familiarium, Actori servire tenebitur *P. 2. T. 68.*

3. Nobiles jura possessionaria, ac Bona, resque mobiles ad satisfaciendum de debitis contractis, & damnis per eos illatis, non habentes, etiam in Persona sua detinentur, & ad satisfaciendum compelluntur. *P. 3. T. 28. P. 2. T. 68. Matt. D. 6. A. 29. servitores*

icem Administratores, Provisores, officiales, non completò serviciò suò, abeuntes, aut Rationes de perceptis dare recusantes, vel non valentes; in Persona sua non obstante prærogativa Nobilitari, per Dominos suos detineri, & per Vice-Comites puniri possunt. *A.* 2. 1462. & 1471. *A.* 65. 1622. & horum Bonis non sufficientibus, possunt in captivitate detineri, usque ad plenam satisfactionem. *A.* 6. 1435. *A.* 31. 1486.

4. Huc referendi sunt Rei Criminis *laste Majestatis*, qui sine ulla prævia citatione capi possunt juxta sensum *Articuli* 7. 1715. & *A.* 5. 1723. 2dò. Nobiles præter Domicilium vix aliqua Bona habentes, & semet Prædonibus, ac publicis Malefactoribus associantes. *A.* 14. 1687. 3tò. Vagabundi Nobiles, & Residentiam certam non habentes, si sint publici Malefactores, etiam per rusticam manum capi, & per Magistratum Comitatus puniri possunt. 4tò. ex Castris profugi: hi enim in fuga per quoscunque Pagorum Judices capi possunt, & foro competenti consignari. *A.* 31. 1598. Qui verò Malefactores metu Citationis, Domos suas deseruerunt, si reperiri possunt, citantur personaliter; si minus ex Residentiis prioribus: & si non comparuerint, proscribuntur: possuntque de-

in pe

in penes litteras proscriptionales, ubique per Regnum, & à quocunque capi: solent tamen universi hi malefactores Nobiles, dein ex vinculis citari. *A.* 13. 1625. & *A.* 38. 1655.

TITULUS XVIII.

De Casibus, in quibus Pater potest Filium ad Divisionem Bonorum compellere; & vicissim.

Num. 1. **P**ater potest Filium *Puberem* seu legitimæ ætatis, non tamen *impuerem*, ad Divisionem hæreditatum, & aliarum rerum compellere; (non tamen potest de illis cum ex-hæredare) in casibus infra scriptis. 1^{mò}. si Filius in Parentes manus violentas injecerit, vel aliam aliquam gravem, & notabilem injuriam eis intulerit. 2^{dò}. si Parentes Criminaliter accusaverit; ubi de salute, Regis, aut Reipublicæ totius Regni non ageretur. 3^{tiò}. si vitæ Parentum insidiatus fuerit; veneno nempe, vel aliò modò in necem eorum conspi-

rando. 4to. si cum Maleficis, vel aliis nefandæ vitæ hominibus, contra voluntatem Patris perseveraverit, & Bona Paterna prave consumpserit. 5to. si Parentem captum, de manibus inimicorum, vel de carcere, cum potuerit, non redemit, aut liberavit, vel pro eo fide-jubere recusavit. P. 1. T. 52.

2. Intelligenda autem hæc Divisio de Bonis duntaxat Aviticis, aliisque rebus, quæ ad Patrem divisione mediante à Prædecessoribus suis devolutæ sunt: non verò de iis, quas Pater ipse hæreditario jure, vel aliter acquisivit. De his enim liberam disponendi habet facultatem, sensu *Tituli* 5. 53. & 57. P. 1. verum cessantibus præmissis Causis, si divisio inter Patrem, & Filiam facta fuerit; tunc ea *indifferenter* (id est: de omnibus Bonis, & rebus Aviticis, & Acquisitis) fieri debet. *Quoniam Pater Filio, & contra Filius Patri, quidquid rerum, & Bonorum poterit acquirere, jure natura teneatur.* P. 1. T. 53. in fin. Vide Kitt. Dub. 23. qui *Titulum* 57. P. 1. vi cujus libera de omnibus acquisitis disponendi datur Patri facultas; satis superque studuit cum *Titulo* 53. proximè citato contemperare. Cæterum ægrè contrarietas dædum harum legum tollitur per recursum ad jus naturale, & humanum (uti

(uti vult *Com. Syst.* cum Kittonics) nisi dicatur *Titulum* §. & 57. *P. 1.* intelligendum sub limitatione, hoc *Titulò* quinquagesimò tertio expressa, intra Casus nimirum, in quibus Pater potest Filium, & reipsa cogit ad divisionem. aut fortasse dicendum est, quòd hæc libertas de *Acquisitis* disponendi, habeat locum duntaxat ante ipsam *Avitico- rum* divisionem, intraque casus præallegatos. sed consule *proxim.*

3. Econtra verò Filius (etiam in potestate Patria constitutus) potest Patrem ad Bonorum, & rerum divisionem cogere in sequentibus casibus. 1mo. quando Pater dilapidator Bonorum existit, eaque non ex necessitate, & rationabili Causa, abalienat; dummodo id Filio evidenter constet. sensu *h. r. & Articuli* 48. 1723. Ubi Dilapidatoribus sequestrum imponi jubetur. 2^{dò}. Quando hæreditates non debite colit, aut custodit; sed desolari permittit. 3^{rio}. Si Pater Filium sine justa Causa, impie, & crudeliter corripit. 4to. si Filium post perfectum tempus legitimæ ætatis (id est: annorum 24. ut censet *Com. Syst.*) Matrimonium contrahere vetat. 5to. si cogeret Filium ad peccandum. *P. 1. T. 53.* 6to. si Filius annuente Patre, legitimam duxerit Uxorem, etiam extra præmissos

F 4

casus

casus potest Patrem, ritè tamen, & legitime, ad divisionem cogere. Ubi æqualiter de utriusque, Patris nempe, & Filii Bonis, ac rebus divisio peragenda erit. Excipiuntur tamen Bona, quæ Filio, jure Materno, seu vivente, seu decedente Matre, obveniant: hæc enim non tenetur cum Patre dividere. *P. 1. T. 54.* Ex hac exceptione colligi posse videtur, quoddam etiam Bona Filii, aliunde, quàm jure materno, per ipsum acquisita, cum Patre sint dividenda, confer hæc & quæ *Num. precedente* diximus. Vide etiam *A. 36. 1659.* ubi statuitur, novas litteras *Acquisitionales*, de Bonis liberos ex prioris uxore, concernentibus, cum eorundem præjudicio obtentas, nullius esse vigoris: sed juxta primævas *Acquisitionales* divisionem in Bonis Paternis, maternisque fieri debere.

TITULUS XIX.

De Casibus, in quibus Personæ Ecclesiasticæ subjacent sententiæ Capitali.

Num. 1. **P**ersonæ Ecclesiasticæ, ac Spirituales, sententiæ Capitali, ultra a-

tra amissionem Patrimoniorum, & Beneficiorum, subjiciuntur in sequentibus casibus. Imò. si quis eorum Crimen læsæ Majestatis commiserit. 2do. si Notā Infidelitatis manifestā incurrerit. 3to. si quis ipsorum voluntarium, & deliberatum homicidium, ac latrocinium patriverit, aut perpetrari fecerit. In quibus casibus, licet *Bona Ecclesiarum*, quibus præsent, non amittant (nisi quatenus ea ad liberam conferentis dispositionem recidunt) tamen privata, ac separata Patrimonia, & jura possessionaria amittere solent. Ita tamen, ut in tertio casu patrimoniorum propriæ tantem non perdant; sed ea in Fratres, aut alios, jure successionis gaudentes, devolvantur: quoniam in hac parte, *caput capite compensari sufficit*. In reliquis verò duobus Casibus, Bona patrimonialia in Fiscum Regium recidunt. *P. 2. T. 44. & P. 1. T. 15. A. 7. 1715. & A. 9. 1723.* ubi *lex novella* vult, conformiter ad *antiquas*, in Casu Notæ Infidelitatis, portionem Fratrum Innocentum, & cum *Delinquente* indivisorum, in salvo permanere.

2. In cæteris autem Causis, & Casibus, Persona spiritualis contra sæcularem, & vicissim sæcularis adversus spiritualement, æquali pœnæ subjacet; *Emenda* scilicet Capituli, vel

Homagii, atque *Damnorum* illatorum *refusio-*
ni. *P.* 2. *T.* 43. & 44. Ubi *Nota*, sæcularem,
 si *Personam* spiritualem verberet, trahi ad *sa-*
cram sedem, & ibidem *Excommunicationi*
 subijci. *Matt.* *D.* 1. *A.* 3. item *D.* 2. *A.* 17.
 in foro autem sæculari, non nisi in *sententia*
Emendæ capitis, eundem convinci posse. Ut
 patet ex *h. 1.* & *Ulad.* *D.* 7. *A.* 32. Idem
 cum *proportione* sentiendum de *Mulieribus*,
 sensu *Kitt.* *C.* 9. *Q.* 13. Item *T.* 42. *P.* 2.
A. 10. 1723.

3. Sciendum ulterius, quoties *jura nostra*
pœnam corporalem *Clerico* infligendam *sta-*
tuunt; semper intelligenda esse: *præmissâ* e-
jusmodi Personæ degradatione, per quam sci-
 licet, *Clericus* *statu suo*, *privilegiô Fori*, &
Canonis, cæterisque suis *prærogativis* spolia-
 tur. *Prolog.* *T.* 9. in *Princ.* Hinc est, quòd
 saltem de *moderna Patriæ nostræ consuetu-*
dine, ob quamcunque *violentiam*, actumque
potentiarium, *Clericus* ad *Forum* potiùs *Ec-*
clesiasticum, quàm *sæculare* evocari soleat:
 præsertim si agatur de *pœna corporali*, seu
 in *personalibus*. Et quamvis Actor eum per
Judices sæculares in *jus* vocari postulet; ii
 tamen communiter *citatoriis* abstinant, & *Re-*
um *Episcopo*, aut ejus *Generali Vicario* de-
 nunciant, qui *servatis de jure servandis*, com-
 peten-

petentem impendit satisfactionem. Et istud quidem fit conformiter ad *D. 1. C. 5. 6. & 14. Colom. Reg.* ubi Clerici non nisi per Prælatorum suorum sigilla, in jus vocandi decernuntur. Hinc quamvis Ecclesiastici, ac Nobiles seculares eodem juris processu in Bonorum suorum administratione utantur *P. 1. T. 2.* non tamen in Personalibus: cum quoad ista etiam in Hungaria, Privilegium *Canonis*, & *Fori* vim suam obtineat. Imò nec tenetur Episcopus Clericum, licet jam degradatum, potestati seculari tradere, ac etiam non præmissa degradatione, potest poenam mortis in perpetuos, vel temporales carceres commutare. *Glos. in c. 1. de Hæreticis in 6. l. 11. ff. de pœnis.*

Bona porro Clerici degradati, & morte affecti mobilia, & immobilia *Acquisita*, si proveniunt ex fructibus Bonorum Ecclesiasticorum, vel intuitu, & ex functionibus statûs Ecclesiastici; pro Ecclesia remanere debent, si verò ex Patrimonialibus; tunc, nisi de iis disponat, *P. 1. T. 5.* unà cum radice amittuntur, & vel Fisco Regio, vel cognatis ejus, pro diversitate patratî Criminis applicantur. *h. r.*

4. *Quer.* utrum in *tertio Casu*, ubi dicitur: *si quis ipsorum deliberatum homicidium,*
ac *Lairo-*

ac Latrocinium patrauerit: *ſc* Ac copulativè; an
disjunctivè ſeu pro vel accipiendum ſit: ita
 ut ſufficiat in ordine ad ſubeundam pœnam
 Capitalem, homicidium, vel Latrocinium pa-
 trâſſe ſeorſim; an verò ſit necesse utrumque,
 nempe & homicidium, & ſimul latrocinium
 commiſſiſſe? R. *Commiſſionem Syſt*: exiſtima-
 re, pro ac, ſeu et ponendum eſſe vel: con-
 ſequenter ſatis eſſe, alterutrum perpetrâſſe.
 Quæ opinio ſiquidem ſubſiſtit; neſcio qua ra-
 tione combinandus ſit *Titulus 44. P. 2.* cum
Titulo 42. ejusdem Partis, vel etiam cum
Articulo 10. 1723. in quibus habetur clarif-
 ſimè, *Personas Eccleſiaſticas*, ſeu Spirituales,
 ob actus majoris potentie (inter quos etiam
 homicidium continetur) à ſententia capita-
 li eſſe immunes, & non niſi ſententiæ *Eman-
 da* capitis ſubjacere. Ac per conſequens,
 ad ſalvandam hanc legum contrarietatem,
 dicendum potiùs eſſet, in 3to *Casu* hîc *Nu-
 mero* imò adducto, non intelligi qualecun-
 que homicidium, ſed cum latrocinio conjun-
 ctum: præſertim cum odioſa, juxta omnem
 legem *Canonicam*, & *Civilem*, ſint ſreſtringen-
 da; & in pœnalibus non ſit facienda exten-
 ſio, etiam ob identitatem rationis. Niſi quis
 dicere mæſt, *Titulum 42. P. 2.* non eſſe in-
 telligendum de eo caſu, in quo factus poten-
 tiali-
 tiar-

*tiarius, homicidium involvit: verum tunc
sequendam esse egerem universalem A. 82.
1492. expressam; vi cuius statuitur, ut ho-
micidium deliberatum patrans, cuiuscunque
status, & praeminentia existat, omni redem-
ptione semota, interficiatur. idem habetur | A.
38. 1563. ceterum notandum est axioma ju-
ridicum: ubi lex non distinguit, nec nos di-
stinguere debemus. &: exceptio firmat regulam
in contrarium.*

TITULUS XX.

De Civitatibus liberis.

Num. 1. **C**ivitatum Liberarum aliae sub-
sunt jurisdictioni Personalis
Praesentiae Regiae Majestatis;
ut Alba-Regalis, Strigonium, Leuchovia, Ci-
binium, Trerchinium, Varasdinum, Crisum,
Caproncza, Segnia, Cremnicium, Schemni-
cium, Neosolium, Veterosolium, alia quae
Civitates Montanae; Item Késmárk, Rúzt,
Bazinium, & Sanctus Georgius. Aliae juris-
dictioni Magistri Tavernicorum Regalium;
sicut Buda, Pest, Cassovia, Posonium, Tyr-
navia, Sopronium, Bartfa, Eperjes, Szegedi-
num, Szakolcza, Zagrabia, Carpona, Mo-
dra,

dra, Ginsium, Kis-Martonium, Debrecinum, & Szattmár-Németi. *P. 3. T. 8.*

2. Quarum Civitatum Cives, in eorum homagiis, Nobilibus Regni hujus æquiparantur: non tamen in aliis libertatibus & privilegiis; nisi sint quoad Personam suam Nobiles. Nam neque testimonia ipsorum extra Civitates, & Territoria sua, penes Nobiles acceptantur; neque pro damnorum, aut debitorum recuperatione, extra Civitatem, singillatim ultra unum florenum jurare permittuntur. *P. 3. T. 9.* sed hæc antiquo jure: hodie enim, in quibuscunque Causis, ad ferendum testimonium admittuntur, & penes Mandatum Compulsorium examinantur. *Praxis.* Habent liberam, Judices, Consules, aliosque officiales Magistratuales eligendi potestatem; quorum judiciò omnes causæ ipsorum contra invicem; & aliorum etiam externorum, contra ipsos motæ dirimantur, & terminentur: à quibus Judicibus, viâ appellationis, ad Magistrum Tavernicorum transmittuntur. *P. 3. T. 10.* vide *Num. 2dum de appellationibus.* hæc electionis libertas confirmatur per *A. 36. 1715.*

3. Quod *Novum Judicium* attinet, eadem juris dispositiones etiam à Judicibus Civilibus, & causantibus observari debent proportionæ

tionaliter, quæ inter Nobiles: nisi quòd Cives Mandatum Novi Judicii (prout, etiam aliud quodcunque Processuale) non ab aliis Judicibus Regni ordinariis; sed vel à Regia Majestate, vel à Magistro, aut Vice-Magistro Tavernicorum debeant impetrare. De quo vide ea, quæ diximus verbo: *de Appellationibus*, à num. 2do. usque ad 6. Porro si in processu Causarum Civilium, ante, vel post remissionem Appellationis, verba, ac responsiones Procuratorum necessarium fuerit revocare, tunc consuetudo ejusdem sedis judicariæ, in qua responsio facta fuit, observari debet P. 3. T. 11.

4. In Causis Hæreditatum, & rerum immobilium, coram Magistratu Civico motis, nullus extraneus coram ipsis in testimonium acceptatur (nisi fors Talis aliquando in ea Civitate habitasset, relique controversæ notitiam habere dignosceretur, aut penes Mandatum Compulsorium examinaretur) secus est in causa debitorum, & aliorum quorumvis factorum ac negotiorum, extra Territorium Civicum gestorum, in quibus nemo bonæ famæ à testificando excluditur. P. 3. T. 12. Fassio (Servatis quoad Admonitionem erga Consanguineos, & Vicinos, servandis) coram Judice, aut duobus juratis Civibus, ratione

quarumcunque rerum, five mobilium, five immobilium in eorum Territorio existentium facta; semper est firma. *P. 3. T. 3.* Quamquam juxta *Praxim*, Fassio coram solo *Judice*, aut solo *Consule* facta, non teneat: sed debeat peragi vel coram duobus Juratis Civibus sine *Judice*, vel coram iisdem, & *Judice*. Cæterum videndæ sunt consuetudines cujusvis Civitatis. Nec valet alia Fassio inter Cives, super hujusmodi rebus, coram aliis *Judicibus Regni*, vel in locis *Testimonialibus*, jure perennali (aut etiam pignoratitio, juxta *Prax.*) celebrata. *Ibidem.*

5. Emptor quarumpiam hæreditatum, puta Domorum, Hortorum &c. Dominium ingredi, & apprehendere debet coram duobus juratis Civibus ad id à *Judice* deputatis. Et si quis fuerit *Contradictor*, intra 15. dies contradictionis suæ rationem coram *Judice*, & juratis Civibus, assignare tenetur: ad id, per *Introductores*, statim post interpositam contradictionem, evocandus. *Contradictore* autem, in facie loci venditi, non apparente, Emptor Dominium securè ingreditur. Et si quispiam aliquid juris ad apprehensam hæreditatem se habere speraverit; intra unum annum, & diem, ab introductione computandum, *palam*, vel *occulte* contradicere potest:

test: non autem post istud tempus. *Palam* contradixisse censetur, si Possessor in Cau-
sam propterea convenerit: *occulte* verò; si
coram Iudice, vel juratis Civibus prohibi-
tiones legitimas faciat, & ad *Librum Civi-*
tatis annotari curet. *P. 3. T. 14.* si tamen
Possessor talium Bonorum se vexari per hoc
advertat; potest contradictorem, ad dandam
contradictionis rationem, in jus vocare. *No-*
biles possessionati, etiam in locis credibilibus,
& aliis sufficientibus, possunt de Bonis Civi-
libus testari: *Impossessionati* verò, extra ne-
cessitatem, more Civium testari debent co-
ram Magistratu, vel aliis Civibus. *A. 46.*
1655.

6. Licet Civitatenſes, *duodecim annorum*
curriculis præſcribi, & præſcribere deberent;
nunc tamen abuſu, legis naturam induente,
more Villanorum, ſpatiò *unius anni*, & *diei*
præſcribunt. *P. 3. T. 15.* id quod intelligen-
cum etiam eſt de Nobilibus, & Extraneis
quibuſcunque contra Civem in *Bonis Civi-*
libus. *Eam ob rem* Contradictor ſemper debet
infra annum, & diem renovare ſuam contra-
dictionem: ſi verò Iudex ejus contradic-
tionem, & prohibitionem in Protocol-
lum anno-
tare, & litteras prohibitorias dare recuſaret;
tunc poterit contra eam coram Iudicibus

Regni ordinariis, vel etiam locis Testimonialibus, liberè protestari; litterasque Testimoniales super protestatione sua, authenticè extrahere. *P. 3. T. 15.* si quis autem hæreditatem in medio Civium cum pertinentiis, putà, cum omnibus quæ ad eam jure, vel consuetudine pertinent, emerit; sufficit, rem illam corporalem apprehendere: nisi de pertinentiis *specificè* fuerit aliquid exceptum. *P. 3. T. 16.*

7. Si quis Civium, occasione debitorum, in litem tractus fuerit, & nulla probatio in eum per Actorem produci poterit; tunc Civis ille juramentò solius personæ suæ se expurgabit. *P. 3. T. 17.* vide verbò: *de Debitis.* Cives, in Territoriis aliorum, hæreditates habentes, ratione proventuum, Dominis Terrestribus de talibus Bonis proventuum, *invitis* eisdem à solutione proventuum talium eximi non possunt: imò in se de eorundem Dominali, occasione dictarum hæreditatum querulantibus, juri parendum erit. *P. 3. T. 18.* Item Civitates quælibet, ratione jurium possessionariorum, ad instar Nobilium, judicatu Judicum Regni ordinariarum obtemperare tenentur: & si de hujusmodi juribus eorum possessionariis Damna, & nocumenta violenter Nobilibus, vel eorum

rum subditis inferuntur; tunc ratione talium actuum potentiariorum, Judex, & jurati Cives, unà cum Communitate, per partem læsam possunt in Curiam Regiam evocari, vel in sedem judiciariam illius Comitatus, in quo bona illa adjacent. Si autem Nobilis quispiam, vel *Possessionatus*, contra totam Civitatem, vel e contra Civitas ipsa contra Nobiles, & alios *Possessionatos* homines, Causam aliquam, ratione actuum *majoris potentie*, vel juris possessionarii movere vellet; ex tunc talis Causa coram Personali Præsentia Regiæ Majestatis moveatur: ubi Pars, ratione juris possessionarii, convicta; non majori onere, quam in 200. flor. auri teneatur. Si Civitas ejusmodi, aut Civis nulla jura possessionaria in aliquo Comitatu habuerit (nam si Bona habeat, & ex illis Nobilem læserit in facto *minoris potentie*; judicium recipere debet à Comite ejusdem Comitatus) & *Nobilis*, vel *alius Possessionatus*, contra privatum Civem, & non contra totam Civitatem, causam habuerit; ex tunc talis causa coram Magistratu Civico agitari debet. P. 3. T. 19. Animadvertendum hic ad *Articulum* 81. 1647. ubi statuitur, ut pro actibus, & violentiis quibuscunque, sive *intra*, sive *extra Mœnia*, per Civitates, contra Nobiles, eorumque homi-

nes patratis, non solum Civitas, vel Senatus (uti *A. 60. 1618. sancitum*) nomine colectivo, sed insuper Cives quoque, & subditi ipsorum, talis facti Parratores, & complices, seorsim in Comitatu convinci possint salvâ tamen octavali quoque pro itâ volentibus, *juxta T. 19. P. 3.* prosecutione permanent.

8. Fures, & alios publicos Malefactores intra Territorium suum comprehensos, juxta eorum demerita, servatis de jure servandis, punire possunt, non verò *mutilare* quemquam: Nobiles verò, extra locum delicti, nec captivare, nec ob suspicionem, torturæ subji cere possunt. Si enim Civitas aliqua Nobilem, sine justa causa morti traderet; tunc Judex duntaxat, & jurati Cives sententiâ Capitali ferirentur. *P. 3. T. 20.* nullus Civium, & inhabitatorum alicujus Civitatis, à collectis, & contributionibus Regalibus eximi potest sub multa 12. *Marcarum Argent.* Et si Rex quempiam eximeret, tunc contributionum illarum defalcatio à Rege recipi debet. *Sigif. D. 2. A. 10.* Civitates Colonum quempiam abducentes, vel fugitivum recipientes, si per Judicem Nobilium, & alios quatuor Nobiles eidem adjunctos, requisiti, restituere nollent; *toties quoties in*

200. flor. & homagio talis Coloni teneantur
A. 29. 1514. Statutum etiam est, ne Do-
 minis, & Nobilibus in medio ipsorum Do-
 mos emere volentibus, ulla impedimenta po-
 nant: vel ab ipsis *Reversales* extorqueant,
 neque eos, qui jam pridem Domos possident
 majoribus, quàm suos Cives; sed nec ipsos
 Cives nimis, ac evidentes necessitates lon-
 gè superantibus, onerent impositionibus *A.* 21.
 1635. Et quoties Domum, vel quid aliud
 emere volentes turbaverint; toties in 2000.
 flor. Ungaricalibus, *Fisco* applicandis, convin-
 cantur. *arg. A.* 62. 1563.

9. Inducere porro vinum, & frumentum,
 ubilibet procreatum, ejusmodi *Dominis*, &
Nobilibus, inveheréque ad usum domesti-
 cum, non secùs, ac ipsis Civibus, liberum
 esto: ità tamen, ut & ipsi onera, & contri-
 butiones præstent; ac ratione Bonorum Ci-
 vilium, & Domorum; nec non debitorum,
 ibidem apud concives contractorum, coram
 Magistratu Civili respondere debeant: quibus
 præstitis, in Bona, ac Personas illorum nul-
 lam exerceant jurisdictionem. 1635. *A.* 21.
 Bona Civitatum, quæ juxta *A.* 33. 1542.
 nunquam ad *Fiscum Regium* devolvuntur,
 per quoscunque impetrentur; impetrata, pro
 non impetratis habeantur. 1638. *A.* 35. Ju-

dex Montanarum Civitatum, est *Personae Praesentia* Regiae Majestatis; & qui eos ad incompetentes Judices in causam traxerit, poenam Calumniae incurret, sententiaeque ejusmodi Judicium, nullius sint vigoris. imò, si qui ex praedictis Civitatibus, ad extranea *Tribunalia* confugerint; praeter perpetuam *causae* amissionem, in *homagio* convincantur. *A.* 25. 1622. *A.* 28. 1630.

10. Caeterum de Processibus Civitaten-sibus, consulendum est *jus Tavernicale* (in ordine ad Civitates Magistro Tavernicorum subjectis) ac legitimae cujusvis Civitatis consuetudines; quae nonnunquam, licet juri communi difformes, vigore tamen non carent. Istud notandum, quod si *Judex*, vel aliqui *Senatores* in aliqua *Causa* sint *interessati*; loco eorum, alii non *interessati*, jurati Cives, sint constituendi. *A.* 53. 1659. *A.* 77. 1715. *Privilegia* Civium continentur *Articulis* 27. 1618. & 22. 25. 43. 1625. 3. 1723. & aliis quibusdam, inter quae *Privilegia* sunt; quod unus ob alterius debitum non possit arrestari, nec in Persona, nec in rebus; quod à solutione *Teloniorum* sint immunes; nec *Tricesimum* solvant de rebus, in usum proprium iaductis.

TITULUS XXI.

De Clausula: Nil Juris.

Num. 1. **S**i Clausula: *nullum Jus, nullam-
ve Juris, & Domini proprie-
tatem pro se reservando*, &c.
seu scienter, seu ignoranter litteris Fassiona-
libus inserta fuerit; tunc excludit omnem Fa-
sentis jurisdictionem: ita ut nunquam talia
Bona, Juraque possessionaria, etiam defici-
ente Fassionario, ad ipsum; sed ad collatio-
nem Regiam recidant.

2. Secus dicendum, si prædicta Clausula
inserta non sit. Tunc enim, tam in mutua, &
concambiali Bonorum permutatione, aut alia
perennali collatione; quàm in quacunque ra-
tionabili Donatione, Inscriptione, vel obliga-
tione; Fassionariò, Hæredibus, & legitimis
successoribus destitutò, non Rex, sed Fatens,
vel ejus Hæredes succedunt; Bonaque per
Fassionem abalienata, iterum recuperant.
P. 1. T. 69. ubi ratio assignatur: quia inser-
tâ Fassionibus illâ Clausulâ; non retinetur
jus proprietatis, & successionis: retinetur au-
tem, si Clausula illa inserta non sit.

TITU-

TITULUS XXII.

De Concambio.

Num. 1. **C**oncambium, siue concambialis Bonorum permutatio, est *Jurium possessionariorum inter duas, vel plures partes reciproca commutatio, & legitima translatio.* Quilibet possessionarius homo, de Bonis, & Juribus suis possessionariis, Concambium sibi utile, jure, ac libere facere potest; contradictione Filiorum, ac Filiarum, vel Fratrum suorum, non obstante. Ita tamen, ut portio in Concambium data, non secus ad eos devolvatur; quàm priora, si retenta fuissent. *P. 1. T. 70.* Si tamen *fraudulenter* in præjudicium successorum Cambiatio facta fuerit; mox ad instantiam ipsorum, præmissa legitima evocatione, in unico termino, juxta valorem *Communis Aestimationis*, Bona ejusmodi, Deceptis, per Judicem, restitui debent. *P. 1. T. 71.* Idem videtur intelligendum de Bonis, utrique sexui deservientibus, etiam respectu Filiarum. An autem hujusmodi Bona, *communis aestimatione* mediante, *an simpliciter* hodie restituenda sint; consulenda *Tribunalium Praxis.* Por-

ro fran-

rd fraudulenter Cambiatio celebratur; quando quis concambium Fassionibus inferit, dum interim occultè emptionem celebrat, aut venditionem: ad decipiendos scilicet, & exheredandos Fratres. Cæterum frans, & dolus nemini patrotinatur. P. 2. T. 83.

2. Si tamen Filii, aut Fratres ejusmodi Concambio sibi præjudicante, scienter, & sine juridica reclamazione, vel prohibitione, uli fuerint, fructumque Bonorum permutatorum realem perceperint; postea illud retractare non valebunt: cum *usus realis*, in hac parte *vim cessionis*, *consensusque* habeat. P. 1. T. 72. contrarium videtur sentiendum de Pupillis: quibus, quodocunque demum ad legitimam ætatem pervenerint, reclamatio semper opitulari debet *arg. P. 1. T. 129.* sufficit autem, si reclamatio ejusmodi successorum, intra annum ab apprehensione successionis computatum, interponatur: cum non per usum cujuscunque, sed longioris duntaxat temporis, consensus argui debeat. *Kitt. D. 29.*

3. Si Bona per Cambium acquisita, antea non erant utriusque sexus, nec post cambium erunt: licet aliqua pecunia, ad compensandam inæqualitatem, adjecta fuisset. Fæminæ tamen ex tali pecunia portionem suam rehabebunt. Secus dicendum, si Bona etiam

ante Cambium erant utriusque sexûs. *P. 1. T. 73.* & quamvis Bona Cambialiter obtenta, priûs non fuissent juris fœminei; si tamen illa, quæ pro his data sunt, sequebantur utrumque sexum; etiam obtenta sequentur. *Cambium* enim naturam *Cambiati* redollet. *argum. hujus Tituli, & T. 70. P. 1.* ubi dicitur, portionem per Cambium acquisitam, succedere portioni abalienatæ, etiam quoad *jus successionis*. In Cambio prout quis *Evictionem* assumpserit; ita etiam tenebitur respondere. *P. 1. T. 74. omnis quippe Contractus à conditione legem accipit.*

TITULUS XXIII.

De cognitione falsarum Litterarum.

Num. 1. **I**N cognitione falsarum litterarum, earûmque à veris distinctione, maximè attenduntur sequentia, nempe: *Datum*; scilicet ubi? vel quando? *Dies*, & *Annus*; fortè enim *Dator Litterarum*, eò Die, vel Anno jam non erat in vivis, aut alibi morabatur. *Item sigilli impressio, vel appensio, ac circumferentia ejusdem,*
& *su*

& *superscriptio* ; an non fortè illud noviter sit appensum , vel impressum. Hoc tamen notandum , quòd literæ bono modò confectæ , semper valeant ; etsi propter vetustatem sigilla sint destructa , aut propter malam impressionem minus noscibilia : modò locus eorum , & circumfrentia , item scriptura ipsa benè appareat. *P. 2. T. 17.* Notanda item in nominibus , & cognominibus Personarum , ac possessionum in iisdem expressarum ablatio , & cancellatio. *Ibidem.* Attendi etiam debet signum , v. gr. *Leonis Barri &c.* Chartæ , dum conficeretur impressum : qua unica observatione , Procurator quidam multorum mille flo. instrumenti falsitatem nuper detexit , probando ; tunc nondum coepisse fieri chartam cum insignibus hujus , vel illius Familæ. præterea attendatur atramenti , aut characterum diversitas : novæ scripturæ insensio : in fine instrumenti , *correctæ* non appositio , aliæque similia , ex quibus litterarum falsitas faciliè detegitur. Hinc patet , non faciliè dandas esse chartas albas , seu Chartas Blancas , quas faciliè debitores falsificare possunt , vide *T. 14. P. 1.* vi cuius , hujusmodi *Falsarii* olim incurrabant Notam Infidelitatis ; hodiè poenâ Mortis puniuntur , si penes falsas literas , aut sigilla , vitæ alterius :

aut

aut vitæ simul, & Bonis insidientur *A. 11. 1723.* si verò solis Bonis; tunc, præter re-
futionem damnorum, & expensarum, infamiâ
notantur *A. 12. 1723.*

2. Passualium autem, vel missilium Littera-
rum in Casibus levioribus Falsi Confessores,
vel talibus scienter utentes, puniendi sunt
ad arbitrium Tabulæ Regiæ, Comitatus, vel
Magistratus Civici. *Ibidem.* Qui verò pri-
vatas, & missiles alterius litteras intercipit,
resignat, seu aperit, violat, detinet, aut sup-
primit; in 100. flor. instar liquidi debiti per
Judicem suum competentem desumendis ca-
stigatur. *A. 59. 1723.* Excipe casum, quò
id per errorem sine injuria alterius, vel ju-
stæ defensionis titulò fieret.

TITULUS XXIV.

De condescensione Causarum.

Num. 1. **S**Tatutum est, ut causantes, non
nisi lite pendente, & Causa non-
dum decisâ, Procuratores re-
vocare, & Causam condescendi facere pos-
sint: neque vigore novi judicii partem alter-
am ab executione latæ sententiæ inhibere
valeant. *P. 2. T. 77.* Quamvis autem Con-
descensio

descensio in variis significationibus usurpatur, significetque frequenter idem, ac *Exceptio*; prout tamen est hujus loci, definit illam *Kir. C. 4. Q. 10.* quòd sit simplex solummodò Causæ, in priorem statum regressio, nihil planè alterutri Parti adjudicando, vel abjudicando.

2. Fit autem condescensio duobus modis 1^{mò}. per *Judicem*, quando scilicet is, perlecta actione, & acquisitione Actoris, atque evocatione inde subsecuta benè calculata, vitium aliquod ejusmodi deprehendit; propter quod sententiam pronunciare non possit. Putà; quia non denotatur Villa, sive Possessio acquisita, in quo Comitatu, vel loco sit cùm sæpè plures ejusdem nominis Villæ in diversis Comitatibus adjaceant. Ubi observa, hanc exceptionem allegari debere ab Incatto; *Judex enim de se opponens, simul & judicans fieri nequit.* 2^{dò}. Causarum *Condescensio*, vel *depositio* fit per *Actorem*, cum onere sex *Marcarum* levis ponderis, in duabus Judici (coram quo lis mota est) in tertia verò partibus, in causam attracto persolvendarum: dum nempe Actor, ex aliquo errore, sibi pernicioso cognito actionem suam, ac prætensionem spontè deserit. *P. 2. T. 82.*

3. Debet autem fieri Causæ condescensio,
ante

ante latam sententiam *finale*, non autem ante *interlocutoriam*: post hanc enim sæpè admittitur cum onere prædictarum *sex Marcicarum* P. 2. T. 83. nisi fiat cum manifesto præjudicio, & damno Locati. *Hodie* in Causis pœnæ Calumniæ obnoxiiis, depositio Causæ admittitur, ante documentorum, finalem Causæ decisionem tangentium, productionem: per *Art. 40. 1729.* sensu pariter *A. 23. 1547.* in actibus autem violentiarum pœnæ indebitæ actionis obnoxiiis admittitur solum; antequam Adversarius infligendam Actori pœnam indebitæ actionis petat. *Cit. Art. 40.* Causa deponitur in Tabula Regia, & Districtualibus, cum onere *6. florenorum*: in Foro Diocesano, sede Judiciaria Comitatus, vel etiam in partibus; uti & coram Magistratu Civili, cum onere *trium florenorum*: siue de in Causa totaliter deponatur, siue in Parte. *Ibidem.* Ubi statuitur, ut si quis Adversario jam pro termino comparente Causam deponat; expensas per ipsum à motione litis, eatenus causatas (præhabita illarum coram eodem Judice Liquidatione) præviè Parti I refundat. Secus enim depositio non admittitur. *A. 40. 1729.* Actor, nisi in prima instantia causam condescendi fecerit, postmodum secuto processu, ab incepta lite se subtrahere

trahere non potest : alioquin in onere actionis indebitæ convincetur. *A. 23. 1547.*

4. Alia est Condescensio Causæ, seu depositio *Judicialis*, quæ in judicio : alia *Extrajudicialis*, quæ coram Judice quidem causæ ; extra locum tamen, vel tempus judicii instituitur : potestque fieri utraque, cum recensito suprâ enere. Multa hîc quidam de *Exceptionibus* ; quæ afferre nec ratio compendii patitur, nec utilitas syadet : cûm fontes Exceptionum plerosque omnes suis locis proponamus : illæ enim peti solent vel ab *incompetentia* Judicis, ac fori, vel ab *errore* in Citationibus observato ; vel ab *insufficientia* testificantis ; vel ab illegali ad comparandum temporis brevitate, aliisque similibus, causam vel differentibus, vel omninò in perpetuum tollentibus.

TITULUS XXV.

De Consensu Regio.

Consensus Regius, est jurisdictionis *S. Coronæ* in Bonis, & juribus possessionariis, ad eam modò successoriò devolvendis, spontanea per Regem cessio : fitque in Bonis, in semine, Hæredibusque deficientium, vel ad uni-

unicam, & singularem Personam, de cui se-
minis appropinquantem redactis *P. 1. T. 64.*
Fassio, cui Rex consensum Regium præbuit,
verbotenus in ipsis litteris consensualibus in-
feri debet: alioquin consensus erit invalidus.
P. 1. T. 35. Fassiones autem consensu Re-
gio indigentes (de quibus vide verbo: *F f-*
sio) post impetrationem ipsius consensûs,
intrâ revolutionem unius anni, statute
legitima roborari debent *P. 1. T. 63.* Quod
intellige de casu, in quo *Fassionarius* extra
dominium ipsorum Bonorum extitit; item
quando Fassio est de præsentî, & non sub
aliqua conditione de futuro: tunc enim non
nisi à tempore purificatæ conditionis annua
revolutio erit computanda. Nisi sortè in B-
nis fassionalibus *jus Regium* lateret, aut si-
mul cum consensu impetratum esset; hoc e-
nim casu statutio super jure Regio intrâ an-
num subsequi debet. *Ibidem.* Et *P. 1. T.*
66. De differentia consensûs Regii à *jure*
Regio vide *Kitt. D. 9. & 31.* fit autem in-
troducô Fassionarii in possessionem, per clau-
sulam (*per manus dedit, tradidit, & assi-*
gnavit) Fassionalibus inferi solitam.

TITULUS XXVI.

De Conservatore Litterali- um Instrumentorum.

Num. 1. **L**itteralia instrumenta, factum Bo-
norum possessionariorum tan-
gentia, non Filia, sed Filius natu
maximus, licet sorore junior, conservat: mo-
dò non sit, 1mo. furiosus, vel amens, 2^{dò}.
Dissipator Bonorum suorum *manifestus*. 3^{tiò}. vel
ceteros Fratres suos, de Bonis Paternis, vel
etiam *suis* (vide infra n. 5.) exheredare
palàm non prætenderit. His enim casibus,
akeri ex Fratribus natu proximo, & ad li-
neam generationis *Paternae* propinquiore, con-
servatio litterarum assignanda. *P. 1. T. 42.*
Idem videtur de Filiabus, ac Sororibus, in
defectu Fratrum, intelligendum.

2. Filia verò *Transumptum* , seu paria lit-
terarum Bona utrique sexui deservientia tan-
gentium (si secus Fratres dare nollent) co-
ram iudicibus Regni ordinariis acquirere pos-
sunt. *Ibidem.* Cujus ratio est, ut juribus
suis invigilare possint. Quare propter ra-
tionis paritatem, idem *Transumptum* , etiam
aliis Fratribus dandum videtur. vide *Kitt.*
 Dub. 17. H. 3. Quan-

3. Quantum ad *transumptiones* litterarum, istud hoc locò *Notandum*: quòd si Pars altera oppugnet in judicio *transumpta*, quæ simpliciter & absolute in Capitulis, aut Conventibus, vel etiam coram Judicibus Regni ordinariis sunt facta; quòd inquam tali Casu eadem *transumpta* non teneant; nisi simul litteræ *originales* exhibeantur *P. 2. T. 15. Ulad. D. 1. A. 96.* Excipe Casum, quòd *Transumptiones* litterarum, aut in Tabula Regia, in judicio contradictorio inter litigantes; aut coram Judicibus ordinariis, in terminis octavalibus fierent; vel quando in Bonorum inter Fratres divisione, vel aliter coram iisdem Judicibus, de litterarum conservatione agitur, ibique litteræ *transumuntur*. *Locis cit.* vide de his plura verbo: *Transumptio Litterarum*.

4. Prosecutio litium, infra tempus divisionis motarum, ad conservatorem litterarum spectat; communi tamen sumptu. Qui licet ad prosequendas causas, & defendenda jura communia, sensu *Tituli 34. P. 2. & P. 1. T. 42.* autorizatus, nec Procuratoriis litteris Fratrum indivisorum, etiam minorennium egeat; in causis tamen communibus contra eosdem motis, prout citati fuerint, ita & comparere tenebuntur: & in violentiis, quot
 Perso-

Personaliter, vel per expressam commissionem excesserunt; totidem Fratres Bursagia supportare debebunt. *Com. Syst.* quæ notat hic plura, sed quia nec habent vim *nove legis*, nec *vetus* rationes continent, de indultia prætermittimus.

5. De *Fratribus universim*; Nota compendiò sequentia: 1^{mò}. Frater in Bonis indivisis non amittit portionem suam, vigore sententiæ, contra Fratrem latæ. *P. 2. T. 60.* 2^{dò}. Bona ante divisionem inventa, æqualiter inter Fratres dividuntur. Hinc licet unus Fratrum suis serviitiis à Rege, vel etiam aliis Bona impetraverit; si tamen nomina Fratrum suorum litteris donationalibus inferi procuravit, cum *clausula*: *per Eum &c.* tempore divisionis (nisi ante divisionem, quòd licitè potest, ea realiter à se abalienasset) reliqui Fratres perinde ex illis Bonis portionem suam jure habere possunt: nisi aliter in ipsis litteris fuerit declaratum. Fratres enim indivisi, infra divisionis tempus, & lucrum, & damnum æqualiter participare debent. *P. 1. T. 43. & 40. item A. 54. 1655.* ubi hæc lucri, & damni participatio restringitur ad solos Fratres *carnales*, & *Uterinos* indivisos. Quibus omnibus derogat *Articulus 47. 1723.* ubi datur facultas Fratri *Acquirenti*, non nisi

alia Bona, quæ ex fructibus Bonorum Aviticorum, Paternorum, vel Maternorum acquisita fuissent, inter suos Fratres, aut Sorores condivisionales, divisioni submittendi: reliqua verò aliis viis parta, penes portionem de Aviticis, eorūque fructibus sibi obvenientem, pro se retinendi. Quare immutata etiam est dispositio *Tituli 44. P. 1.* vi cuius Frater debebat renunciare Aviticis, si Bona acquisita pro se reservare vellet: uti & *exceptionis*, hinc *Num. 1mo*, tertiò locò *allatæ. 3tio*. Bona post divisionem per aliquem Fratrum acquisita (si nempe acquisitio fuit per *collationem* Regiam *purè* propter fidelia servitia) ipso deficiente, non ad Fratres divisos, sed ad Regem devolvuntur: nisi *Acquisitionalibus* etiam Fratrum nomina fuissent inserta. *P. 1. T. 50. A. 26. 1715. 4to*. In depositione juramenti, cum Fratres indivisi contra sexum scemineum litteras producunt, Frater major, & Litterarum conservator præfertur cæteris. *P. 2. T. 44.* vide verbo: *Divisio Bonorum*. multa enim, quæ illi loco propria erant, huc retulimus; & vicissim: id quod in pluribus aliis *Titulis*, ob materiæ paritatem, facere cogimur.

TITU-

TITULUS XXVII.

De Concordia Litigantium.

Num. 1. **L**itigantes quandoconque , & in quibuscunque factis potentia-riis , aliisque omnibus causis liberam semper habent concordandi facultatem , idque absque omni etiam Judicum requisitione , ac solutione Birsagiorum. *Alb. A. 31. 1439. Ulad. D. 1. 1492. A. 68.* quibus abrogatus est *Articulus 24. 1351.* ubi pro judicio *pacis* , 3. *Marcæ* exigebantur. Hæc tamen intellige in casu , quò *Partes* ante executionem concordaverint : nam si id faciant post executionem , Birsagium per Judices exigì potest. *Ulad. D. 2. A. 13. 1495. & P. 1. T. 16. A. 55. 1486.*

2. Ex quibus , uti & ex *Titulo 57. P. 2.* manifestum evadit , non aliunde , quàm ab Adversario pendere , ut Reus sententia capitali damnatus , caput amittat , vel salvet ; ubi dicitur : igitur gratia Principis contra eum (*Actorem*) non valet , sed *tota salus* Detenti illius , in manibus Adversarii sui pendet. Idem censendum de *Adultera* ; cui Maritus , ubi adulterium cognoscit , mortem ius-

re inferre potest, vel, si lubet, vitam donare. *P. 1. T. 105.* modò Maritus post cognitum adulteriũ, id non approbet cohabitando & concubendo cũ sua; tunc enim, licet illa etiam secundò peccaverit, necem ei inferre non potest. *Ibidem.* An autem Mulierem adulteram, absente Marito, ab alio, vel per solam *famam*, accusatam & convictam, Judex ex officio ad mortem damnare possit; consule *proxim*: nam juxta leges citatas, Mariti accusatio, & voluntas ad hoc requiri videtur.

TITULUS XXVIII.

De Damnis Illatis.

Num. 1. **S**I quis Nobilium, aut Rusticorum, Pecora de segetibus, pratis, fœnilibus, vel sylvis glandiosis prohibitis, ob illata Damna impulerit, & Dominus animalium hujusmodi, contumaciã ductus, noluerit redimere; tunc damnificatus solum per triduum, illa apud se servare poterit; tum manibus Comitum, vel Vice-Comitum Parochialis; absentibus verò illis, ad manus Judicum, cujus processui Territorium illud subest, assignare tenebitur. *P. 3. T. 33.* nam secus singulis post triduum diebus,

bus, singulas 3. Marcas gravis ponderis, in duabus Judici, in tertia verò parte Adversario, impellens solvere tenebitur. Damna verò irrogata, juxta conscientiosam Judicis, & Juratorum illius loci æstimationem, compensari debent. Nam prohibitio, cum speciali, & expresso onere facta, ne pecora in talibus locis pascantur; Colonos duntaxat respicit illius loci: non item Extraneos, qui ad refundenda sola Damna tenentur. *Ibidem.*

2. Colonus autem furtim, vel manifestè sylvam succidens, vel Arbores decorticans, si ibidem comprehendatur, omnia Bona secum habita perdit; & insuper in homagio suo ob violentiam convincetur. *Ibidem.* & A. 94. 1715. si sit Nobilis, tunc per Vice-Comitem; si colonus, per Dominum Terrestrem poena homagialis desumenda. De Damnis per Castellanos, seu officiales patrat, Domini ipsorum satisfactionem impendere tenentur, & se de innocentia juramentò purgare: suum verò interesse à suis servitoribus, alios damnificantibus, desumere possunt; idque seu per occupationem rerum, seu per detentionem Personarum, si aliter solvere non possent, etiam *Nobilium. Ulad. D. 1. A. 24. 1492.* Confer hæc cum dicendis immediatè.

3. His adde ex *Articulo* 42. 1729. sequentia : Imò. præter 3. *Marcas*, *Invagiantem*, etiam *Damnum*, si quod ex neglecta resignatione post triduum emerfisset, refundere teneri : est tamen illi liberum, Pecora ad manus Vice-Comitis, vel vicinioris Judicis Nobilium, intra illud triduum, resignare. resignatio solum *litteratoria* fit, quando *Invagians* per Epistolam resignat Judici pecora ; Judex autem pecora suo nomine ibidem vult etiam ulterius detineri ; restituenda, post præstitam Judici cautionem, suo Domino. Prædicta autem poena eadem est, siue unum, siue plura sint pecora invagiata. 2dò. si *Abigens* sit *Communitas*, seu Nobilis, seu ignobilis, poenam solvit collectivè ; si sint Nobiles privati, singuli solvunt dietim 3. *Marcas* : si verò sint subditi, tot iterum dietim 3. *Marcas* solvunt, quot Dominorum in Bonis divisorum subditi fuerint : imò. si pecora, vel subditi, quorum erant pecora, ad Dominos in ~~tisdem Bonis divisos spectant~~, tunc pro numero Dominorum, multiplicandus etiam erit numerus ternarum *Marcatum*. Nec tamen hæc poena ultra quindenam extenditur ; nisi Abactor judicialiter admonitus, resignare pecora neglexerit ; tunc enim terminus poenæ nullus est. 3tò. Judex pecora Domino

mino suo reddet, erga pignus damno æquivalens, juxta æstimationem Judicis, & juratorum loci: & nisi intra quindenam pignus redimatur, manebit Invagianti irredemptibiliter. 4to. Si fuit abactio ex loco controverso, sufficit cautio scripta, super eo præstanda, quòd facta revisione judiciaria, velit satisfacere: nec Judex aliud tunc exigere potest, quàm refusionem intentionis pecorum nisi illa intercà usui fuissent, compensationemque fecissent. 5to. si ad locum non controversum damnificandi studio; vel verò contra Inhibitionem judicariam, pecora impulsa fuerint, etiam pœna violentiæ desumi potest: locus autem sola damni, & expensarum refusio. 6to. si pecora ex loco controverso abigantur (idem videtur dicendum de aliis violentiis; ut si fœnum tuum alter auferat) & Abigens ejus usum pacificum, publicum, & non turbreptitium, precarium, aut permissivum, saltem unius ab invagatione anni, habitum probet; tunc coram Vice-Comite ad pœnam violentiæ, & damni refusionem: imò, si inhibitio judicaria personaliter bis præcessit, etiam ad amissionem pecorum agere potest. Econtrà si & altera Pars æqualem usum, licèt cum Abactore simultaneum ostendat, idque citra judicariam prohibitionem,

aut *contradictionem*; tunc Abactor in iisdem poenis convincetur: quia jus suum non viâ facti, sed authore Judice prosequi debuisset. *A. Cit.* Damnorum porro in violentiis recuperationes; non, ut olim, juramentô Actoris; sed Judicum! æstimatione fiant. *A. 27. 1638.*

TITULUS XXIX.

De Debitis.

Num. 1. **I**N acquisitionibus liquidorum debitorum, etiam expensæ in litem factæ, Actori adjudicandæ; sensu etiam *T. 62. P. 2. § 31. 1659.* In facto debiti, vel mutui, Actore nullum probabile documentum afferente, Reus juramentô se purgat. *P. 2. T. 32.* Cæterùm cavendum est, ne aliqua Partium majori juramentô, quàm meritum causæ exigat, oneretur. *A. 23. 1613.* Rusticus debitum non solvens, Adversario per Dominum terrestrem assignandus: qui cum 15. diebus in suo carcere detinere, tum juxta *accordam* cum eo agere potest. *P. 3. T. 28.* Mercatores etiam, ut liquidum evadat debitum, libros mercantiles, pro inscribendis debitis habeant; & statim, cum quid emitur, vel intra annum, per

per Emptorem subscribi, vel subsignari current; vel si is detrectet, per Notarium, aut alium fide dignum. *A.* 83. 1723.

2. Pro majori Creditorum securitate, omnia debita per quosvis contrahenda, *improtocollari* debent in illis Comitatus, vel Oppidis, in quibus Bona oneri subjicienda, sita sunt: & in debitis exolvendis, *prioritas juris* observanda. *A.* 107. 1723. Debitorum *Obligatoriales*, & *Charto-bianca*, si Creditor, vel ejus successores, intra 32. annos præscriptionis capaces, se nullatenus insinuârunt; peniculus expirant. *A.* 37. 1729. *Interesse* sex per centum (*si superinde obligatoria extent*) in, & extra judicium exigi possunt. *A.* 144. 1647. ultra 6. florenos autem, seu in vi-ctualibus, seu aliis rebus, etiam titulò *discretionis*, exigentes, aut accipientes; ejusmodi interesse, & discretionem amittunt. *A.* 51. 1715. sensu verò *Articuli* 120. 1723. etiam *Capitale*. Actione Fisco competente.

TITULUS XXX.

De Decimis.

Num. 1. **D**ecimæ debentur Deo jure Divino: unde si cui Deus decem

cem dedit in anno, Decimam Deo det; & si hanc abscondat, novem solvat Episcopo. *S. Steph. lib. 2. C. 52. Colom. l. 1. C. 25.* Personæ Ecclesiasticæ decimationem persolvant ei, in cujus Territorio agriculturam, aut vindemiam exercent. *Colom. l. 1. C. 66.* Decimæ Argentô non redimantur; sed sicut terra protulerit, vinum, vel segetes persolvantur: non obstante Episcoporum contradictione. *Andr. 2. 1222. A. 20.*

2. Nobiles, seu habeant Jobagyones, seu non, decimas dare non teneantur. *Alb. 1439. A. 28.* quod intellige de terris propriis, & ad Curias, seu Domos Nobilium pertinentibus; & non à Colonis acceptis, & in proprium usum conversis. *A. 69. 1563. Ibidem A. 70.* Salva tamen libertate Plebanorum in *Scepusio*, exigendi Decimas etiam de terris Nobilium propriis. *Ibidem.* Decimæ solvantur ubique juxta conventionem cum Prælato initam. *Mat. A. 24. 1464.* ubi statuitur, quod si ad requisitionem *Dicatorum*, Rusticus juraret, & Dicator ei crederet; non nisi juxta juramentum ejus dicare valeat: si autem illi non crederet, potest examinare acervum, & superfluitatem auferre. si autem juxta verbum Rustici repertum fuerit, pro interbita re iis acervi, unus florenus auri Rustico solvatur.

3. Decimæ de nullis aliis rebus, quàm de vinis, frugibus, agnellis, apibus, milio, filigine, hordeo, avena, juxta antiquam consuetudinem, exigantur. *Mat. D. 5. 1481.*

A. 1. De Decimarum exactiōe injustè conqueſtus, in emenda lingvæ convincitur. *Ibidem*

A. 13. Villici, & Judices, propter hospitalitatem, quam exhibere solent Decimatoribus, à solutione decimarum, earumque administratione sint immunes. *A. 42. 1495.*

Prius autem semper *None*, deinde Decimæ persolvantur. *Ibidem. A. 44.* Decimator pro debito neminem areſſet. *A. 64. 1514.*

4. Personæ Ecclesiasticæ nulli tenentur decimas suas in Arendam locare. *A. 60. 1548.* si quas autem sponte locare voluerint, eas usque ad festum B. Georgii, nemini alteri, quàm Dominis terrestribus arendare possint. Si quis autem Prælatus, vel Persona Ecclesiastica, ante hoc festum alteri arendaret; decimam illius loci, eò annò, Domino fundi cedere debet. Secùs sentiendum, si usque ad hoc festum Dominus terreſtris cum Prælato non conveniat, nec pretium, si quod ab antiquo certum fuit, deponendo, nec novæ taxationi acquiescendo; aut dimidiam pretii partem statim tempore arendationis; alteram verò medietatem, ad festum *D. Nicolai*,

colai, vel *Purificationis B. M. V.* dare nollendo. Quo etiam Casu, Decimas priusquam ipsa colligat, alteri dare non potest. *A.* 60. & 61. 1548. vide tamen *Articulum* 8. 1553. ubi Prælati, libertati decimas suas cuilibet quomodocunque locandi, non nisi ad futuram usque Diætam, & quoad suas duntaxat *Personas*, *pacis causâ* renunciârunt. *Articulus* etiam 55. 1546. post Festum D. Georgii, dat illis facultatem, Decimas cuivis locandi.

5. Rusticis, Decimas frugum invehentibus, cedit decima pars invehentium frugum. *A.* 51. 1498. Si decimatio usque ad festum S. Ægidii peracta non fuerit, licebit Colonis fruges suas invehere. *A.* 70. 1622. *Hodie* tamen usque ad festum S. Stephani. *A.* 11. 1715. Sed decima Decimarum ubique, & etiam Octava, ubi in usu fuit, Parochis Catholicis secundum leges Patrias præstetur. *A.* 71. 1723. Decimalitatem habent *liberi* Religionem ingredientiæ ex portionibus suis, è Bonis Aviticis immobilibus obvenientibus, infra summam 50000. ex Acquisitis verò, præterquam ex libera Parentum dispositione; & summam prædictam excedentibus, nihil. *Art.* 71. 1715. Ex Fundo Decimis obnoxio, solvunt Officiales, Villici, stipendiarii que omnes. *A.* 23. 1635. Exactionis modus, quantum ad Decimas,

cimas, præscribitur. AA. 4. & 19. 1613. 45. 1618. 20. 1622. 45. 1625. ubi tolluntur varii excessus Dicatorum, quos sparsim serè adduximus.

TITULUS XXXI.

De Defensâ, & Offensâ.

Num. 1. **D**efensa sumi potest dupliciter: 1^{mò}. pro Corporis, & Personæ tutela. 2^{dò}. pro rerum immobilium, & jurium Possessionariorum conservatione. P. 3. T. 22. Quare licitum est, iniquum Invasorem, & occupatorem Bonorum, intra annum ejicere, & se contra talem, utcunque quis poterit, etiam cum notabili ejusdem incommodo, defendere. *Ibidem*. Et P. 1. T. 68. Hinc est, quòd spoliator, ac iniquus ejusmodi occupator, qualemcunque adhibeat sui defensionem, excusari non possit. *Ibidem*. Possit verò alter, ubi vim iniquè sibi illatam, vi repellit: *adhibito moderamine inculpate tutela*. Quod fieri tunc dicitur; quando quis aliter se, sine periculo rerum, & Personæ suæ, defensare nequit; nisi iniquum Aggressorem aut occidendo, aut vulnerando. *Ibidem*.

2. Qui in sui defensionem homicidium committit, debet probare, quòd alter ipsum armata manu sit aggressus, & per hoc in vitæ discrimen conjecerit. Ad quod probandum satis erit ostendere, quòd Aggressor gladium contra se evaginaverit; sive deinde id fecerit animò occidendi, sive graviter vulnerandi. *P. 3. T. 21.* Unde talis nullam pœnam, ob ejusmodi homicidium, vel vulnerationem, incurret. in foro tamen conscientiae, si Aggressorem, cum honore, & salvatione Personæ suæ, evadere potest; tunc id facere tenetur. *Ibidem.* & apud *Canonistas*. Ubi non apparet ex testimonio, vel aliunde, quis alterum prius percusserit; tunc culpa in illum redundabit, qui alium ad percussionem, vel contentionem provocavit. *Ibidem.*

3. Justa autem censetur sui defensio etiam occisiva; si fiat *in continente*, vel ante consummatam injuriam, vel in eadem pugna, aut rixa: & non tunc, postquam Aggressor jam fugit, vel destitit, vel exarmatus est &c. sic enim esset potius vindicta, quàm justa defensio. *Quia defensio fit in continente, vindicta autem post moram infertur. Ibidem.* Nisi fortè percussus repercuteret, ut paratas ab Adversario novas percussiones evaderet. *Ibidem.* Propter solas minas tamen non licet quemquam
 offen;

offendere; nisi Comminans consuevisset, ac etiam tum posset minas suas exequi. *P. 3. T. 23.* ubi tamen salubrius faciet, si illum evitet. Qui tamen *combustionem*, seu *incendium* minatur; etiam propter *solas minas*, morte plectitur. *Ibidem.* Potest autem in hoc casu, *Invasum* quisque defendere; nisi is publicus Malefactor sit. *P. 3. T. 24.*

TITULUS XXXII.

De Divisione Bonorum mobilium, & immobilium.

Num. 1. **B**ona universa Nobilium Paterna, & Avita, quocunque nomine vocentur, inter Filios eorundem æqualiter dividenda. *Domus* verò *Paterna* Filio juniori cedit ad residendum: ita tamen, ut cæteris quoque Filiis de communi proventu hujusmodi Bonorum, *Domus, Paterna* similes, in loco communi, ubi illi voluerint, extruantur. Ad quas totidem agri, sylvæ, &c. debent attribui, quot ad ædes Paternas pertinent: vel certè terræ ipsæ, ad *Domum Paternam* spectantes, dividi debunt: ita tamen, ut etiam *sessio Tobagynalis*;

nalis, in qua Domus nova Nobilitaris erigitur, cum suis appertinenriis, pro parte divisa computetur. *P. 1. T. 40.*

2. Ubi autem Domus Paterna *sumptuosa* nimis foret; ita ut alii Fratres similem sibi erigere non valeant: tunc æstimabitur, & portiones reliquorum, Frater junior exolvat. Quod intellige, si Frater junior tantæ ætatis fuerit, ut rebus suis commodè prospicere non possit: aliàs enim ipsum quoque ædificium æqualiter inter ipsos dividetur. *P. 1. T. 41.* & hæc vera sunt de Filio juniore, licèt haberet. Sororem *condivisionalem* se juniorem. *Ibidem.* Divisio inter Fratres Carnales, aut Uterinos, non fit processu litis: sed si Bona sint in eodem Comitatu, per litteras Regis præceptorias ad Comitem, vel Vice-Comitem sonantes; si verò Bona sint in diversis Comitatibus, ad M. Proto-Notarium (nunc coram Tabula Districtuali, penes solam Actionem eidem exhibendam, *A. 30. 1723.*) directas peragi solet, & debet: contradictione alicujus Fratrum non obstante. *P. 1. T. 45.* quorum judiciò omnia Bona mobilia, & immobilia, Avita, ac etiam communiter per eos acquisita, juxta numerum Personarum dividenda. salvo tamen posteriorum legum statutis, verbo: *Conservator*, à no-

à nobis adductis. Uti & appellatione juxta
Articulos 28. & 29. 1729.

3. Facta autem semel inter Fratres divisione modò antelatò, si quispiam Fratrum, portionem suam minorem cæteris asserendo, vel ex alia causa legitima, novam divisionem petierit, illa non nisi processu juris admitte-
tur; idque si Judici ita videbitur. *P. 1. T. 45.* Confer his *Articulum* 36. 1729. ubi habentur sequentia: 1. ad novam divisionem, vel ejus rectificationem procedi non potest, nisi intra 32. annos. Quoad Pupillos tamen anni Præscriptionis non nisi post decimum sextum ætatis annum currere incipiunt. 2. Divisionis Rectificatio peti debet coram Comitatu, vel si Bona sint in diversis Comitatibus, coram Tabula Districtuali: Nova Divisio autem coram Tabula Regia. 3. Penes Rectificationem, procedi potest ad emendationem errorum, tempore divisionis admissorum: substantiâ Divisionis intactâ. 4. Rectificatio, sive per expressum tempore Divisionis reservetur, sive non, Parti eandem petenti intra 32. annos, debet admitti, sed semel duntaxat.

4. Divisio Bonorum inter Fratres etiam per Arbitros, ex mutuo Partium consensu, cum vel sine pœna, peracta; vel reali usu robo-
rata,

rata, pro legitima habetur: neque secus, nisi processu, *N. 3tiò. cit.* jam per *A. 36. 1729.* declarató; reiterari valet. *A. 54. 1655.* Evictio porro, *arg. a. 36. cit.* in Divisionibus semper ex natura ipsa inesse intelligitur. Si Fratres per metarum erectionem, ac distinctionem inter se Divisionem fecissent, aut de facta olim Divisione per Avos, vel Abavos, in quibusdam Bonis, litteræ divisionales exstarent; nova Divisio etiam intra annos Præscriptionis, non admittitur. Nisi fortè alter Fratrum violenter pro se alterius Fratris Bona usurpâset; & spoliatus novam Divisionem peteret, non valens secus Fratri potentiori resistere. Quo casu, potest contra violentum usurpatorem, intra 32. *Præscriptionis* annos, etiam jure agere. *P. 1. T. 46.*

5. Porro universa Bona inter Fratres *divisa*, altero ipsorum sine Hæredibus (licet Viduâ relictâ) decedente; semper in cæteros Fratres superstites, & eorum Hæredes devolvuntur: dummodo, à Fisco Regio in jus vocati, eidem probare possint, per lineam rectam fuisse de sua Progenie illum Defunctum: id quod probatur vel litterali documento, vel humanò testimoniò, ad 60. *annos* solum se extendente. *P. 1. T. 47. & 67.* unde sequitur, quòd Bona post divisionem,
per

per aliquem Fratrum acquiſita, *Acquiſitore* ſine *Hæredibus* decedente, non in *Fratres* con-
 diſionales, ſed in *Fiſcum Regium* deriventur. *ibidem*. Excipe caſum, in quo *Bona ac-*
quiſita non eſſent *Collationis Regiæ*, & *Ac-*
quiſitor liberè, uti potuit, de iis diſpoſuiſſet;
 nec ab inteſtato deceſſiſſet; Juxta *A. 26.*
1715. Uti etiam *mutua* conjugum ſucceſ-
 ſio, ſi decedens *Viduam* reliquiſſet, ſenſu
A. 11. 1687. excipitur. *Repulſionis* reme-
 dium, ex talium duntaxat litterarum *Divi-*
ſionalium expeditione ſit excluſum, quæ ra-
 tione *Diviſionis*, inter *Fratres*, & *Sorores*
Carnales fienda, emanabunt: inter *Fratres*
 tamen, ac *Sorores* aliquantò remotiores,
Repulſio in cauſam *Attrac-to* ſuffragari poteſt.
 Et ſic declaratur. *A. 69. 1618.* per *Articu-*
lum 11. 1630. vide tamen de *Repulſ.* vide
 de his plura verbo: *Conſervator Litt. Inſt.*

6. *Marito* decedente, & *Liberos* cum *U-*
xore, ac *Fratribus* indiviſis in *Domo* ſua re-
 linqunte; primùm portio *Defuncti*, à *Por-*
tionibus Fratrum, in rebus mobilibus ſeque-
 ſtrari debet; deinde omnes res mobiles ejus-
 dem, inter *Uxorem*, *Filios*, ac *Filias* dividen-
 tur. *Equos* tamen *Curriteros*, & veſtem
 potiorem *Defuncti*, *vidua* capiet: arma verò
 (idem videtur intelligendum de *ſanipedibus*,

libris, aliisque id genus) Filiis, aut Fratribus cedent. Illis autem non existentibus , & Marito intestato decedente, omnia Bona mobilia in Viduam devolvuntur. *P. 1. T. 99. & 98.* Filii tamen, si Patre vivente jam divisi erant, aut Filiae nuptui traditæ; de *hujusmodi Bonis*, Portionem habere non possunt: *Ibidem.* secus de *Avitis*. vide *Kitt. Dub. 45. & 46.* Si Maritus Equos gregales infra quinquaginta habuerit, seu in, seu ante conjugium ad ipsum devenientes, communes esse debebunt: si tamen eundem numerum attigerint, vel excesserint; tunc Maritus potest de illis testari; si autem intestatus decedat, inter hæreditates Filiorum computabuntur. Si tamen iidem Equi *Aviti* fuerint, testatio Mariti de illis non tenet; nisi quantum ad ejus portionem. *P. 1. T. 101.*

7. Si Maritus, durante Conjugio, Bona possessionaria, pretiò comparaverit, & nomen Uxoris fassionalibus insertum non sit, Uxor ex eisdem portionem habere non potest. *P. 1. T. 102.* Rustici decedentis Filii, & Filiae nondum emaritatae, in rebus mobilibus, & immobilibus æqualiter succedunt: imò etiam *emaritatae* in rebus *Avitis*. *P. 3. T. 29.* Bona impignoratitia, ante, vel post conjugium Marito obligata, post ejus obitum, licet

cet nomen Uxoris in litteris obligatoriis non contineatur, æqualiter tamen inter Ipsam, ac Liberos, Fratresque indivisos, more rerum mobilium dividuntur. P. 1. T. 102. vide de his plura verbo: de Dote, & Dotulitiis. item, de Bonis Aviticis. &c.

TITULUS XXXIII.

De Donationibus Regiis.

Num. 1. **D**Onatio Regia est duplex, nempe *pura*, & *mixta*. Pura est jurium possessionariorum, in jurisdictionem S. Coronæ legitimè redactorum, perennalis per Principem, ob servitia, vel præclaras virtutes cuiusdam facta collatio. Mixta est, quæ ultra servitia, etiam aliquam pecuniam complectitur: quæ, & *inscriptio* passim nuncupatur. P. 1. T. 13. Recidunt autem Bona in jurisdictionem S. Coronæ potissimum in his casibus: 1. ob defectum seminis. 2. propter Notam Infidelitatis. 3. ob Crimen læsæ Majestatis. Quæ proinde potest Rex, vel pro se reservare, vel alteri conferre. sensu tamen *Articulorum* 31. 1599. 15. 1608. 31. 1630. &c. id genus Bona Ungariis bene meritis, & sine pecunia conferenda

sunt. Proprios tamen S. *Coronæ* proventus inscribere nulli potest. *A.* 12. 1514. quos vide *Ulad.* *A.* 3. 1514.

2. Donationes cum clausula (de manibus Regiis collata) nullius sint vigoris. *A.* 60. 1492. & Donatarius non nomine Regio, sed suo litem prosequatur, si eidem tempore statutionis contradicatur. *ibidem.* *A.* 61. Nec Bona donata occupentur è manibus possidentium, donec ordine juris de Dominio eorundem decernatur. *A.* 10. 1471. Princeps autem Donationi suæ semel factæ, per se, vel per alium jure refragari nequit: modò sit verum; quòd Impetrator, aut Antecessores ejus in reali, ac pacifico, & non vi obtento, talium jurium Dominio fuerint. *P.* 1. *T.* 37: Donationes, & Inscriptiones ex Cancellaria duntaxat Hungarica emanatæ, pro vigorous habebantur. *A.* 122. 1647. quod *statutionem* attinet, vide verbo: *Statutio*.

3. Circa Bona, per defectum feminis, donata; sequentia notanda sunt. Ubi enim illa cuidam indebitè collata sunt, potest quisque, si jus suum ostenderit, eadem de manibus Regis legitimè requirere. *P.* 1. *T.* 29. Si quis autem Bonorum impetratorum statutioni contradixerit; infra unum annum coram Judice Curie Regiæ jura sua producere, & proba-

probare debet. Quod si fecerit, per eundem Judicem in iisdem statuatur. *P. 1. T. 29. & 30.* si autem Bona fuerint dubia, usque ad decisionem litis, in sequestrum dentur. *A. 26. 1486. & P. 1. T. 29.* hos duos *Titulos* declarant *Art. 25. & 26. 1715.* Unde habetur 1. quòd Fiscus Regius in *manifesto* seminis defectu, possit viâ facti Bona apprehendere. 2. quòd in *dubio* non possit per Comitatum Bona sequestrare, si coram Comitatus Judicibus *Pratendentes* jus suum edocuerint: sed tunc debet illos ad Tab. Reg. evocare. Si verò coram sequestri Judice in proba defecerint; Bona statim sequestrantur: permessa *Pratendentibus* coram Tab. Reg. agendi facultate. Vidua in semine deficientis, donec ad alia vota transeat: uti & Filix, usque dum nubant; non possunt ex Residentia paterna, per Fiscum exturbari, ac præter hanc Residentiam, debet etiam *quarta pars* possessionum pro Filiabus sequestrari: quæ, post emaritationem, in pecuniis exolvetur. quòd si aliqua earum, *cum consensu Fratrum*, aut *Consanguineorum*, homini impessionato nupserit (id est: *Ignobili*, *Com. Syst. hic*) Bona quartæ puellaris manebunt apud ipsam. si autem *sine consensu* dictorum Consanguineorum, aut Parentum nupserit; quartalium

tium non in possessione, sed in pecuniis habere potest. *P. 1. T. 29. & 30. Novam Donationem* postulans à Rege (quod fit, cum litteralia Documenta, vicissitudine temporum amissa sunt) Vicinorum, & Comprovincialium, Nobiliúmque testimonio probare debet usum pacificum talium Bonorum. *Ulad. D. 1. A. 78.* non valet autem talis nova Donatio, si v. gr. Bona concernentia utrumque sexum (aut è contrà) impetrantur pro solo mascul. *P. 1. T. 36. P. 2. T. 77. Nova donatio, siue cum jure Regis simul, siue simpliciter facta, semper valet: modò preces veritate nitantur. P. 1. T. 37. Donationes ab Anno 1604. usque ad 1608. facta, etiam absque statutione firmae sunt. 1608. A. 18. vide Tit. de Bonis Fus form. &c. n. 4. huc facit T. 12. P. 2. P. 1. T. 60. A. 33. 1715.*

TITULUS XXXIV.

De Dote, Dotalitio, & Paraphernis.

Num. 1. **Q**Uamvis Dos, & Donatio propter Nuptias, siue Contrados longè differant; nos tamen
utrum-

utrumque confundimus, jam *Dotem*, jam *Dotalitium* vocantes id, quod *Uxori* propter ejus deflorationem, de *Bonis Mariti* datur. *Paraphernum* verò, five *Paraphernalia* dicimus omnia *Bona mobilia*, quæ *Uxori a Marito, Parentibus, Fratribus, aut aliis, tempore solemnitatis Nuptiarum, Desponsationis, aut subarrhationis ejus, dantur. P. 1. T. 93. Relicta Baronis, nomine Dotis 100. Marcas; Magnatis verò, aut Insignis Nobilis, si 50. sessiones Jobagyonales populceas, vel plures habuerit, 50. Marcas, pro Dote sua, gravis ponderis consequitur. Relictæ autem inferioris statûs Nobilium, juxta Bonorum quantitatem, communi æstimatione mediante, Dotes suas rehabere possunt. Excluduntur autem ab hac æstimatione *Agri, Sylvæ, Prata, & aliæ Pertinentiæ, ac Proventus Bonorum exteriores. Mortua verò Muliere, Consanguinei ipsi propinquiore, Dotalitium ejus requirere possunt. ibidem. Confer §. hunc finalem eum infra dicendis. vide verbo: Æstimatio Bon. n. 6.**

2. *Fœmina à primo Marito integram Dotem; à secundo mediam; à tertio quartam partem; à quarto octavam solum Partem Dotis habet. P. 1. T. 96. Vidua, in Viduitate sua permanens, etiam restituta Dote, de Bo-*

de Bonis Mariti extrudi non potest, nisi aut illa nimis copiosa essent, aut Residentia Mariti, *Castrum* foret: quo casu, alia illi Dominus deputabitur; nisi plura haberentur *Castra*. P. 1. T. 98. Bona Paraphernalia, mortuô sine liberis Maritô, simul cum Dote Mulieri cedunt, nec ulli subsunt Divisioni. P. 1. T. 100. si verò Mulier decedens, liberos relinquat, ad eos devolvuntur. Res autem per Sponsum Mulieri datæ, mortuâ ante Nuptias Sponsâ, nunquam per Sponsum recuperari possunt: si verò post Nuptias decedat sine liberis (nisi ipsa aliter disposuisset) apud Maritum manebunt. *ibidem*.

3. Mulier de Bonis Mariti etiam impignorat, Dotem suam rehabere potest: redemptionis tamen tempore, etiam super solutione hujusmodi Dotis, extra *summam capitalem Pignoratario* satisfieri debet. P. 1. T. 103. Dotalitium verò Uxoris, pro maleficio Mariti nunquam amittitur. P. 1. T. 104. si tamen in adulterio deprehendatur, nec Maritus post adulterium scienter cum ipsa cohabitaverit, Dotalitium perdit; non item res Paraphernales. P. 1. T. 105. idem fit; cum Mulier in gradu prohibito Consanguinitatis, vel Affinitatis *scienter* Matrimonium contrahit. Quo casu nec Proles ex Matrimonio incestuoso susce-

susceptæ in Bonis Parentum succedunt; licet legitimata essent: sed earum loco, in alios Parentum successores Bona devolvuntur. *P. 1. T. 106. & 108. Prohibitionem autem intellige ab Ecclesia Rom. Cath. usque ad quantum gradum inclusivè factam. P. 1. T. 107. Pœna autem Matrimonii sic contracti, & consummati, siquidem in 1. vel 2. gradu fiat; tunc pœna est mors: si verò in 3. vel 4. tunc carcer ad duos, vel tres annos. A. 11. & 12. 1723. idque non obstante Religionis diversitate: cum leges Patriæ æqualiter omnes Civēs ligent. Judicandas autem esse causas Matrimoniales, etiam jure nostro, juxta Sacros Canones; patet ex S. Steph. lib. 1. C. 2. & novissimè ex A. 29. 1723.*

4. Si Bona, per Viduas, ultra Dotes earum, illegitimè abalienata sint; Fœneratores pecuniam amittant, & veri successores Bona sine ulla solutione (rei tamen veritate priùs per Judices Comitatus cognita) rehabeant. *A. 61. 1618. ubi etiam statuitur, ut si Curias, vel Bona, datâ operâ desolari permiserint, damna ex Dotibus ipsarum resarciantur. Dotalistæ omnia privilegia, litterasque, Bona Maritorum concernentes (exceptis illis, quæ ipsas præcisè, vel ipsarum Hæredes tangerent) ad requisitionem successorum legitimo-*

timorum, sub pœna exclusionis è Bonis, sub juramento in sua Persona, extradere tenentur, *ibidem*, & *A.* 67. 1622. per quem prior declaratur: 1. quòd in sedibus judiciariis Comitatum debeant legitimè conveniri. 2. quòd Parti succumbenti extra Dominium detur facultas appellandi, ac novò judiciò utendi. 3. quòd Dotalistæ intelligi debeant *simplices*, & non *Coacquisitrices*; quod *coacquisitionis* jus probare, ipsis incumbit: & hæ, præter *Dotem*, acquisita sua, sive ab *Hæredibus*, sive à *Fisco*, jure prætereendere possunt. *P.* 1. *T.* 102. *A.* 67. 1622. 4. quòd si Dotalistæ Bona, vel litteras Alienis; vel à successione Remotioribus, per collusionem resignassent; non solum ipsæ, sed illi etiam eodem jure conveniri possint. Causæ Dotorum, ac Paraphernorum in foro sæculari ventilentur. 1647. *A.* 16. & quidem in Comitatu usque ad *florenos* 600. admissa unica extra Dominium appellatione: ultra valorem verò 600. *florenorum*, coram Proto-Notario (nunc coram *Tab. Distr.* *A.* 34. 1723.) admissa intra Dominium, ad Curiam Regiam, appellatione, *peremptoriè* judicari debent. *ibidem.* *A.* 126.

5. Si Dotalistæ in sepulturas suorum, expensas æquò majores faciendo, Bona abalienant;

nent; Judices Comitatum requisiti, abscissis omnibus juridicis remediis, eadem veris successoribus restituant; Dotalistas verò excludant. *A. 25. 1655.* Porro sicut hactenus universa Bona pignoratitia, uti & res omnes mobiles Mariti intestati, ac sine liberis decedentis, *Vidua* acquisivit: ex vi *Titulorum* 98. 99. & 102. *P. 1.* ita imposteriorum ex mente *A. 11. 1687.* Dos, & Paraphernum, cunctæque res mobiles, nec non Bona per Uxorem, titulò pignoris parta; illà, sine liberis, ac testamento, decedente, non amplius in *Consanguineos Defunctæ*, sed in *Maritum* devolvantur. Confirmatur id *A. 26. 1715.* quòd si Defuncta liberos relinquat, nova, & antiqua lege successio eos, non Maritum concernit: cùm *A. 11. 1687.* loquatur solùm de casu, quò Uxor sine liberis decedit. Hinc derogatum est dispositioni *T. 100. P. 1. & T. 93. §. finali.* vide de *Admonition. Æstimation. Emenda capitis.* Mulier triplici de causa potest Dotem Marito relaxare: 1. si Maritus Bona Uxoris propria augmentet. 2. si expensas necessarias in illa faciet. 3. si Dotis loco, animæ Uxoris defunctæ consulat. *P. 1. T. 109.* quamvis id etiam extra has causas fieri possit; modò absit *coactio. ibidem.*

TITU.

TITULUS XXXV.

De Emenda Capitis, & Lingvæ.

Num. 1. **P**RONUNCIATUR *sententia Emenda* Capitis, in actibus *majoris potentia*: de quibus *suprà*: unde à *sententia Capitali*, in hoc solum differt; imò, quòd *sententia Emenda* capitis feratur intra, & contra Personas à jure determinatas; ut Ecclesiasticas, Religiosas, Muliebres, & Fratres generationales. *P. 2. T. 42. A. 10. 1723. Capitalis* verò feratur inter, & contra Personas Nobiles, præter recensitas. *ibidem.* 2dò, quòd in *Emenda* capitis convictus (sive convictio sequatur ex *insufficienti defensione*, sive per *nonvenientiam*) neque detineri, neque Capitis amissione puniri possit: sed in *homagio*, idque simul cum amissione Bonorum, convincatur. Prælati quidem, aut Baro in 400. Nobilis autem in 200. *florenis*, soli Actori cedentibus. Et ante omnia, hæc pœna homagialis desumi, Actorique assignari debet: reliqua verò Bona, *immobilia* quidem communi æstimatione *redemptibiliter*; *mobilia irredemptibiliter*, *Res* præcisè con-

cernen-

cernentia, in duabus Judici, in tertia verò Partibus Actori cedunt. Fœminæ verò, in *Emenda Capitis* convictæ, præter Bona immobilia, & mobilia, amittunt etiam Dotalia, & Quartalia. *P. 2. T. 43.* vide de *Sententia Capitali N. 4.* Indebitè accusans quempiam de homicidio, & in proba deficiens, in *Emenda Capitis* convincitur. Ubi per Judicem, ex Bonis Convicti, *Accusato* satisfaciendum: ita tamen, ut nullam eo casu Judex habeat portionem. *Matt. D. 3. 1471. A. 28.*

2. Poena *Emenda Lingua*, ob injustam, falsamque querimoniam, Regi, aut Judicibus Regni ordinariis porrectam (intellige sinistram instantiarum expositionem; non accusationem infamatoriam: quia in hoc casu, sensu. *A. 7. 1715.* poena *Talionis* desumi posset) item ob turpia, inhonestaque verba, contra quempiam Bonæ famæ, & honestæ conditionis prolata; per Judices imponi solet. facit autem *florenos 100.* in duabus Judici, in tertia verò partibus, *leso* persolvendos. *P. 2. T. 72. Math. D. 6. A. 7. 1655. A. 50.* causa tamen, ob injustam hujusmodi dehonestationem, non amittitur; sed solum usque ad poenæ depositionem, aut executionem suspenditur. *Ibidem.* Inter Oppi-

danos tamen non privilegiatos, uti & *Rusticos*, 20. solum *florenis* compensatur. *Kitt. C. 9. Q. 20.* imò & *Nobilis*, stante sede judiciaria (non item solutâ) potest cum minori onere 25. *florenorum* deponere. *A. 89. 1635. A. 94. 1649. A. 108. 1655.* quòd si tantum æris apud se non habeat, potest in anulo aureo, vel argenteo, 25. *florenis* pòst redimendo, deponere. *Prax. Ex citt. Art.* patet, non solum verbò, sed etiam scriptò de-honestatoriò hanc pœnam incurri: quæ sensu *A. 94.* hic *cit.* extenditur etiam ad de-honestationes, extra sedem judicariam commissas, prævia citatione, & processu acquirendas. Et quidem respectu *singularum de-honestationum*, *diversis temporibus* commissarum, & in *Actione exprimendarum. A. 57. 1723.* vel si eodem quidem tempore, sed diversa probra continentium; ut si in eodem scripto, alterum diceres *Furem; adulterum &c.* *Prax.* Et à fortiori; si idem crimen, aut eandem infamiam, diversis scriptis, alteri quis objectet.

3. Pro de-honestationibus *supremorum*, & *Vico-Comitum*, aliorumque *Comitatensium*, in actuali officii exercitio procedentium, etiam stante sede; 100. *floreni* sine expensis; extra eandem verò, quorumcunque, exiguntur. *A. 25.*

1723. vide de *Birsagiis*. Processus hujus causæ, inter Nobiles; in *Sedria* Comitatus, ubi injurians residet. *A.* 16. 1647. inter Cives; coram Magistratu Civili: contra subditos; in sede Dominali: contra Clericos; in Foro Ecclesiastico agitari solet. *Colom. L.* 1. C. 6. nec poenitentia facti excusat injuriantem. Si autem dicat, se non animo injuriandi, dictum contumeliosum protulisse; id probare debet: pro quo sufficiunt circumstantiæ, conjecturæ, aut juramentum. vide *Civilistas de injuriis*.

TITULUS XXXVI.

De Evictione, & Evocationibus.

Num. 1. **E**Victio, seu *expeditoria cautio*; vel *cautio de Evictione*, est promissio, alterum in possessione Bonorum, contra *legitimos*, seu processu juris & agentes, *impetitores* (non item contra *vicio-
sarios occupatores*) defendendi, & manutene-
andi. Unde si *Pars Fatens* legitimè requi-
sitâ, alteram *Partem*, juxta *praassumptam*
cautionem, in Bonis à se venditis. aut Cam-
biatis

biatis conservare non possit; tunc eadem Bona cambiata, si *exstent*, in specie; secus Bonis, venditis, aut cambiatis æqualia statuere eidem debet. *P. 1. T. 74.* id quod intelligendum est, si *Evictio* Passionalibus generaliter, & communi modo inserta sit: nam si quæ adjectæ conditiones, eadem utrinque Partium servandæ. *ibidem.* Evincendus, ante litis decisionem, Evictorem evocare tenetur, ut se in judicio defendat. secus enim, postquam nempe Bona juridicè amiserit, Evictor eum defendere non tenetur. *P. 1. T. 75.* si tamen in causam Attractus, ob inevitabilia impedimenta Evictorem suum habere non potuit, ac propterea succubuit, extraque Dominium Bonorum suorum constitutus est; beneficiò *novi judicii*, contra Partem triumphantem extracti, ad Evictorem suum regredi potest. *A. 35. 1659.*

2. Per *citationem* autem, & non per aliquod *mandatum*, debet venditor, aut oppignorator ad evincendum compelli: secus enim posset impunè resilire. Si verò *Citatus* evincere nolit; in onere assumptæ evictionis convincetur. *Kitt. Dub. 35.* Unde in causam Attractus, & in judicio constitutus, se ad Evictorem revocare potest, terminum, pro eo evocando, petendo, & in eodem *E-*

vicatio

victionales producendo. *idem Dub.* 38. Hoc tamen observandum, quòd Eviçtio semper ad *Extraneos*, non verò ad ipsos *Donatores*, vel *Venditores* referatur. Unde isti titulò Eviçtionis, quasi verò Emptorem non fiderent sibi in Bonis conservare; non possunt Bona sua juridicè repetere. Cæterùm licèt Donatores, & venditores juxta *T. 77. P. 1.* agere contra possessorēs Bonorum venditorum, aut donatorum *generaliter* non possint; possunt tamen ex *certa aliqua causa*; ut si inconsultè se fecisse adverterent, debito statim tempore, dictas vendiciones retractare. *Kitt. Dub.* 40. An autem Eviçtoris successor, ultra vires successionis suæ, evincere teneatur; *proxim consule. consultum est, cautelas omnes, de quibus nihil statutum, Fassionibus inferre.* si enim Eviçtio est concepta *generalibus* solum terminis; & aliqua particula ex Bonis venditis, jure mediante, avulsa est, tunc Eviçtor non tenetur ad damnum compensandum. *P. 1. T. 76.*

3. Quamvis *Citatio, Certificatio, Evocatio*, jure nostro passim confundantur; distinguunt tamen *Kitenses* Evocationem à Citatione: quòd hæc latius pateat; eùm æquè ad Causas Comitatum, atque Curiarum, aliorumque Tribunalium se extendat: Evocatio verò

Causas Curiae, seu Tabulares respiciat. P. 3. T. 26. & 27. vide cit. Kitt. C. 2. Q. 1. & seqq. qui varias ibidem Citationis species, fusè recenset: quarum transcriptionem, quantum ad eruditionem; hic prætermittimus: quantum verò ad usum faciunt, infra referemus. Quodd autem nemo, nisi legitime citatus, cuiquam respondere, & iudicio stare debeat; statuitur pluribus locis, ut Andr. D. 2. A. 2. Ulad. D. 1. A. 11. & 12. P. 1. T. 9. A. 31. 1613. A. 5. 1723.

4. Evocatio nihil est aliud, quàm ad actionem, vel querimoniam, iudici competenti per quempiam, & adversus quempiam, porrectam, in præsentiam ejusdem Iudicis legitima vocatio. P. 2. T. 18. Evocationes aliæ sunt simplices, aliæ Peremptoriales, sive Insinuationales, aliæ Admonitoria, aliæ Introductoriales, & Reambulatoria; à Causa Introductionis in Bona, & Reambulationis metalis, sic dictæ. ibidem. vide Kitt. Dub. 56.

Evocatio simplex illa dicitur, quæ absque ulterioris termini denegatione concipitur. Insinuationalis, sive Peremptorialis fit in illis causis, quæ brevi Terminò, seu processu terminantur. Kitt. C. 2. Q. 3. ubi omnis ulterior Evocatio aut Terminus Evocato denegatur. Uti fiebat in Causis, quæ *nuius Termini* vocabantur, & in primis octavis decidi sole-

ci solebant. Tales sunt, quæ super factis potentiariis, damnorum illationibus, aliisque nocumentis, & injuriis motæ sunt. *Mat. D. 6. A. 6. Ulad. D. 1. A. 54.* item Causæ novorum judiciorum *Ulad. D. 1. A. 52. P. 1. T. 77.* obligaminum. *Ulad. D. 1. A. 38.* Debitorum, Quartaliorum, Docum, Parapher. Divisionum inter Fratres indivisos; nec non Evocationum ratione *Eviſtionis*, vel Occultationis litteralium instrumentorum: ita, ut qualiscunque Evocatio præmissa fuerit, Causæ prædictæ in unico termino deciderentur; reliquæ verò in quatuor Octavalibus. *P. 2. T. 18.* præterea Causæ *Depositionum* contra Depositores. *A. 16. 1622.* & jurium impignoratoriorum acquirendorum. *P. & TT. cit.* Addit his *Kitt.* Evocationem *Utralem*; quod Evocatus, utram vellet, amplecti posset.

5. Dividitur prætereà Citatio in *Realem* (quæ & *Personalis* interdum vocatur) *Verbalem*, & *Scriptam*. Scripta est, quæ fit per litteras in forma *Missilium*; à *Tabula* quidem *Regia*, & *Districſtunalibus*, sub sigillo Regiæ Majestatis. *A. 30. 1723.* Ab inferioribus verò Judicibus, Putà Comitatus &c. sub propriis sigillis usualibus: debentque solita subscriptione roborari. Quod si igitur vel *ſigillum*, vel *ſubſcriptio* in Certificatoriis deſit, A-

fit, Actorque exceptionem superinde opponat; causa condescendit. *Verbalis* Citatio est quæ per juratum Tabulæ Regiæ *Notarium*, seu *Scribam*; vel per Ministrum Judicis (ut in liberis Civitatibus fit) perfici solet. *Realis* demum est, dum quis in loco delicti, vel per continuam prosecutionem, in *flagranti* apprehenditur, Judicique sistitur: quod fit maximè in criminalibus. *Ulad. D. 1. A. 91.* nihilominus etiam in his, Captus citari solet ex vinculis. *A. 38. 1655.* nec est usus ferè *Realis* Citationis; nisi in casu *Perduellionis*, sensu *A. 7. 1715.* ac manifesti *Debitoris*, & de fuga suspecti, nec habentis *Bona*, unde *Creditori* satisfiat. *Ulad. D. 1. A. 92.* vide de *Casibus*, in quibus *Nobiles* captivari possint. si quis puerum illegitimæ ætatis, aut *Nobilem* præmortuum evocari (nisi ignorantia excuset) vel statui fecerit: in homagio 200. flor. faciente, ad eorum tamen instantiam, ac protestationem, convincatur. *P. 2. T. 23.*

6. *Evocationes* autem ratione *Bonorum* de juribus possessionariis hæreditariis, vel impignoratitiis Evocandi, fieri debent; non autem personaliter, aut de *Domo* solitæ *Residentiae*; nisi in defectu priorum. *P. 1. T. 19.* secus *Actor*, ad instantiam *Evocati*, in homagio

magis ipsius, sensu *T. 24. P. 2.* convincitur. verum *hodie* id parum curatur. In actibus vero potentiariis, etiam ex *officialatibus*, in quibus hujusmodi actus patrati sunt, evocari possunt. *P. 2. T. 19.* omnis autem homo Regius, vel Palatinalis, Evocationem, vel quameunque executionem faciens, in eodem Comitatu hæreditatem nobilitatem debet habere: secus, si de Curia Regia, Scriba vel Notarius ejusdem, ad id fuerit per Judices ordinarios deputatus. *ibidem.*

7. Si quis Nobilium, durantibus *Dietis*, *Conventionibus Generalibus*, *Octavis*, vel *Brevibus* judiciis, aliquem in tali loco morte, vulneribus, verberibus, aut etiam *verbali dehonestatione* affecerit; mox per solum Scribam seu Notarium Curie Regie, per aliquem Judicem ordinariorum, ad id destinatum, ad instantiam læsæ Partis, personaliter citari potest. Idem fieri potest in causa jurium pignoratitiorum; cum pignoratitius coram Judice aliquo ordinario per Pignorantem, vel ejus Procuratorem reperitur: tunc enim ad tollendam suam pecuniam, & remittenda Bona, statim per eundem Judicem admoneri potest. Qui si pecuniam non levaverit; Citatus ad tertium, vel etiam ad præsentem diem, respondere debet: ita tamen, si Actus

quoque copiam Litterarum impignoratitiarum, in continenti producere potest. *P. 2. T. 20.* idem tenendum etiam in negotio juris hæreditarii, quoad prohibitionem personalem: dummodò *Prohibens*, & *Prohibitus*, coram Judicibus ordinariis, personaliter adsint: id quod fieri solet ratione potissimum indebitæ, & potentiariæ detentionis Bonorum alienorum. Ubi si *Prohibitus* talia Bona, prædicta die tertia, ad se pertinere probaverit; tunc *Prohibens*, in æstimatione communi Bonorum eorundem, convincetur. *ibidem* extra quos casus, omnis Evocatio, nec non Bonorum *Statutiones*, *Reambulationes*, *Admonitiones*, aliæque judiciariæ executiones, per Regium, vel Palatinalem aut alicujus loci credibilis hominem fieri debent. *P. 2. T. 19. & 21.* At *hodie* non per hos; sed per juratos Tabulæ Regiæ vel Judium, & Jurassorem fit Evocatio: dempsis Contradictoribus, qui tempore statutionis Bonorum, semet insinuârunt; sensu *A. 30. 1723.* vicus Præsidi Tabulæ, D. Personali facultas attributa est, certicatorias per juratum tabulæ Regiæ, exhibendi. Idem est quoad Tabulas *Discretuales*.

8. Fœminæ, viventibus Maritis, ratione quorumcunque actuum potentiariarum non

evocantur; nisi violentia, in Bonis ipsas concernentibus, patrata fuissent, aut Tutricum officio erga liberos suos perfungerentur. 1500. *A.* 14. *ibidem.* *A.* 13. statuitur, ut ratione *quinque Casuum*, Evocationes semper ad 32. diem fiant, & talis Citatus, etiam per Procuratorem comparere possit; quem tamen evocare nunquam valebit. Nota Infidelitatis condemnandus, personaliter, & non per Procuratorem, evocandus est. *P.* 2. *T.* 75. dicitur autem hic Evocatio *personalis*; quod Evocatus per se, & non per Procuratorem, comparere debeat. Evocationes verò ad Diectam, tanquam insolite, nullius sunt vigoris. 1618. *A.* 68. Evocationum, & superinde Relationum Copiæ, sine ullis litteris præceptoriiis, ex Capitulis, & Conventibus extradari Partibus debent. 1550. *A.* 58.

9. In omni porrò Evocatione, præsertim ratione actuum potentiariorum; *tria* expressè sunt *notanda*. 1^{mò}. *Persona*, per quam, & contra quam Causa proponitur. 2^{dò}. *tempus* damni & injuriæ illatæ. 3^{tiò}. *Locus*, & Comitatus, ubi damna hujusmodi, vel injuriæ erant patrata. *Civilista* Actionis, seu libelli actionalis requisita, sequenti Disticho exprimunt: *Quis? quid? coram quo? quo jure pe-*

se petatur? & à quo? rectè compositus, quisque libellus habet. Id quod etiam apud Nos sensu *Articuli* 30. 1723. hodie observatur. Quorum ratio est, ut Citatus sciat à quo, & quare conveniatur: item ut cognoscere possit, an Citatio facta sit, ad instantiam sui Adversarii? citra quam Judex in causis, privatorum utilitatem spectantibus, procedere nequit: uti nec pœnam *Emenda* lingvæ, aliorumque *Blasphorum* desumere; nisi *Læsus* protestetur, excipiat, aut debitam satisfactionem petat. *arg. T. 23. P. 2. hic N. 5. cit. in fin.* secus est, quando causa respicit utilitatē publicā, aut Judex ex officio procedit; uti in Criminalibus, viā inquisitionis ex officio terminandis; ad mentem *A. 66. 1618. & 38. 1655.*

10. Actor, aliquem citaturus, debet primò secum reputare, ad quemnam Judicem Causa, quam movere vult, pertineat (qua de re vide de Foro competente) quò cognitò, vadat ad eundem Judicem, Partemque adversam citari petat. 2dò. observandæ sunt, ex Parte Citati, Certificatoriæ; an non aliquò vitio laborent. Utrùm Evocatio facta sit pro die Legali; quales non sunt *dies Festi* vel *Dominici*: An per Judicem competentem; qualis non est, si Citatus ipse Jurisdictioni Citantis non sublit: utrùm, in loco, debito; qualis

qualis non est Ecclesia; ut habet *Kitt. C. 2. Q. 12.* an libellus Actionalis non contineat aliquod factum, quod fieri eò modò, locò, aut tempore non poterat: vel saltem fieri non præsumitur; sensu *P. 2. T. 82.* an non citatio per *alienos*; idest: nec per subditos, nec per Familiares *Citati*, facta sit &c. in his enim casibus excipere in judicio potest, & causam condescendi facere. vide de *Admonitionibus*.

TITULUS XXXVII.

De Excessibus Ecclesiasticorum, eorumque Officialium.

Num. 1. **S**I Capitulum vel Conventus actus potentiarios de Bonis Ecclesiæ, vel Conventus collectivè perpetrent; tunc tale Capitulum vel Conventus, etiam colectivo nomine ad forum competens citatur, & instar singularis Personæ sententiatur: exceptis *Tituli 44. P. 2.* casibus, *homicidii* nempe *voluntarii*, & deliberati, *Criminis læsæ Majestatis*, & *Nota Infidelitatis*; in his enim seorsim quilibet puniatur. *P. 2. T. 46.* Confer hanc de *homicidio*
Exce

Exceptionem, cum *Titulo XIX. Syntag. & Quæstionem*, ibidem *N. 4.* positam, non solum *Authoritate*, sed etiam *lege* nixus, facile resolves. Verum si certæ solum Personæ privato nomine, actus aliquos potentiaris, de Bonis Ecclesiæ, patraverint; solum ipsæ Personæ ex loco delicti Commissi in iudicium vocantur: præsertim si Patrimonia privata non habuerint. *ibidem.* singulari autem Persona Capitulari, in Emenda Capitis convictâ, aut refusione damnorum aggravatâ, & nec res mobiles, nec immobiles habente; tunc ex proventibus Beneficii Ecclesiastici, satisfactio erit impendenda. *P. 2. T. 47. A. 26. 1655.*

2. *Officiales spiritualium*, sive sæculares, sive spirituales sint, occasione actuum potentiariorum in officialatibus ipsis commissorum, ex eisdem officialatibus evocantur; & si convicti fuerint, de prædictis Officialatibus satisfactio administrabitur. *P. 2. T. 48. Ulad. D. 1. A. 24.* idque, sive violentus, & potentiaris actus ille, de commissione Domini, per officialem committatur, sive non *Praxis.* si tamen Domini se innocentes juremento probent, Damnum Bonis suis illatum, possunt à suis officialibus recuperare. Qui si ad alios Dominos transirent profugi, sub pœ-

sub pœna dupli homagii restitui debent. *Mat. D. 6. A. 34.* innuente. In recompensatione tamen damnorum de Bonis Domini, sensu *D. 3. Ulad. A. 46.* Domini etiam citari debent: cùm nemo non citatus, in Bonis suis damnificari possit. Et sic intellige *A. 33. 1659.* Atque hæc accipienda sunt de officialibus tam Prælatorum, quam Nobilium quorumvis. *Praxis.* si officiales, aut servitores, expletò servitiò abire velint, ante mensem Domino id significare debent: intra quod tempus, rationes eorum, coram Judice Nobilium, & unò, vel duobus Nobilibus, etiam per servitores denominandis, recipiendæ sunt. Demùm nemo Prælatorum ob delicta Prædecessoris sui, jure aggravari potest: nisi Prædecessor adhuc vivens, evocatus, & simul in Emenda Capitis convictus fuisset; tunc enim homagium delinquentis, damnâque solvere tenetur. Bona pariter, resque mobiles à Prædecessore iniquè occupatas restituere jure mediante obligatur. *P. 2. T. 51.* Per Prælatos autem, intellige hic Præpositos tam sæculares, quam regulares omnes. *P. 2. T. 49.*

TITU-

TITULUS XXXVIII.

De Excusatione Rationabili.

IN litteris judicialibus , quas *Birsagiales* vocant, clausula hæc (*si se rationabiliter non poterit excusare*) semper apponi solet; uti & in sententialibus, Adversario assignari solitis. æquum enim est , ut quis ex causa rationabili ad iudicium non comparens, Bonis illicò, aut Capitaliter non puniatur *P. 2. T. 59.* Unde etiam *A. 32. 1723.* statuitur; ut sententiæ in *Tabula Districtuali*, in non *Comparescentes* latæ, ante 15. diem executioni non mandentur. Rationabiles autem causæ non comparendi, pro *Parte* in Causam attractæ, sunt sequentes: 1^{mò} si *Reus Conventus*, vel ejus Procurator gravi ægritudine detentus est. 2^{dò}. vehemens aquarum inundatio, aut insolens tempestas: nec enim quævis sufficit. 3^{tiò}. Repentina Equi infirmitas: ubi alium præ inopia emere non potest. 4to. si locus iudicii, aut iter periculis sit obseptum; vel si in manus latronum, aut Adversariorum suorum incidit: & his, vel similibus casibus, quò minus compareret in tempore, impeditus; *rationabilem*

item censetur habere *excusationem*. P. 2. T. 59.
 A. 32. 1723. modò excusatio rationabili fun-
 damento nitatur. Vocati ad Congregatio-
 nem, si non veneriat; per Comitem, aut
 Vice-Comitem in 12. florenis mulctantur: ni-
 si ægitudine, senio, viduitate, orphanitate,
 Paupertate, vel arduis negotiis excusentur.
Sigism. D. 6. A. 7.

TITULUS XXXIX.

De Fassionibus Universim.

Num. 1. **P**ersona Nobilis, verò, ac legi-
 timo successore carens, seu *Ul-
 timus heres*, non potest jure
 perennali, sine consensu Regio de Bonis suis
 quidquam disponere: imò nec illa oppigne-
 rare ultra communem æstimationem. P. 1.
 T. 10. Verùm contra *communem æstimationem*,
 in oppignorationibus jam inusitatam, obser-
 vantur hodie *Articuli* 53. 1625. 90. 1635.
 125. 1646. & 52. 1655. ubi conditiones lit-
 teris pignoratitiis insertæ, summâ integraliter
 depositæ, observari præcipiuntur. Unde im-
 mutata etiam est dispositio *Titulorum* 63. 65.
 P. 1. in ordine ad Bona, pignoris titulò obli-
 gata: utpotè quæ sensu A. 125. 1647. neque

Consensu Regio, aut statutione indigent, neque ad communem estimationem, aut 50. florenos restringuntur. Et hæc limitatio juris antiqui, per Citatum A. 125. facta, non solum venit intelligenda de Bonis, extra collationem Regiam quomodolibet acquisitis (de quibus liberam unusquisque habet disponendi facultatem) sed etiam quoad avitica, vel quæ cuipiam à Rege, ob fidelia servitia obvenerunt: uti habetur A. cit. ab alienatione tamen eorundem perennali juxta leges antiquas adhuc regulandâ.

2 Fatentes in loco passionis adesse debent *personaliter*: nam ad relationem aliorum Capitulum vel Conventus credere, aut litteras superinde conficere non debet: & licet conficeret, eædem nullius erunt vigoris. *P. 2. T. 16.* Quodd si verò Capitula vel Conventus, aut Judices ordinarii, larvatas quorundam passionem *scienter authenticarent*, vel aliter falsas litteras conficerent; tunc veluti *Falsarii & Perjuri* punirentur. Et Capitula quidem vel Conventus; in sigillis: Judices verò ordinarii seculares; in sententia capitali, nec non perpetua Bonorum, ac sigillorum, honorisque amissione condènantur. Insuper frontibus, & faciebus ejusmodi Capitularium, hujus iniquitatis complicum, stigma sigilli igniti inurendum esset. *ibidem.* Quæ tamen poena, relatè ad personas spiri-

ſpirituales, per poteſtatem Eccleſiaſticam, vel præmiſſa d' gradatione, executioni mandanda eſſet; vigore *D. A. Ula. A. 43. & 44.* vide de *Cognitione falſarum litterarum.*

3. Faſſio nulla, vel Inſcriptio *illegitima*, vel invitè facta, aut fienda vires habeat; ubi invitè factam eſſe conſtiterit. 1471. *A. 26.* Faſſiones autem ſub Diſturbiiis ab anno 1604. factæ, vigorolæ ſint. 1608. *A. 18.* Quod conſenſum Regium attinet, ultimus deficiens, de Aviticis, aut de Bonis ſeu titulo perennali, ſeu inſcriptitiô, *purè* propter fidelia ſervitia per Collationem Regiam Acquiſiſis, ſine illo faſſionem *perennem*; imò nec *pignoratitiâ*, ultra communem æſtimationem, celebrare poteſt *P. 1. T. 65.* confer hæc cum dictis *N. 1.* ſi tamen plures ſuperſint, inter quos propter Conſangvinitatem datur reciproca Bonorum ſucceſſio; inter eoſdem celebrata faſſio, non indiget Conſenſu Regio. *ibidem.* Uti nec ſtatutione *P. 1. T. 63.* Faſſiones verò perennales, inter quoscuſque *alienos*, ſeu mutuo ſibi non ſuccedentes, intra anni revolutionem ſtatutione firmari debent. vide de *Conſenſu Regio, & Articulum 26. 1715.* ac verbo: de *Bonis Aviticis.*

4. Tam Maritus Uxori, quàm etiam Uxor Viro, de cunctis Bonis, ac juribus poſſeſſionariis,

riis, præcipuè per ſe acquiſitis, vel aliter ob-
tentis (de quibus videlicet etiam Externis
fateri poſſent) liberam diſponendi, ac ſaten-
di etiam perennaliter (modò id fiat ſine præ-
judicio liberorum, aut Fratrum, ac ſine co-
actione) habet facultatem. *P. 1. T. 110.* imò
jure impignoratio, faſſio inter Conjuges,
ſimpliciter, id eſt: niſi ex cauſa evidenti, pu-
tà; ſi pecuniis Uxoris, aut aliis rebus, à Pa-
rente, vel priori Marito, ſecum allatis, Bona
vel emerentur, vel reſtaurarentur *manifeſtè*;
nullius eſt firmitatis. *ibidem.* Puellæ in Ca-
pillis conſtitutæ, Faſſiones ſibi ipſis, ſucceſſo-
ribus, & Fratribus præjudicantes facere; nec
Tutoratum minorum Fratrum gerere permit-
tuntur. *P. 1. T. 91.* Orphani verò, infra 24. an-
nos, Faſſiones ſuas, perennaliter de juribus
poſſeſſionariis factas, ante completos 24. æta-
tis annos, revocare poſſunt. *P. 1. T. 128.* vide
de *Ætate Puerorum*: item de *Admonitionibus*.

TITULUS XL.

De Foro Competente.

Num. 1. QUoniam Judici, extra Territo-
rium ſuum, jus dicenti, impu-
nè non paretur: nam *Authen-*
ritas

ritas cujuslibet Judicis, solummodò ad loca jurisdictioni sue subiecta se extendit. P. 2. T. 65. S. Ladis. l. 3. C. 16. idcirco pauca hìc de Foro Competente annotare, non erit supervacaneum. Causa ex parte terminorum, quibus levare solet, est multiplex. *Octavalis* generalium judiciorum: *Octavalis* Brevium judiciorum: *Diatialis*: *Extra-ordinaria*: *Peremptoria*, sive *summaria*: *Compromissoria*: *serialis*, & *Extraserialis*: *Unius Terminis* &c. de quibus vide Kitt. C. 1. Q. 3. & Q. 8. sed hæc juri antiquo magis congrua. Jam enim stabilita, vigore A. 25. 1723. continua per Hungariam (stabilienda fors propediem etiam in Dacia) *Tabula Regia* sessione; & serie *Causarum* per A. 43. 1729. aliòsque complures, aliter ordinatà; non est operæ pretium, iis ultra insistere.

2. Causa porrò, ex Parte *Fori*, seu *Judicium* est quadruplex: 1mò. *Palatinalis*; ut omnes causæ *Fiscales*, & *Extraordinariæ*. A. 18. 1574. item *Transmissiones* ex Regno *Dalmatiæ*. Math. D. 4. A. 12. de Off. *Palat.* 2dò. *Locumtenentialis*; ut omnes Causæ *Brevium* judiciorum, apud Kitt. hìc notatorum: item *quinque Casuum*; *Interceptiones*, & *occupationes* *Castro-*rum; *Transmissiones* *omnium* *Regni Comitatum*. A. 2. 1555. item *defe-*

Etus seminis *A. 21. 1566. & juxta A. 28. 1552.* etiam Viduarum. 3to. *Curialis*, seu Judicis Curie; uti ordinariè jam omnes causæ Defectûs seminis, ac transmissionum ex Sclavonia. *Ulad. D. 4. A. 6.* Causa item *Facti* honoris. Et hæ dicuntur causæ *speciales*. 4to. *Proto-Notarialis*, & *Comitatensis*, aliorumque Judicum inferiorum: quæ & *communes* nuncupantur. De quibus hic infra; & alibi suis locis.

3. Clericus à sæculari in Foro Ecclesiastico: sæcularis verò à Clerico in Foro sæculari convincantur. *Colom. Lib. 1. C. 6.* Injuriam aut Damno affecti, à Judice ejusdem loci; aut si injuriantes Rustici fuerint, ab ipsorum Dominis judicium postulent, & *gradatim* à minoribus Judicibus, ad Majores appellet. Causas autem propria Authoritate per se ipsos vindicare non possunt, nec satisfactionem sibi impendere: nam aliàs in facto potentia convincentur. *Cum neminem liceat, nulla postulante justitia, propria Authoritate dijudicare. Sigis. D. 2. 1405. A. 8.* Judicium verò contra Colonos, ratione cujusunque facti, à Dominis ipsorum Terrestribus petatur: qui si denegaverint, citentur iidem Domini in sedriam Comitatus, teneanturque Comes, Vice-Comes, & Judium simplicem justiciam administrare,

sub

sub amissione officiorum. *Sigif. D. 3. A. 10.* Illi verò, qui nimia, & injusta Telonia exigent, à Comite, vel Vice-Comite illius Comitatus, requisiti, teneantur Privilegia sua de talibus Teloniis producere, neque plus, quàm in eis habeatur specificatum, exigere. secus facientes, uti & illi, qui pontes, & vias, quarum gratiâ Telonium ipsis concessum est, non reparant, citentur, & convincantur primò in 100. deinde verò 200. *florenis*, tertio autem in amissione villæ, redemptibiliter tamen communi æstimatione. Et hæc Birsagia Vice-Comiti, & Judicibus Nobilium cedant; jura verò possessionaria Fisco Regio. *A. 11. & 12. 1566. & D. 6. 1435. A. 23.*

4, Nullus omninò hominum, per simplicem querelam, nisi per viam appellationis, à suo Diocesano, Causam suam, in Præsentiam aliorum deducere possit: secus ab Actione, & Acquisitione decidat, ac insuper in *florenis* 40. Auri, per Comitem, vel Vice-Comitem, aut Judicium irremissibiliter convincatur. *Ulad. D. 2. 1495. A. 10.* Comites verò perpetui solius Regis judiciò conservantur. 1486. *A. 21.* Extra Regnum autem nemo juri stare tenetur; etiamsi Judices Regni ordinarii cum sua Majestate fuerint. 1536. *A. 41.*

5. Litteris suæ Majestatis, aut Judicum or-

dinariorum, vel per Notarium requisitus, tamen attestari nolens de facto aliquo; res suas 64. *florenorum* amittat: his verò carens capitur, & luat in corpore. Quam pœnam Vice-Comes potest ad Mandatum, irremissibiliter exequi. 1563. A. 81. Temerarii Turbatores proventuum Regionum, in præsentiam Palatini evocentur, ab eoque; comperta rei veritate, Capitis pœnâ puniantur. 1609. A. 16. Hæc jure potissimum veteri, de Foro Competente in Comuni: nunc aliquid etiam jure novo, ac in specie dicendum venit.

6. Quamvis Causæ *Articulares*, & *Fori Extraordinarii*, Comitibus Palatini: defectum item seminis, jûsque Regium tangentes, sensu T. 30. P. 1. *Curia Regia* judicatuî hæctenus subjectæ fuissent; deinceps tamen quævis Causæ *Tabulares*, ac Fiscum etiam Regium seu activè, seu passivè tangentes, uti & Neo-Acquisticorum, in *Tabula Regia* (salva ad *septemviralem* appellatione) terminentur. Ita tamen, ut Causantibus, remotius habitantibus, quatuor ad minus *Quindenarum* terminus, isque pro certa die assignetur. A. 26. & 19. 1723. Ex his patet, *productionem* Privilegiorum, seu litterarum Acquisitionalium, juriûmque possessionariorum, quantum ad *proprietatem*, aliàsque Causas *speciales*, olim sensu T. 52. P. 2. 49.

A. 9. 1486. A. 54. 1492. A. 28. 1715. ad Forum Palatinale, aut Curiale peculiariter pertinentes; hodie ad Tabulam Regiam revocari. Hoc tamen statutô: ne hac in Causis alterius Fori prima Instantia Judicem agat. A. 44. 1729.

7. *Ad Forum Proto-Notariæ in Partibus pertinent Causæ statutionis; ubi Donatarius puram statutionem in Bonis impetratis habens, ob renitentiam possessorum, Bona adire non posset: liquidorum debitorum; ubi in obligatoriis nullus Judex specificatur, & summa purè Capitalis 1000. florenos excederet; de minori enim summa Comitatus judicabit. Causæ item Divisionis, & successionis Bonorum mobilium, & immobilium, in diversis Comitatus existentium, ac Rectificationis earundem: contractualium; ubi non de valore Contractûs, sed secundùm contractû, id est: ad ejus impletionem proceditur, & in quibus nullus Judex specificatur: insuper causa, in quibus judiciaria remedia ex contractu, vel de lege præscissa essent: Reexecutionis Bonorum, in diversis Comitatus existentium: Turbatorum, & non Admittentium judiciazias Proto-notariorum executiones: Rationum reddendarum à Tutoribus, & Curatoribus Bonorum in diversis Comitatus situatorum: Acquisitionis rerum mobili-*

L 5

um.

um, *Legatorum, Dotum, Paraphernorum, Depositorum*; licet quidem sine pœnis, tamen cum refusione expensarum. Item ubi *Contradictor* suo, & *Hæredum* nominibus, reali actioni locum faciens, sine *Hæredibus* decedit: denique ultra *Prænotatas Causas*, aliæ etiam in *Generali Regni Decreto* contentæ, *Forum Protonotariale* quomodocunque concernentes, si sententiæ convictionales summam 12000. *florenorum* non excedant; non obstante *Appellatione*, debitæ executioni, per *Protonotarios in Partibus*, mandari possunt, si autem summam illam excedant, tunc *Appellatio* intra *Dominium* erit admittenda. *A. 28. 1715.*

8. Quia verò quatuor *Tabula Districtuales*, loco judicatus *Protonotarialis*, constitutæ essent; deinceps universæ Causæ, quæ hætenus per *Protonotarios* judicantur sunt; ad *Forum Tabularum Districtualium* erunt referendæ. Ita statuicur *A. 34. 1723.* quas causas ne hic repetamus, vide suprà numero immediatè præcedente recensitas. eâ tamen hæc modalitate intelligi velim; ut in quo *Districtu* caput *Bonorum litigiosorum* erit, ibi *Causa Forum* fortietur: & in diversis *Comitatibus* sita, *Tabula Districtualis*: in eodem verò *Comitatu* adjacentia, judicet *Comitatus*. *A. 31. 1723.*

9. Quamvis olim *Judices Pedanei* (quales sunt

sunt Comitatenſes, aliiſque præter ordinarios)
 ultra 100. florenos non adjudicarent; *argum.*
 T. 7. P. 3. eorūque activitas pro diverſis
 temporibus & Cauſis, diverſimodè limitare-
 tur; *hæc* tamen Authoritas eorundem lon-
 giùs extenſa eſt. Jam enim ad Forum Comi-
 tatenſe ſpectant *imò*. quidem vigore *Artic.* 28.
 1715. Cauſæ Criminales, cujuſcunque ge-
 neris, ex quolibet delicto; ut habet praxis
 (exceptis tamen læſæ Majæſtatis, Notæ In-
 fidelitatis, & quinque Caſuum) item Cauſæ
 violentiarum, Diviſionis & ſucceſſionis Bo-
 norum, in eodem Comitatu exiſtentium: Ac-
 quiſitiones item Damnorum, vituperiorum,
 dehoneſtationum, Repetitionis Litterarum,
 fugitivorum Colonorum, & ſervorum; item
 Impenſionum penes Colonos, & ſervos, Re-
 ambulationis Metarum, Jurium pignoratitio-
 rum, & Decimarum. *ibidem*. Et quamvis
 eodem *A.* ſtatuatur, ut in Cauſis Bonorum
 impignoratitiorum, & Acquiſitionis liquido-
 rum Debitorum, non poſſint Partes procedere
 in ſedibus Comitatum, ultra ſummam 12000.
 florenorum, purè in Capitali computatam; *A.*
 tamen 35. 1729. deinde concluſum eſt, ut
 Cauſæ pignorum, in eodem Comitatu adja-
 centium, etiam ad ſummam indefinitam in
 Comitatu adjudicari poſſint. Et ſic derogat-
 um

tum est T. 7. P. 3. & A. 7. 1504. ubi Activitas *sedrie* Comitatenfis ad 100. duntaxat *florenos*, idque sine pœnis exigendos, restringitur: Item A. 166. 1647. 41. 1649. & 33. 1681. Quibus, *primò* quidem ad 600. *secundò* ad 1200. *tertiò*. ad 6000. Judicatus Comitatenfis restrictus erat.

10. 2dò. ad Forum etiam Comitatenfe spectant Causæ Dotum, Paraphernorum, & universim rerum mobilium, etiam legatarum, quæ 600. *florenos* non excedunt. A. 126. 1647. In Causa liquidorum Debitorum, si summa Capitalis sit infra 1000. *florenos*, Judices Comitatum procedunt. A. 28. 1715. vide N. 13. infra. Quod si verò Dos, Paraphernum, vel quæcunque res mobilis, valorem 600. *florenorum* excedat; tunc erit fori Protonotarialis. Art. Cit. at hodie *Tabula Districtualis*. A. 34. 1723. item Causæ Bonorum, contra contradictionem occupatorum. *Math. Regis* D. 6. A. 22. & 27. 3tò. Ad Forum Comitatenfe pertinent Causæ Siccorum Teloniorum. A. 34. 1625. 4tò. Reparationis viarum, & Pontium. A. 30. 1599. 5tò. Contractuum; ubi Partes ita conveniunt. 6tò. variorum *Birsagi*orum, seu *Mulctarum*; de quibus vide de *Birsagiis*. 7mò. Causæ Tutelarum, & Curatellarum, usque ad summam indefinitam. A. 32. 1659.

1659. Ita tamen, si Bona sint in eodem Comitatu: secus enim spectabunt ad Forum Districtuale. *A.* 28. 1715. & 34. 1723.

11. 8va. Causæ contra Dimissores Malefactorum, aut Terrestres Dominos, Urbaria excedentes, erectæ. *A.* 35. 1729. 9va. Causæ Revindicationis Bonorum, per simplices Dotalistas à successione alienis traditorum: item contra officiales, & servitores, reddendis rationibus obnoxios: Denegationis Depositorum, Revindicationis Bonorum Communium abalienatorum, Redemptionis à non indigenis: Causæ contra S. Sedis sententias exequi Nolentes: Causæ viâ *A.* 69. 1715. contra Morosos in reparandis Communibus ædificiis Compossessores, suscitæ. *A.* 29. 1729. 10ma. Causæ Quartalitorum: Quartarum Decimalium, pro Parochis, aut aliis Ecclesiasticis excindi solitarum: successione Sylvarum, & quæ usu Comitatum, illic ventilari consuevissent.

12. Et quoniam sedes judiciaræ Comitatum continuò celebrari nequeunt; hinc exceptis Causis Criminalibus, nec non talibus, quæ Collectivè Comitatus negotia tangunt: item contra Dimissores Malefactorum, aut Terrestres Dominos, Urbaria excedentes erigendis; Cæteræ omnes Causæ etiam in *Partibus*

bus, per Vice-Comites, ac respectivè Judices Nobilium, decidi possunt: Appellatione ad sedem judicariam Comitatus, partim intra, partim extra Dominium, salva permanente. *A. 35. 1729. vide de Appel.*

13. Vice-Comes *in Partibus*, in Causis liquidorum Debitorum ad summam 12000. *florenorum*, purè in Capitali computatam; in Causis verò Pignorum, usque ad summam indefinitam: Judex Nobilium sive in liquidis debitis, sive Pignoribus, tantum ad summam 3000. *florenorum*, respectu pariter Capitalis computandorum, procedere valet. *Cit. A. 35. 1729.* Quò derogatum vides *A. 33. 1681.* ubi ad sex duntaxat millia Forum *Sedria* Comitatus extendebatur. In Causis infra 200. *florenos*, sive Liquidorum Debitorum, aut Pignorum, sive Divisionum, successionum, aliarumque id genus Causarum; soli Judices Nobilium, & non Vice-Comites procedunt. *A. 35. Cit.* Causæ tamen violentiarum, cum desumenda pœna Violentiæ, soli Vice-Comitum judicatu subiacent. *ibidem.* Quamvis autem sententia, in Tabula Districtuali, per *non Comparet*, pronunciata, 15. diebus juridicis ab executione suspendatur; *A. 32. 1723.* hoc tamen Beneficium non competit, in Foro Comitatenſi ſententiatis. *A. 35. 1729. confer hæc cum Tit. de Appel.*

14. Forum Ecclesiasticum olim concernebant Causæ mysteriorum, & Def. etus Sacramentorum: contra susp. etos de Fide, & heresi. item Dispositiones testamentariæ, earumque accessoria, uti & Matrimonia: Causæ Dotorum, Paraphernorum, Quartaliticorum; ubi non intentantur pro hereditate possessionaria adipiscenda: item Decimæ Reales, & Personales, earumque accessoria, Usuræ: Causæ item viduarum, & Miserabilium Personarum, ubi non agitur pro jure possessionario acquirendo: Causæ Fidei violatæ, & omnis Perjurii: item Causæ quarum finis tendit ad correctionem pro peccato: denique Causæ omnes, in quibus incidit quis in excommunicationem: sive ab *homine*, seu à *Canone* latam. *Math. Regis D. 1. A. 3. 1462.* conformiter ad *Decr. Sigis. 2. A. 14. Matth. 2. A. 17. Ulad. 1. A. 45. & 46. item 3. ejusdē Ulad. A. 60. 61. 62. 63.* vi posteriorum prohibentur Ecclesiastici in suo Foro judicare Causas profanas, ac juris possessionarii. *P. 2. T. 52.* secus in æstimatione talis juris possessionarii per Judices Regni ordinarios condemnandi. *A. 62. Cit.*

15. Ex his Causis nonnullæ jam ad Comitatum translatae sunt, sensu *A. 16. 1647.* ibi: omnium actuum potentiariarum majorum, & minorum: item violationis sedis, etiam ex Parte Clericorum: Dotorum, Paraphernorum, Quartaliticorum.

talitiorum, Decimarum, nec non Casuum P. 1. T. 9. declaratorum. Et alix his similes profanæ, juxta *citt. Ulad. D. 3. AA.* in Foro sæculari ventilentur. imò vigore *A. 31. 1638. ac 70. 1618.* (ubi etiam statuitur, ut tempore messis, Belli, vindemiæ, generalium Regni judiciorum, aliorumque juristitorum, præter Causas Matrimoniales, nullas agitent) universæ Causæ exceptis duntaxat *Matrimonialibus*, ad Mandata Declinatoria in forum sæculare transmitti debent. Mandatis tamen Declinatoriis non est obtemperandum, postquam in Causam attractus, post receptionem parium in judicio Ecclesiastico in disputationem se intromittendo, deliberationem recepit. *A. 13. 1630.*

16. Causæ nihilominus Matrimoniales, earumque accessoria: item mysteriorum Fidei: testamentariæ dispositiones cum suis accessoriis (quantum ad solemnitatem, & Autenticacionem testamentorum attinet *A. 15. 1647.*) aliæque Causæ spirituales, aut quæ lege positiva, & sacris Canonibus conformi, exceptæ non sunt; & in quarum usu, juxta *Sac. Canones* hactenus quoque erant: vel quarum principale est Fori Spiritualis (nam *accessorium debet sequi Forum sui principalis. P. 2. T. 52.*) etiam hodie ad judicia Ecclesiasticorum, juxta civitates leges, spectare dignoscuntur. Ad quorum

rum executionem, Judices Civiles, aut Comitatus requisi, concurrere tenentur. *A.* 25. 1552. Vide *Titulum* 9. *Prolog.* ubi improbatur statutum *sacr. Canonibus* contrarium; præterquam in *Causis profanis*, latum. Cæterum nullus extra Regnum, etiam Auctoritate litterarum Apostolicarum, neglecto suo Dæcesanò; in Curiam Romanam, vel Præsentiam Nuncii Apostolici, aut Archiepiscopi accedat, vel citetur; nisi per viam appellationis *A.* 93. 1498. *A.* 45. 1492. vide de his Plura, verbo: de *Immunitate Ecclesiastica.* De *Judicibus eorūque officis.* ac de *sede Dominali.* His inter se collatis, facile patebit; an & quæ causæ sint *Fori Mixti.*

FINIS. PARTIS PRIMÆ.

D. O. M. A.

Quod Bonum, Felix, Fau-
stum, Fortunatumque sit

Huic Almæ, ac Regio-Principalis
Societatis JESU

ACADEMIÆ CLAUDIOPOLITANÆ,

Senatui Philosophico,

Totique Reipublicæ Christianæ.

SUB ADMODUM REVERENDO,

AC DOCTISSIMO PATRE,

JOSFPHO BOROSS

è Soc. JESU, AA. LL. & Philosoph.
Doct. nec non Inclytæ Facultatis Philos.

DECANO SPECTABILI,

Illustrissim. Spectab. Perillustr. Reveren. Pran.

Nobil. Eximit, ac tam virtute, quam Erudi-

tione Conspicui AA. LL. & Phil. Candidati,

in Aula Academ. Regio-Princip. Claudiopolit.

Soc. JESU Anno MDCC. XLI. mense Ma-

jo, die 30. hora 8va. Matut.

Primâ AA. LL. & Philosophiæ Laureâ
condecorati sunt.

P R O M O T O R E

R. P. LADISLAO REPSZELI

è Soc. JESU, AA. LL. & Philosoph. Doctore,
ejusdemque in Physicis Professore Ordinario.

NOMINA PROMOTORUM.

Illustrissimus Dominus Comes STEPHANUS
PETKI, de Király-Halma, Siculus ex se-
de Maros, è Con. Nobil.

Ordin. Alphab.
1. Peril. D. ALEXANDER REDNIK, Ungar. Gyula-
falvens, ex Comit. Maromaros, è Sem. S. Jos.
R. D. ANDREAS MATIS, Nob. sic. ex sede Három-
szék, è Sem. Cleric. Alum. Apor.

Speſtab. D. CAROLUS DE SALBECK, Ung. Lippens,
ex Comitatu Temesiensi, è Conv. Nob.

JOSEPHUS KRIS, Prænob. Ungar. Karatmens, ex
Comit. Alben, è S. Sem. Jos.

Illustris. D. Comes STEPHANUS PETKI de Király-
Halma, Sicul. ex sede Maros, è Con. Nob.

STEPHANUS MIHALFFI, Nob. Sicul. Madefalven,
ex sede Csik, è Sem. S. Jos.

2. Speſtabil. D. WOLFFGANGUS CSEREI, de Nagy-
Ajta Sicul. ex sede Miklósvár, è Con. Nob.

Perilluſtr. D. CAROLUS SAMBLER, Sic. Also-Cſer-
natoniens, ex sede Háromszék, è Con. Nob.

3. Perilluſtr. D. SIGISMUNDUS LASZLÓ, Sic. Sz. Im-
reenſis, ex sede Csik.

R. D. THOMAS DOBOS, Nob. Sicul. Remet. ex se-
de Maros, è Sem. Cleric. Alum. Apor.

GEORGIUS JÓSA, Nobil. Sicul. Sz. Királyen, ex
sede Csik, è Sem. S. Jos.

4. R. D. GREGORIUS BODÓ, Nob. Sic. Sz. Királyens,
ex sede Gyergyó, è Sem. Cleric. Alum. Illyésian.

JOSEPHUS NEMETH, Nobil. Ungar. Vág-Befz-
ter, ex Com. Trenchiniens.

JACOBUS ROKITAY, Nob. Ung. Homonnen, ex Com.
Zemplinien, è Con. Nob. GEOR.

GEORGIUS LACZEG, Civis Ungar. Claud. è Sem. S. Jos.
 ❁ ANTONIUS ANDRASI, Nob. Sicul. ex fede Ráczon.
 GEORGIUS LUKACS, Nobil. Sicul. Sz. Miklosien. ex
 fede Gyergyó, è Sem. S. Jos.
 MARTINUS KERDI, Nobil. Sicul. Sz. Miklosien. ex
 fede Gyergyó, è Sem. S. Jos.
 JOSEPHUS SALAMON, Nobil. Sicul. Rákosien. ex fe-
 de Csik, è Sem. S. Jos.
 ❁ FRANCISCUS AMBRUS, Nobil. Sicul. Vargyasien.
 ex fede Udvarhely, è Con. Nob.
 ❁ JOSEPHUS SZABÓ, Nobil. Sicul. Ikafalvensis, ex
 fede Csik.

~~~~~
 PROBLEMATATA IN ACTU
 DECISA.

I. Utrùm præstet antè? an absoluto priùs
 Philosophiæ cursu, Juris-prudentiæ operam ad-
 dicere?

II. Problema hydrographicum. *omnia flu-
 mina intrant in mare, & mare non redun-
 dat: ad locum, unde exeunt flumina, rever-
 tuntur, ut iterum fluant. Eccl. 1. v. 7. Ex-
 hibere modum, quò id fiat, ex illo: omnia
 in mensura, & numero, & pendere disposui-
 sti. Sap. 11. v. 21.*

O. A. M. D. G.

a?
2, vo-
ntu, regu,
bibentu,
ag yon 2

ég.
edörk

BI
AST

11